

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 februari justerades.

§ 2 Avsägelser

Förste vice talmannen meddelade
att *Annika Strandhäll* (S) avsagt sig uppdraget som ledamot i justitie-
utskottet,
att *Heléne Björklund* (S) avsagt sig uppdraget som ledamot i försvars-
utskottet,
att *Aylin Nouri* (S) avsagt sig uppdraget som ledamot i utbildnings-
utskottet och
att *Karin Sundin* (S) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialutskot-
tet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp
anmält *Heléne Björklund* som ledamot i justitieutskottet, *Karin Sundin*
som ledamot i socialutskottet samt *Aylin Nouri* som ledamot i trafikutskot-
tet och i krigsdelegationen.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i justitieutskottet
Heléne Björklund (S)

ledamot i socialutskottet
Karin Sundin (S)

ledamot i trafikutskottet
Aylin Nouri (S)

ledamot i krigsdelegationen
Aylin Nouri (S)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:493

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:493 Grundläggande fysisk förmåga
av Erik Ezelius (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 28 mars 2025.

Skälet till dröjsmålet är utrikes resa samt brist på tid i kammaren.

Stockholm den 12 mars 2025

Försvarsdepartementet

Pål Jonson (M)

Enligt uppdrag

Maria Diamant

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2024/25:497

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:497 Ekonomiska konsekvenser av fortsatt drift
av Bromma flygplats

av Anna-Caren Säterberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 mars 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Elisabeth Sundin

Ämnesråd

Interpellation 2024/25:502

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:502 Konsekvenserna för Ronneby flygplats
av Heléne Björklund (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 mars 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Elisabeth Sundin

Ämnesråd

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:506 Ekonomiska utmaningar för ensamstående föräldrar

av Serkan Köse (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 11 mars 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Johanna Mihaic

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:513

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:513 Swedavias förutsättningar att styra sin verksamhet

av Isak From (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 12 mars 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Elisabeth Sundin

Ämnesråd

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Redogörelser

2024/25:NR1 till utrikesutskottet

2024/25:RR2 till finansutskottet

2024/25:RR3 till utbildningsutskottet

EU-dokument

COM(2025) 100 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 6 maj*.

§ 6 Övergripande miljöfrågor

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU9
Övergripande miljöfrågor
föredrogs.

Anf. 1 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! Det här betänkandet kallas ibland något orättvist för slasktratten. Det är för att det behandlar en bred palett av frågor som inte riktigt passar in i andra betänkanden men som ofta är några av de absolut viktigaste vi har att hantera. Med så mycket mörker i världen är det lätt att drunkna i notiserna, titta bort och hoppas att det snart ska gå över. Min första och kanske viktigaste uppmaning under detta anförande är att inte titta bort och inte låta mörkret vinna. Vi har mycket arbete kvar att göra, och miljö- och klimatpolitiken är kanske ännu viktigare i dag just på grund av allt som sker.

Herr talman! Sveriges konkurrenskraft och välfärd bygger på att vi har en trygg och stabil elförsörjning. Energipolitiken ska säkra el till konkurrenskraftiga priser och garantera att el finns när och där man behöver den. För att minska sina utsläpp och säkra framtidens jobb behöver Sverige mer ren el som möjliggör ökad tillväxt och en konkurrenskraftig industri.

Vårt elsystem är uppbyggt kring vattenkraften i norr och kärnkraften i söder. Detta har lagt grunden för vårt robusta, fossilfria system som säkerställer att vi har tillräckligt med el för Sveriges hushåll och företag och att vi klarar omställningen.

Det är nog ingen som har missat att Moderaterna vill ha mer kärnkraft. Tyvärr drev S-ledda regeringar länge en politik för att försämrade och till slut slå ut kärnkraften. Detta har varit oerhört skadligt för Sverige. Den moderatledda regeringen har lagt en ny kurs för Sverige och säkrat en framtid där ny kärnkraft faktiskt kan byggas.

Vi är också överens om att mer vindkraft behövs. Den svenska energimixen har historiskt lockat många investeringar till vårt avlånga land. Billig, fossilfri och tillgänglig el ska byggas upp med en stabil grund i kärnkraften och vattenkraften. Vårt fokus måste vara på att bygga upp ett fossilfritt energisystem som håller i längden. Den krassa verkligheten är att vårt elbehov kommer att fördubblas på väldigt kort tid, och för att klara denna utmaning kommer både vindkraften och kärnkraften att behövas.

Herr talman! I dag tar det dock alldeles för lång tid att få tillstånd för exempelvis ett nytt vindkraftverk. Många företag vittnar i dag om långa handläggningstider för miljötillstånd när de vill investera i och utveckla sina verksamheter. Detta gäller också för alla de verksamheter som skapar stor klimatnytta. I stället för att uppmuntras möts de i dag av hinder. Det gäller till exempel vattenkraftverket som kunde utöka sin produktion genom att effektivisera befintligt kraftverk men som fick slita i 15 års tid för att få tillstånd. Det gäller också lantbrukaren som fick orimligt många extra pålagor på sin verksamhet för att han, till skillnad från grannen som haft samma tillstånd sedan 60-talet, ville modernisera sin gård.

Det finns mycket att förbättra. Dels behöver kommuner ta sitt ansvar genom att effektivisera processer och i större utsträckning stå på företagarnas sida, dels behöver våra nationella regelverk skapa rätt förutsättningar. Det är trots allt näringslivet som genomför klimatomställningen, inte poli-

tikerna eller tjänstemännen. Många verkar tro att det är politikens uppgift att tvinga fram den gröna omställningen, men jag ifrågasätter det. Politiken sätter ramarna, regelverket och riktningen, men ibland är det faktiskt bättre att politiken inte lägger sig i.

Det är bra att Sverige har en tuff miljölagstiftning. Det har gett oss en unik position att skapa hållbara produktionsled. Vi ser dock en tydlig vändning där näringslivet numera är den nya miljörörelsen och driver på i en mycket högre takt än politiken har möjlighet att hänga med i. Det har gjort att mycket av den lagstiftning som har syftat till att skydda miljön snarare stjälpmer än den hjälper. Vi måste därför börja ifrågasätta när, var och hur politiken har mandat att lägga sig i.

Miljöbalken är skriven i en tid då klimatomställningen inte stod särskilt högt upp på agendan. I dag har vi helt andra förutsättningar och behov. Det är uppenbart att miljöbalken behöver reformeras så att den främjar utvecklingen i stället för att hindra den.

Herr talman! Det finns få saker som gör mig så arg som när människor förstör vår natur. Naturen är en del av vårt arv, och det är vårt gemensamma ansvar att ta hand om den. Tyvärr ser vi hur den grova kriminaliteten orsakar förödelse inte bara i våra städer utan också i vår natur. Oseriösa företag tjänar stora pengar på att utnyttja luckor i vår lagstiftning och dumpa avfall i naturen. Det är också uppenbart att straffskalan inte står i paritet med den förödelse som orsakas för djur, natur och människor. Här är det tydligt att det behövs en bättre process för att både upptäcka och motverka miljöbrottslighet.

Herr talman! Århuskonventionen, som både Sverige och EU anslutit sig till, är en FN-konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. I konventionen slås bland annat fast att den berörda allmänhet som har ett tillräckligt intresse eller som hävdar att en rättighet kränks har rätt att få giltigheten av ett miljörelaterat beslut prövad av domstol.

Grundtanken är god. Det är en helt naturlig del av ett demokratiskt samhälle att en organisation ges möjlighet att företräda sina medlemmars åsikter och intressen. Men utvecklingen av talerätten har gått i en riktning som är problematisk. Skogsägare kan tvingas att på egen bekostnad försvara sin rätt att bruka sin skog samtidigt som små miljöföreningar utan lokalförankring har rätt att överklaga avverkningar, utan något som helst kostnadsansvar. Så var inte tanken.

Äganderätten är grundlagsskyddad, men det sätt på vilket vi i dag behandlar markägare är skamligt. Jag vet inte varför det har blivit ett förhållningssätt där man automatiskt misstror markägare. Såvitt jag vet har den svenska miljön bara förbättrats när i synnerhet skogsägare har fått rådighet över sin mark. Återigen: Jag tror att det är nyttigt för oss alla att ställa frågan: När har politiken mandat att kliva in?
(Applåder)

Anf. 2 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för anförandet! Ledamoten inledde med att säga att mycket ligger i betänkandet, men energipolitiken gör det inte. Väldigt mycket av inledningen handlade dock om energipolitik, kan jag konstatera.

Anledningen till att ledamoten tog upp energipolitiken landade i frågan om att vi behöver effektivare tillståndprocesser. Där är våra partier helt eniga. Därför tycker vi att det är tråkigt att regeringen inte gick hela vägen när den hade möjlighet att på riktigt genomföra en förändring när det gäller ändringstillstånd som huvudregel.

Sedan lyssnade jag med intresse på beskrivningen av problemen med miljöbalken. Om ledamoten kan ge exempel är jag intresserad av att höra dem, till exempel de tre viktigaste förändringar av miljöbalken som ledamoten ser framför sig och som kan göra att vi får en effektivare process. Det är en fråga.

Den andra frågan handlar om den kritik som Sverige precis har fått från OECD, som konstaterar att Sverige riskerar att missa både våra klimatmål och våra miljömål. Samtidigt har Moderaterna i regeringsställning både genomfört åtgärder som ökar utsläppen och dragit ned på miljöbudgeten.

Hur tänker Moderaterna säkerställa att Sverige klarar sina nationella åtaganden liksom våra EU-åtaganden och internationella åtaganden när den nuvarande politiken driver oss i helt motsatt riktning?

Anf. 3 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Det är viktiga frågor som ledamoten Järrebring väljer att lyfta upp här.

Inledningsvis, om energin, kan vi konstatera att om man inte har någon energipolitik har man heller ingen klimatpolitik. De två går hand i hand, och vi måste på ett mer seriöst sätt börja behandla dem på det sättet också.

Vi behöver tillräckligt mycket el för att ställa om alla våra stora, tunga industrier. Vi är ett land långt upp i norr med kalla temperaturer. Det är också något att ta hänsyn till.

Sedan ska vi ställa om en hel fordonsflotta. För att klara av det kommer vi att behöva hantera energipolitiken på ett helt annat sätt än vad man gjort under tidigare mandatperioder. Det är just därför vi nu har lagt om politiken – för att se till att kärnkraft blir verklighet framöver. Det är otroligt viktigt, och det går hand i hand med tillståndprocesser, som ledamoten också lyfte upp. Här har vi gått framåt på många olika fronter.

När man ser över hur vi kan förenkla för våra företag och för näringslivet måste man se på helhetsbilden. Vad är det för olika lösningar som kommer in här?

Vi har propositionen *Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning*. Där nämns bland annat ändringstillstånd men också att giltigheten kan förlängas. Vi har även tillståndsprövningen av elnät. Det är otroligt viktigt att det, när vi ökar produktionen av el, blir möjligt att göra den tillgänglig i hela landet. Annars, återigen, stannar det av med alla flaskhalsar som existerar i dag.

Det handlar också om ändringar i minerallagen, för vi kommer trots allt att behöva mycket mer mineral för att klara av att ta fram de tekniker som behövs för omställningen.

Anf. 4 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för svaren!

Jag tänker att de allra flesta, kanske till och med alla, förstår att klimatomställningen, som en del av den gröna omställningen, handlar om att er-

sätta fossil energi och fossila råvaror med annan energi. Att elektrifieringen är nyckeln tror jag också att alla är överens om.

Den stora utmaningen är industrins omställning. Om vi tittar på fordonsflottan ser vi att det överskott av elproduktion vi har redan i dag täcker behovet när det gäller att ställa om fordonsflottan för persontrafik. Det är inte den stora utmaningen, om vi ska vara ärliga, utan det är industrins omställning som är den stora utmaningen.

Jag fick inget svar på mina frågor, så jag vill ge ledamoten möjlighet att svara på dem. Hur ser Moderaterna på kritiken från OECD om att Sverige riskerar att missa både sina klimatmål och sina miljömål? Hur tänker Moderaterna säkerställa att Sverige klarar både nationella åtaganden, EU-åtaganden och internationella åtaganden med tanke på att den nuvarande politiken, som man har drivit så här långt under mandatperioden, faktiskt driver Sverige i helt motsatt riktning?

I stället för exempel på förändringar i andra lagar är jag intresserad av att höra vad ledamoten ser som de viktigaste förändringarna i miljöbalken för att effektivisera tillståndprocesserna.

Anf. 5 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Tyvärr får vi bara två minuter i replikskiftena. Det går kanske inte att utveckla i exakt den omfattning som jag hade velat.

Vad gäller miljöbalken tror jag att en viktig del är att se till att vi tillämpar den på ett bättre sätt. I första paragrafen står det att man ska kunna ta hänsyn till de målkonflikter som uppstår i olika ärenden. Är det exempelvis rimligt att en tretåig hackspett sätter stopp för ett bygge av något som är otroligt samhällsviktigt? Sådana avvägningar görs i dag inte av politiken utan snarare av domstolar. Det finns oändligt många målkonflikter, och jag tror att tillämpningen sker på fel sätt i dag.

För att återkomma till energifrågan nämnde Joakim Järrebring att vi har ett överskott. Det stämmer, men däremot är skillnaden mellan produktion och konsumtion stor. När vi tittar på siffrorna ser vi tydligt att produktionen har ökat till följd av den vindkraft som har kunnat byggas ut, men konsumtionen har däremot inte hängt med i utvecklingen. Det är där vi har problemet.

Jag hoppas att S kan ta den här frågan vidare och ta energifrågan på lite större allvar framöver och se att en nyckel i den gröna omställningen är att vi kombinerar målen om produktion med att se till att det faktiskt går att konsumera. Där är nyckeln faktiskt kärnkraft. Jag hoppas att Socialdemokraterna är villiga att ta viktiga och stora steg framåt i den frågan och bli tydligare, för allas vår skull.

Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för ditt anförande! Du började med att säga att vi inte ska titta bort. Nu mer än någonsin är det viktigt att vi håller ögonen på klimat- och miljöfrågorna, så där håller jag med ledamoten fullt ut. Så som det ser ut i nyhetsflödet och dagspolitiken är det lätt att dessa frågor hamnar i skymundan, men de är minst lika viktiga för vår överlevnad, som det faktiskt handlar om, som många av de andra frågor som diskuteras just nu. Vi måste hålla ögonen på detta.

Klimat- och miljöpolitiken är nödvändig, och vi har varit väldigt duktiga på den i Sverige. I det tidigare replikskiftet tog Joakim Järrebring upp den OECD-rapport som kom i går. Mycket av det som vi debatterar i dag finns med i rapporten. Den visar, herr talman, att vi i Sverige ofta har varit champions, alltså ledande, när det gäller miljö- och klimatpolitiken. Vi har lyckats visa att man kan få ned utsläppen och samtidigt öka välbördet. Vi har varit bäst i EU på det.

Sedan vi fick den här regeringen har det dock gått åt fel håll. Vi har nu en utsläppsökning som är bland de snabbaste bland EU-länderna, till och med den allra snabbaste.

Det finns också andra frågor här där vi ser att vi inte når våra mål. Av våra 16 miljömål är det 12 som vi inte når, och det går åt sämre håll sedan den nya regeringen kom in.

En av de saker som jag tänkte fråga om, förutom hur vi övergripande ska komma åt det här, är vattenkraften som Helena Storckenfeldt var inne på när det gäller tillståndprocesser.

Någonting som OECD slår ned på är att vi inte har miljöanpassat vattenkraften. Det finns en överenskommelse. Det finns en NAP, nationell plan, för hur det här ska gå till som har pausats av den här regeringen. Nu händer ingenting, och vi ser att våra miljövärden försvinner. Det här är viktig baskraft för Sverige, men vi måste också nå våra miljömål. Vad gör regeringen åt det? När återkommer NAP:en?

Anf. 7 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Det var bra och viktiga frågor!

Jag vill inledningsvis tacka Emma Nohrén för hennes engagemang i de här frågorna. Det var faktiskt ett inlägg på hennes sociala medier som inspirerade min inledning i mitt anförande i dag. Det tycker jag är viktigt att visa på. I den väldigt mörka omvärld där vi befinner oss i dag är det viktigt att vi också här har någon form av gemensam inriktning och tanke om vart vi är på väg och vilka värden vi försvarar.

Den här regeringen har som mål att Sverige ska vara ett grönt föregångsland framåt. Det jag ser som ett problem som varit och som vi nu försöker fixa till är att det inte går att kalla sig ett föregångsland utan att se till att andra länder faktiskt tar efter det arbete som vi gör här i Sverige. Vi åstadkommer väldigt stora värden inom både miljö- och klimatpolitiken. Det har vi gjort under väldigt lång tid, och det ska vi fortsätta göra.

Det vi behöver göra nu är att utforma regelverk för vårt näringsliv för att se till att företagen stannar kvar i Sverige och fortsätter producera i Sverige och med det exemplet visa att det faktiskt går att öka vårt välbörd samtidigt som vi bibehåller högt satta klimatmål. Den omställningen förutsätter mycket mer ren el, så vårt fokus ligger på att öka konkurrenskraften och se till att vi bibehåller god tillväxt samtidigt som vi bibehåller högt satta klimatmål.

Det är väldigt många delar som går in i detta, inte minst tillståndprocesserna som vi talade om i ett tidigare replikskifte.

Anf. 8 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Ja, de här frågorna går in i varandra. Det är väl också därför vi har ett betänkande som heter *Övergripande miljöfrågor*. De finns med i många av våra andra betänkanden, men så behövs det här som på

något vis håller ihop det hela. Det är tillståndprocesser, vetorätt och äganderätt och sådana saker.

Men, återigen, trots de höga ambitioner som jag är övertygad om att Helena Storckenfeldt vill ha ser vi att utvecklingen går åt fel håll. Det är inte bara att utsläppsminskningarna stannar upp, utan vi har en aktiv politik som faktiskt gör att utsläppen ökar. Det gäller framför allt i transportsektorn.

Vi ser också ett stopp och ett bakåtsträvande på miljösidan när det gäller till exempel miljöanpassning av vattenkraften och hur skogspolitiken bedrivs och framställs.

Vi har fått den här grundliga rapporten. Den görs vart tionde år, herr talman; det är fjärde gången vi får den i Sverige. Läser vi mellan raderna ser vi att man är konfunderad. Vad hände 2022? Vad hände egentligen? Vi har faktiskt visat att det går att få ökat välbefinnande och att vi har starka företag.

Jag får till mig från många av företagen att de undrar vad regeringen gör. Den spelplan och de regelverk som fanns försvann över en natt i vissa delar eller har ändrats.

Är det någonting som näringslivet vill ha är det långsiktighet, herr talman. Jag frågar ledamoten återigen: Hur ska man komma till rätta med det här, och hur ska man se till att få igång det?

Jag skulle också vilja ha svar på när det här med vattenkraften kommer igång. Det är otroligt viktigt att vi har ren energi, men vi måste kunna ha den med gott samvete ur klimatsynpunkt men också för biologisk mångfald.

Anf. 9 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag börjar med frågan om vattenkraften och utrivningen av olika dämmen som finns runt om i vårt land.

Jag kommer från Halland. Där har vi en hel del sådana här platser, där det är mer eller mindre lämpligt att riva ut de här.

På de platser där det är mindre lämpligt ser vi att det är gamla dämmen som gjort att det skapats helt egna ekosystem, som funnits där i hundratals år. Om vi ska prata riktig miljönytta ifrågasätter jag att det på exakt alla platser i Sverige är lämpligt att riva ut hundra år gamla dämmen och förstöra de befintliga ekosystemen till förmån för fiskvägar, också när man vet att det inte finns någon fisk som är på väg där. Däremot finns det andra ställen där det absolut ska göras, och det är viktigt att man kan skilja mellan var det är lämpligt och var det inte är lämpligt.

Det som görs just nu är oerhört ohållbart, för man tar inte hänsyn till de här aspekterna. Det är därför jag ifrågasätter den här allmänna, stora utrivningen av dämmen.

Vi går tillbaka till klimatpolitiken. Vad är det egentligen som har hänt sedan 2022? Jo, vi har valt att satsa på energipolitiken för att se till att den blir långsiktigt hållbar och robust och se till att det blir möjligt att nå klimatmålen på både kort och lång sikt.

Den förra regeringen skulle eventuellt ha nått 2030-målen men inte 2045-målen och inte nettonoll. Där lade man alla ägg i samma korg, som hette reduktionsplikten – som dessutom kritiserades av Riksrevisionen för att man inte hade kunnat följa hela banan hela vägen ut.

Vi har lagt ett annat fokus. Det ligger på ökad konkurrenskraft, god tillväxt och höga klimatmål.

Anf. 10 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi har redan satt igång debatten med replikskiften, men vi är ju här för att debattera betänkandet *Övergripande miljöfrågor*.

Bakom den något intetsägande rubriken gömmer sig viktiga frågor som tillståndprocesser, miljöprövning, vindkraftsetableringar, äganderättsfrågor, offentlig upphandling – en joker i de flesta betänkanden – samt miljöbrott och ansvarsfrågor vid miljöföreningar. Det är spretigt, men det är det här som är enormt viktigt för att pusslet ska gå ihop. Många av de här frågorna är det som sammanbinder de olika politikområdena inom miljö- och klimatpolitiken.

Herr talman! Vi har redan nämnt det i debatten, men jag vill gärna ta det igen i mitt anförande: Vart tionde år utvärderar OECD Sveriges miljö- och klimatpolitik. Det är en stor utvärdering – OECD, där vi är med, är ju en organisation som har enormt mycket fakta och kunskap och jämför mellan länder men också inom länder.

Den här rapporten lämnades över till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari i går. Det är ingen rolig läsning. OECD är väldigt frågande. Sverige har varit på rätt spår länge och tidigare visat att det går att minska utsläppen och öka välbördet. Men nu har någonting hänt.

År 2022 fick vi en ny regering, Tidögänget, och helt plötsligt skakar siffrorna. Det blir hack i kurvan, och kurvor som brukar gå nedåt går uppåt. Framför allt ser vi att utsläppen ökar i transportsektorn. Av våra 16 nationella miljömål kommer 12 inte att nås till de årtal då de är tänkta att nås.

Vår skogspolitik får svidande kritik. Miljöanpassningen av vattenkraften får svidande kritik. Den måste komma igång och verkställas igen och återfå rätt plats.

Det här, herr talman, är inte bara pinsamt. Det är också allvarligt. Om vi inte når våra egna klimatmål, som ofta är skarpare än de internationella mål och EU-mål vi har, betyder det att vi inte heller kommer att nå våra europeiska eller internationella miljö- och klimatmål.

Vad gäller internationella åtaganden har vi skrivit under Parisavtalet. Vi har även skrivit under avtalet för biologisk mångfald och skydd, Kunming–Montreal-ramverket. Vi har dessutom skrivit under naturrestaureringslagstiftningen, herr talman, och vi har skrivit under europeiska klimatlagar.

Rent krasst visar den här sammanställningen av vår klimatpolitik att vi inte kommer att nå målen. Man skriver inte att man är förvånad, men man skriver ut att Sverige var ett av de sex länder som röstade emot restaureringslagstiftningen. Men även om regeringen nu inte tycker att det här är en bra idé och har röstat nej till den gäller den fortfarande. Man ska uppfylla sina åtaganden för att följa lagstiftningen. Det är där många av de saker vi debatterar i dag kommer in.

Herr talman! Miljöpartiet har lagt fram många motioner om hur Sverige ska uppnå sina klimat- och miljömål och komma på rätt spår igen. Många av dem finns med i dagens betänkande. Tyvärr har de inte fått majoritet, och därför har vi många reservationer. Vi står bakom alla våra reservationer, men jag vill redan nu yrka bifall till reservation 37, som handlar om miljöfarliga subventioner.

Miljöfarliga subventioner är också en sak som OECD slår ned på. Säl-
lan har väl bensin och diesel varit så billigt som nu i förhållande till dispo-
nibel inkomst. Dollarn har visserligen sjunkit i värde, och det gör sitt till.
Men det beror även på en aktiv politik av den här regeringen. Det var något
man också gick till val på. Nu ser vi att de fossila utsläppen ökar. Det är
alltså en politik man aktivt för genom att sänka dessa priser.

Den 19 december 2022 antogs Kunming–Montreal-ramverket för bio-
logisk mångfald. Jag tycker att det visar väldigt väl hur klimat- och miljö-
frågorna hänger ihop. Tyvärr blir det ofta så att klimat och miljö hanteras
som två skilda saker, men vi kan inte uppnå det ena utan att uppnå det
andra.

Ett av de mål som Sverige har åtagit sig att uppnå, åtgärds mål 18, hand-
lar om att vi senast 2025 – i år – ska påbörja arbetet med att identifiera
subventioner som är skadliga för biologisk mångfald och påbörja arbetet
med att fasa ut dem. Fram till 2030 ska de subventionerna minskas med
500 miljarder dollar årligen. Trots att vi har ratificerat detta har vi inte
uppnått det eller ens påbörjat arbetet.

Herr talman! Den senaste kartläggningen av miljöfarliga subventioner
gjordes 2017. Därför handlar vår reservation om att återigen ge Natur-
vårdsverket i uppdrag att kartlägga de miljöskadliga subventionerna för
både klimat och miljö och om en åtgärdsplan för hur de ska fasas ut.

Globalt sett är det otroliga siffror. Enligt IMF subventionerades olja,
kol och gas med 7 biljoner dollar 2022. Det är 145 miljoner kronor i mi-
nuten.

Bara i Sverige, i förra årets budget, gick 10 miljarder kronor mer än
den totala klimat-, miljö- och naturbudgeten till miljöskadliga subventio-
ner. Det var 31 miljarder. Vi anser alltså att någonting behöver göras väl-
digt snabbt. Vi kan hitta lågt hängande frukter och även vinn-vinnsituatio-
ner.

Herr talman! Det finns många fler saker som behöver göras. Vi har
pratad om hur man ska få till tillståndsprocesserna. Miljöpartiet har en mo-
tion om en så kallad klimatstyrka. Det förslaget fanns med i Miljöpröv-
ningsutredningen men blev tyvärr inte verklighet – åtminstone inte än.
Vissa länsstyrelser har ändå försökt göra detta. Länsstyrelsen i Västra Gö-
taland poolade resurserna till stora anläggningar. Batterifabriker kanske
man inte vill prata om i dag, men det finns de som fortfarande fungerar.
Det handlade även om andra stora satsningar för att få ned klimatavtryck-
en. Man såg till att länsstyrelserna hade resurserna. Men tyvärr har reger-
ingen dragit ned medlen till länsstyrelserna, så man kan inte ha kvar detta.

Ett förslag i Miljöprövningsutredningen var alltså en klimatstyrka – en
task force – för dessa stora investeringar, som man skulle kunna använda
nationellt. Den skulle kunna hjälpa till med tillståndsprocessen och ha kun-
skaperna som behövdes. Det är inte så att ett och samma ställe hela tiden
får dessa stora förfrågningar, utan det kanske handlar om en etablering på
ett ställe. Då kan man jobba där och sedan ta med sig kunskapen vidare.
På det viset skulle man kunna öka hastigheten. Det skulle vara väldigt bra
för såväl de företag som vill etablera sig som för klimatet och våra tjäns-
temän, som får bättre kunskap.

Herr talman! Det är många fler saker som jag skulle vilja ta upp. Det kommer jag inte att göra nu, men återigen: Lagen om offentlig upphandling behöver uppdateras. Vi är ledsnå över att regeringen inte gick med på att göra de förändringar som skulle kunna göra klimatnytta.

Vi anser också att skyddet för privatpersoner som råkar ut för olika typer av miljöproblem behöver stärkas. Senast handlade det om PFAS i Kallinge, där privatpersoner fick kämpa som David mot Goliat. De vann, men vi anser att det behöver finnas ett rättsligt stöd för dem som råkar ut för sådant där man drabbas utan egen förskyllan – i det här fallet av förgiftning av cancerogena ämnen. Sådant ska inte drabba den enskilde. Det måste till en lex Kallinge.

Herr talman! Jag yrkar som sagt bifall till reservation 37 och hoppas att Sverige åter kan bli ett land som går i täten för omställningen och som kan inspirera andra i stället för att konfundera utredare.

(Applåder)

Anf. 11 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Som tidigare talare varit inne på är det här som ett uppsamlingsheat för motioner som inte riktigt passar i något annat betänkande. Därför är det en spretig samling motioner vi ska försöka hantera. I mitt anförande har jag tänkt bemöta några av de reservationer som finns. Men jag vill börja med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Den första delen handlar om miljömålssystemet, som även tidigare talare var inne på. Vi har ett miljömålssystem i Sverige. Tanken bakom det är jättebra, men tyvärr har vi ett miljömålssystem som är uppbyggt på ett sådant sätt att vissa av målen inte kommer att kunna nås.

I den här kammaren debatteras ofta miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Ganska många forskare i Sverige är väldigt tydliga med att om all mänsklig verksamhet på jordens yta skulle upphöra i hundra år skulle vi ändå inte kunna nå miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Då är frågan om det målet verkligen ska stå kvar som det är formulerat eller om det ska skrivas om. Och när vi nu har ett sådant mål uppstår frågan om vi har fler mål som skulle behöva ses över.

Som det är nu har vi klarat av ett mål, och det gällde freoner. Dit var det ändå ganska lätt att ta sig. Det var en lågt hängande frukt. Men många av de andra miljömålen är kanske inte mål utan snarare visioner eller kanske till och med utopier. Innan vi lägger till ytterligare delar i miljömålssystemet bör vi alltså se över de delar vi redan har.

En annan sak som det finns flera reservationer kring och som har varit uppe i tidigare anföranden och replikskiften är tillståndprocesser. När regeringen tillträdde tog vi över några pågående utredningar som den tidigare regeringen tillsatt. Vi har även tillsatt nya utredningar för att fortsätta med detta. En miljö tillståndsutredning har till exempel lämnat sitt betänkande i år om hur vi ska agera för att hantera tillståndsförändringar och tillståndprocesser på ett bättre sätt. Vi ska ju inte sätta krokben när folk vill göra förändringar för att förbättra för klimat och miljö. Man vill vara del av omställningen, men det finns regelverk som sätter käppar i hjulet.

Som tidigare har påpekats har vi en klimaträttsutredning som betonar vikten av effektivare och snabbare tillståndprocesser. En utredning som säger det är en sak, men sedan ska det följas upp av politik. Och just för

att vi ska få snabbare tillståndprocesser och därmed kunna underlätta klimatomställningen följer nu den här regeringen upp dessa utredningar. Flera andra utredningar pekar i samma riktning, och därför är det jätteviktigt att nu faktiskt göra någonting som gör skillnad på riktigt.

Herr talman! I dessa dagar är det ganska populärt att använda sig av AI. Jag frågade AI om han, hon eller den kunde tala om vad som är skillnaden mellan den tidigare Miljöprövningsutredningen och Miljötillståndsutredningen, som den nuvarande regeringen tillsatte. Då svarade AI så här: Miljöprövningsutredningen betonar klimatmål och modernisering av villkor medan Miljötillståndsutredningen fokuserar på praktiska förenklingar och tydligare reglering.

Det är dit vi vill komma: praktiska förenklingar och tydligare reglering. Det är det som Miljötillståndsutredningen som regeringen tillsatte tydligt pekar på, och det är dit vi måste komma.

Herr talman! Med i betänkandet finns också det kommunala vetot mot vindkraften, eller snarare reservationer där man vill ta bort det kommunala vetot.

Vi behöver enormt mycket elektricitet för att klara omställningen. Det har nämnts i tidigare replikskiften, och därom finns ingen tvekan. Vi behöver mer av allt. Men då ska vi ha produktionen där den faktiskt passar. All elproduktion passar inte överallt, och därför är det kommunala vetot viktigt. Det är kommunen som har planmonopolet i övrigt, och då är det även kommunen som ska kunna ha ett veto kring detta. I morse i SVT-nyheterna kunde vi till exempel se hur markägare i Smedjebacken drabbats av ett halverat värde på fastigheten bara för att det planerades en ny vindkraftspark i närheten.

Frågan om Århuskonventionen och talerätt var uppe tidigare. Där har vi sedan den förra mandatperioden ett tillkännagivande vad gäller jakt på rovdjur. Århuskonventionen gör skillnad på berörd och direkt berörd allmänhet. Tyvärr har vi i Sverige som vanligt, höll jag på att säga, gått lite längre än vad som är minimikravet och därmed gett talerätt till personer som alltså inte borde ha det eftersom de inte är direkt berörda.

Det blir lite märkligt när det ges tillstånd till vargjakt i Värmland, och sedan överklagar en organisation med säte i Stockholm eller privatpersoner som bor i Stockholm detta tillstånd fast de inte är direkt berörda. När det ska avverkas i Värmland kommer det som ett brev på posten en överklagan från Ölands södra udde. Inte heller då är man direkt berörd.

Talerätsfrågorna måste hanteras bättre, och därför måste implementeringen av Århuskonventionen i Sverige förändras.

Herr talman! Det finns flera motioner kring miljöbrott. I betänkandet *En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem* från Miljöstraffrättsutredningen har man föreslagit en skärpt straffskala för miljöbrott. Man har infört ett nytt avtalsbrott som inriktar sig mot näringsverksamhet eller annan verksamhet som gör sig av med avfall på ett otillåtet sätt, vilket vi tyvärr har sett på ganska många ställen.

Regeringen har nu gått vidare med dessa jätteviktiga delar för att vi ska få stopp på avfallsbrottsligheten, som faktiskt är den fjärde största brottsligheten i världen. Det är verkligheten omfattande, och detta är därför oerhört viktigt.

(Applåder)

Anf. 12 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för anförandet!

Jag tänkte att vi skulle återuppta diskussionen som jag hade med ledamoten Storckenfeldt kring energipolitiken. Den moderata ledamoten framhöll vikten av kärnkraft. Jag tror dock att alla här i kammaren är medvetna om att om det blir ny kärnkraft är det i bästa fall, enligt de mest positiva bedömarna, först om 15–20 år.

Vi behöver öka elproduktionen kraftigt för att det över huvud taget ska finnas något behov av ökad elproduktion med kärnkraft i framtiden, och då vet vi också att det som kan stå för den ökade elproduktionen i närtid är vindkraft på land och till havs.

Jag lyssnade också på ledamotens argumentation kring det kommunala vetot. Han framhöll hur viktigt det är att det kommunala vetot finns kvar när det gäller vindkraft. Jag skulle därför vilja höra om det är Kristdemokraternas uppfattning att detta veto fortsatt också kommer att gälla för uranbrytning.

Jag vill gå in på det här med havsvindkraften och nödvändigheten att snabbt få fram ny elproduktion. Alla västsvenska kommuner utom Öckerö kommun och hela näringslivet i regionen har pekat på att havsvindkraftsprojektet Västvind är avgörande för att elförsörja Västsverige och skapa tusentals industrijobb.

Trots detta lyfte inte regeringen ett finger för att få det KD-styrda alliansstyret på Öckerö att ta sitt ansvar. Hur ser ledamoten på att hans egna lokala partikamrater blockerar den energiomställning som Kristdemokraterna och regeringen säger sig vilja se?

Anf. 13 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Det här var intressant. När Joakim Järrebring tog replik på min kollega Helena Storckenfeldt påtalade han att väldigt mycket av hennes anförande handlade om energipolitik, en del som inte är med i det här betänkandet. Nu tar ledamoten Järrebring replik på mig och fortsätter med energipolitiken och dessutom med kärnkraft och havsvindkraft, något som jag inte nämnde i mitt anförande. Men Joakim Järrebring har rätt att ställa vilka frågor han vill i sina repliker; det ska han få lov till.

Vad gäller energipolitiken är det en självklarhet att vi måste ha mer energi och mer av allt. Om vi ska följa fysikens lagar är det dock så att ju mer väderberoende energi vi har, desto mer planerbar, reglerbar baskraft måste vi ha för att balansera upp så att elsystemet ska fungera. Vi kan alltså inte bara köra på med väderberoende energi om vi inte ser till att fylla upp med baskraft.

Ja, vi behöver allt. Ideologin kan dock inte få styra, utan vi måste även följa fysikens lagar, och ska vi följa fysikens lagar måste vi ha mer av planerbar, reglerbar baskraft.

Vad gäller havsvindkraftsprojektet som Joakim Järrebring hänvisar till kommer jag inte på något vis att recensera mina partikollegor på Öckerö. Däremot kan jag ha en ganska stor förståelse. Jag tillbringar varje sommar en vecka på Hönö som ligger i Öckerö kommun, och jag förstår om man där är rädd för havsvindkraft längre västerut som kommer att förstöra den fantastiska utsikten mot Västerhavet. Det har jag inga problem att förstå.

Anf. 14 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! En intressant ingång i hela den här energidiskussionen som vi återkommande får höra från regeringspartierna är att vi på något vis utifrån naturlagar behöver ha kärnkraft i elsystemet för att det ska fungera.

Vi har ett energisystem som har varit kanske ett av de absolut bästa elsystemen i världen under väldigt lång tid. Det är dock ett gammalt och omodernt system, och ska vi bygga vidare på den hundraåriga tekniken behöver vi ha stabil baskraft i systemet.

Det finns ju alternativ. Man kan bygga ett nytt och modernt elsystem med flexibel förbrukning och en helt annan typ av styrning. Man kan använda sig av ny teknik för att balansera frekvensen på nätet.

Jag vänder mig väldigt mycket emot när företrädare för regeringen och regeringspartierna säger att det är helt nödvändigt med kärnkraft. Det är en tekniskt möjlig lösning om vi ska bygga vidare på exakt samma teknik för elsystemet som vi har i dag, men det är inte den enda möjliga vägen framåt.

Jag tyckte att ledamoten gick förbi havsvindkraftsprojektet ganska raskt. Det är 70 000 arbetstillfällen i Västsverige som står på spel. Är det rimligt att en enskild kommun kan få ansvara för detta? Är det rimligt att den gröna omställningen och de arbetstillfällen som är kopplade till detta står och faller med en kommuns röst? Tycker ledamoten verkligen att det är rimligt?

Anf. 15 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Joakim Järrebring står här och säger att vi hade det bästa elsystemet i världen. Det är nog rätt – vi hade det bästa elsystemet i världen. Men Socialdemokraterna, tillsammans med Miljöpartiet, gjorde allt de kunde för att montera ned det bästa elsystemet i världen.

De lade ned fullt fungerande kärnkraftsreaktorer. Driften av dessa hade dessutom kunnat förlängas tills vi byggt nya och ännu mer moderna kärnkraftsreaktorer. De var också med och tog fram en omprövning av vattenkraften för att med kirurgisk precision plocka bort den småskaliga vattenkraften.

Joakim Järrebring pekade i sin förra replik på hur mycket havsvindparken utanför västkusten skulle ge. Den småskaliga vattenkraften ger i dag motsvarande vad Göteborgs stad förbrukar på ett år. Är det värt att montera ned? Är det inte minst lika värdefullt att behålla detta, med tanke på att situationen är som den är?

Ja, Sverige hade världens bästa elsystem. Men det var Socialdemokraterna, tillsammans med Miljöpartiet, väldigt duktiga på att montera ned. (Applåder)

Anf. 16 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi ändå kan vara väldigt stolta som svenskar. Sverige har en lång tradition av ambitiös och resultatinkriktad miljöpolitik. Sverige har varit ett föregångsland i klimatarbetet. Vi har byggt vårt välstånd på en kombination av innovation, hållbar utveckling och starka offentliga institutioner. Men den politik som förs av den nuvarande regeringen innebär en drastisk riktningförändring.

Det betänkande vi diskuterar i dag handlar om övergripande miljöpolitik. Det är en bred fråga som omfattar alltifrån miljöprövning och tillståndprocesser till bevarande av biologisk mångfald och hantering av miljöbrott.

Herr talman! Det är tydligt att vi befinner oss vid ett vägskäl. Vi kan välja att fortsätta den svenska traditionen av ambitiösa reformer. Vi kan också låta kortsiktiga ekonomiska intressen styra på bekostnad av både vår natur och vår framtida tillväxt.

Regeringens miljöpolitik präglas av låga ambitioner och brist på långsiktig planering. Nedskärningarna i miljöbudgeten har drabbat alltifrån naturvården till vattenförvaltningen. Vi ser nu konsekvenserna av detta i form av försämrade förutsättningar för skyddad natur, ökade utsläpp och brist på stöd till kommuner och företag som vill gå före i den gröna omställningen. Sveriges Kommuner och Regioner har efterlyst ökat samarbete med staten för att snabba på den gröna omställningen, vilket visar att regeringens politik saknar såväl tillräcklig styrning som långsiktig planering.

Regeringen har gjort omfattande nedskärningar i miljöbudgeten. Jämfört med tidigare regeringar har anslagen minskat med över 7 miljarder kronor, och neddragningarna har fått konkreta konsekvenser. Skyddet av värdefull natur har minskat drastiskt. Länsstyrelserna har tvingats skära ned på skötsel av nationalparker och naturreservat.

Detta är dock inte en isolerad fråga, herr talman. Det finns ett tydligt mönster i regeringens politik. Miljö och klimat är inte de enda områden som har fått stryka på foten. Regeringen har konsekvent prioriterat skattesänkningar för de mest välbeställda, samtidigt som människorna med de minsta marginalerna har fått det sämre. Skattesänkningarna har till största delen gynnat höginkomsttagare – en person som tjänar 150 000 kronor i månaden får runt 4 000 kronor mer i plånboken, medan en låginkomsttagare får runt 60 kronor.

Samtidigt har regeringens politik lett till att Sverige nu ligger i botten av EU:s tillväxtliga och till att arbetslösheten i landet är på oförsvarligt höga nivåer. När vi talar om miljöpolitik måste vi också tala om ekonomisk politik. En framgångsrik miljöpolitik handlar nämligen inte bara om att skydda naturen utan också om att skapa nya jobb och nya möjligheter. Här är det värt att särskilt nämna behovet av effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation i betänkandet, nummer 4.

Den gröna omställningen är faktiskt en av de största ekonomiska möjligheterna i vår tid. Genom att investera i förnybar energi, hållbar industri och cirkulär ekonomi kan vi minska våra utsläpp och vår miljöpåverkan samtidigt som vi stärker den svenska konkurrenskraften.

Men i stället för att ta vara på dessa möjligheter har regeringen valt att backa in i framtiden. Vi ser det i deras ovilja att ge stabila spelregler för förnybar energi. Vi ser det i hur de försvårar för kommuner och regioner att genomföra viktiga miljö- och klimatinvesteringar. Vi ser det också i hur regeringen inte ens har försökt att övertyga sina egna partivänner i det KD-ledda alliansstyret på Öckerö, som nyligen röstade nej till havsvindkraftsprojektet Västvind trots att projektet är helt avgörande för Västsveriges elförsörjning och riskerar att påverka 70 000 jobb på lång sikt.

Herr talman! Miljöpolitik och tillväxtpolitik hänger ihop. Om vi ska ha en stark ekonomi i framtiden måste vi investera i hållbarhet, innovation och rättvisa. Vi behöver en sammanhållen politik som inte bara ser till nästa kvartalsrapport utan lyfter blicken och ser till nästa generation. Vi behöver en politik som ger människor möjlighet att leva ett gott liv utan att försämra förutsättningarna för dem som kommer efter oss.

Det är detta vi behöver, och det är därför det är så allvarligt att vi nu ser en regering som tar varken miljöutmaningarna eller de ekonomiska utmaningarna på riktigt allvar. Vi har en regering som varken har någon plan för att minska utsläppen eller någon plan för att skapa framtidens jobb. Vi har en regering som låter skattesänkningar för de rikaste gå före satsningar på hållbar utveckling och social rättvisa. Det är inte en regering som sätter vanliga löntagare i första rummet.

Jag menar att svenska folket förtjänar bättre. Vår miljö förtjänar bättre. Även kommande generationer förtjänar bättre. Därför behövs en annan väg. Det behövs en väg där vi kombinerar klimat- och miljöpolitik med en tillväxtpolitik som gynnar alla, inte bara några få.

(Applåder)

Anf. 17 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! För att fortsätta på spåret att ta repliker på repliker på repliker tänkte jag återgå till energisystemet. Joakim Järrebring nämnde i det tidigare replikskiftet att vi hade det bästa energisystemet. Det fanns en anledning till detta. Grunden till att vi lyckats minska utsläppen sedan 70-talet är vår fossilfria energimix, som bygger på vattenkraften och kärnkraften. Nu måste den återuppbyggas, och det kommer att ta tid.

Jag hoppas, som jag nämnde i det tidigare replikskiftet, att S kan ta om lite beslut vad gäller det här och kanske ta lite tydligare beslut. Det som behövs är långsiktiga förutsättningar för industrin och för transportsektorns omställning. Vi måste trygga vår elförsörjning, för utan el kommer heller ingen omställning.

Men frågan kvarstår, herr talman, om vad Socialdemokraterna egentligen vill. Batterier är inte en långsiktig lösning. Som nämnts hade vi det bästa systemet, men det har vi inte längre på grund av de beslut som Socialdemokraterna fattade.

Min väldigt konkreta fråga till ledamoten Järrebring är: Om S skulle få makten vid nästa val, kommer man då att riva upp kärnkraftsplaner?

Anf. 18 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! I internationella bedömningar rankas fortfarande Sveriges energisystem som ett av de mest robusta i världen. Hela poängen med min förra replik var att vårt elsystem bygger på gammal teknik och att det finns ny modern teknik att använda om man i framtiden vill ha ett mer robust elsystem som inte är centraliserat utan decentraliserat. Det skapar många goda förutsättningar för att även klara av allvarliga händelser som större kriser och även krig. Har vi lärt oss någonting av det hemska anfallskrig som Ryssland genomför i Ukraina är det att en huvudprioritering i krig är att angripa elsystemet för att skapa kaos och demoralisera befolkningen.

Det finns all anledning, tycker jag och det socialdemokratiska partiet, att fundera över hur det svenska elsystemet ska se ut i framtiden. Hur ska par vi ett elsystem som är robust och tål störningar och som levererar energi där det behövs när det behövs till den billigaste penningen? Om vi har det som en grundplåt och sedan väljer den bästa tekniken i stället för att stirra oss blinda på ett enskilt energislag åstadkommer vi också det bästa energisystemet. Om det är kärnkraft som är bäst – nåväl, då bygger vi kärnkraft. Är det inte kärnkraft bygger vi ett annat elsystem.

Anf. 19 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag som kommer från Hallands län vet att det före valet 2014 fanns planer på ny kärnkraft på Ringhalsområdet. Men så fort det blev regeringsskifte och Socialdemokraterna fick makten lade man ned alla sådana planer, för man visste att det inte fanns någon politisk vilja. Det är den verklighet vi måste utgå från. Jag brukar tänka: Var hade vi befunnit oss i dag om vi hade fortsatt att ha makten, om de planerna inte hade rivits upp, om det hade funnits en politisk vilja även efter det valet? Vi hade befunnit oss i ett helt annat utgångsläge för att klara den gröna omställningen.

Det system som Joakim Järrebring beskriver får vi inte utan mer bas-kraft. Det är bara så det fungerar. I dag kan vi inte använda all den el vi producerar. Som jag nämnde i det tidigare replikskiftet finns det en väldigt stor skillnad mellan produktion och konsumtion. Vi måste hitta tillbaka till den balans som gjorde att vi hade det mest effektiva systemet.

Jag hajade till när Järrebring pratade om den makt som en kommun på västkusten har. Han pratade om detta som om det vore någonting oerhört dåligt. Jag tror att vi alla är överens om att processen behöver gå snabbare och att vi behöver hitta sätt att öka den lokala acceptansen för vindkraften. Men skulle den här kommunen ensam bära ansvaret för de missade arbetstillfällena? Min konkreta fråga till Joakim Järrebring är: Vill Socialdemokraterna ta bort det kommunala vetot?

Anf. 20 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Helena Storckenfeldt för hennes inlägg och frågor.

Det är bra för dem som lyssnar på debatten om vi är överens om historieskrivningen kring svensk kärnkraft. Vi hade en folkomröstning där beslutet var att vi skulle fasa ut kärnkraften ur det svenska elsystemet. Det har många regeringar jobbat utifrån. Mellan 2006 och 2014, då Alliansen styrde, gjorde man de största skattehöjningarna på kärnkraftsproducerad el. De var mycket större än de som Socialdemokraterna genomförde under den följande mandatperioden.

Ska man då slå sig för bröstet och säga att det är Socialdemokraterna som har orsakat att vi står med det energisystem vi har i dag? Visst kan man säga så, för vi har fortfarande ett av de absolut mest stabila energisystemen i världen enligt internationella bedömare, och vi har kontinuerligt, även i elområde 4, haft de lägsta elpriserna i Europa. Någonting har vi alltså fortfarande som talar för ett stabilt svenskt energisystem.

Men framåt behöver vi göra mycket. Vi behöver öka elproduktionen. Det är nästan svårt att begripa med tanke på hur länge vi har legat på samma elproduktion. Så har det varit i decennier. Men även om vi bestämmer oss för att bygga ny kärnkraft kommer den inte förrän om tidigast 15–20 år. Innan dess behöver vi se till att få upp elproduktionen för att vi ska klara den gröna omställningen och se till att investeringarna i framtidens teknik görs här – i Västsverige, i Norrland och så vidare. Då behöver vi producera el med hjälp av vindkraft, landbaserad och havsbaserad, men det ser vi inte att regeringen gör tillräckligt för att lösa.
(Applåder)

Anf. 21 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Det här är verkligen en debatt som handlar om högt och lågt. Jag hade inte sett framför mig en energipolitisk debatt här i dag, men inte mig emot! Som liberal gillar jag ju kärnkraft. Det är alltid kul.

Något som jag vill fokusera lite på här i dag och som många andra har tagit upp före mig är tillståndprocesserna, denna stoppkloss för tillväxt och utveckling och inte minst för klimatomställningen. Man möter en påtaglig frustration när man är ute på verksamhetsbesök. Nästan oavsett vilken verksamhet man pratar med som söker tillstånd tas frågan upp. Här finns ett stort behov av reformering och översyn. Regeringen jobbar på i hög fart i frågan. Vi måste helt enkelt få bort den här stoppklossen. Vi genomför nu en väldigt ambitiös översyn. Det finns också en bred enighet här i kammaren om att detta är viktigt. Ändå är det först den här mandatperioden som man kan se att det faktiskt händer saker på riktigt. Vi är inte i mål än, men mycket pågår.

Herr talman! En effektiv och förutsägbar miljöprövning tillsammans med tillsyn och vägledning som fungerar är en förutsättning för hållbar tillväxt och för klimatomställningen. Vi måste få till mer effektiva processer. Det är inte minst viktigt för svensk konkurrenskraft. Det onödiga regelkrångel som vi har i Sverige, med alldeles för utdragna och långa tillståndprocesser, riskerar att leda till att svenska företag hamnar efter internationellt.

Om vi vänder på det och lyckas få till en förändring bidrar det till en snabbare klimatomställning och till att göra befintliga och nya svenska företag starkare.

Herr talman! När man jobbar med miljöpolitik står man ständigt inför att väga olika intressen mot varandra. Det är få områden där det är så tydligt att det vi gör handlar om intressekonflikter.

Äganderätten ställs mot artskyddet och strandskyddet. Vindkraftsetableringar ställs mot närboendes intressen. Vi ska etablera kärnkraft, och vissa vill inte ha det. Och vi har vattenkraft. Det går att hålla på hur länge som helst.

Det är detta som frågan handlar om. Det är också kopplat till tillståndprocesserna. Vi måste hitta snabbare sätt att komma till beslut oavsett om det leder till en företagsetablering eller inte. Det är inte alltid så lätt att veta vad som är bäst.

Det handlar också om att väga miljö- och klimatåtgärder mot varandra. Vi hade ganska omfattande diskussioner om detta i den förra miljömålsberedningen, där flera här i kammaren satt med.

Vissa saker man gör är bra för den biologiska mångfalden men de är dåliga för klimatet, och tvärtom. Det är banne mig inte lätt. Det är vår uppgift att göra avvägningarna och se till helheten. Vi måste förena tillväxt och god miljöpolitik.

Politiken har länge varit lite enögd. Vi behöver hitta en bättre balans, och det strävar vi mot. Med den regering som vi nu har tas nya steg. Min klimat- och miljöminister talar ofta om legitimitet. För att politiken ska kunna nå sina mål måste man se målkonflikterna och hantera dem.

Herr talman! Detta för mig återigen in på äganderätten. Många motioner i det betänkande som vi hanterar här i dag tar upp äganderätten. Som liberal gör det mig glad varje gång det sker. Äganderätten är en liberal grundprincip.

(Applåder)

Anf. 22 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Tack, Elin Nilsson, för anförandet!

Vi är eniga om effektivare tillståndprocesser och hur viktigt det är att förena en hållbar och grön tillväxt med en effektiv klimat- och miljöpolitik. Det är gott så.

Jag tänker att vi ska tala lite mer om miljöbudgeten och naturvården. Länsstyrelserna har fått sina medel för skötsel av skyddade områden nedsjunkna av regeringen med två tredjedelar. Naturvårdsverket varnar för att det saknas ungefär 150 miljoner kronor årligen för att klara av att bevara och skydda den natur som vi formellt har skyddat.

Samtidigt med detta hävdar regeringspartierna och inte minst Liberalerna att man för en effektiv och ambitiös miljö- och klimatpolitik. Jag undrar hur ledamoten tycker att det hänger ihop.

Anser Elin Nilsson verkligen att det är rimligt att hävda att politiken är ambitiös när man inte klarar av att skydda och bevara den skyddsvärda naturen?

Anf. 23 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Joakim Järrebring, för att du lyfter upp viktiga frågor!

Vi gör rätt saker. Den viktigaste åtgärden vi gör för miljön och klimatet är omläggningen av energipolitiken. Vi jobbar för att få fram mer ren energi så att vi kan ställa om och minska utsläppen.

När det gäller minskningen av anslagen vet jag att ledamoten också är medveten om att vi har gått igenom svåra ekonomiska tider. Det kräver prioriteringar.

När regeringen tillträdde tog den sig an en stor uppgift att få ordning på skolan, stärka försvaret och inte minst att bekämpa kriminalitet och organiserad brottslighet. Det är åtgärder som tar stora resurser i anspråk och som gör att man måste göra tuffa prioriteringar.

Jag är stolt över det arbete vi gör på de områdena. Men jag är också stolt över det arbete vi gör när det gäller miljö och klimat.

Anf. 24 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Jag är den första att hålla med om att den gröna omställningen, och då kanske framför allt klimatkampen, är väldigt starkt kopplat till en hållbar energipolitik. Det är gott så.

När det gäller den delen av den gröna omställningen som handlar om den biologiska mångfalden och miljön kanske inte ny kärnkraft spelar någon större roll åt varken det ena eller det andra hållet.

Jag håller också med om att det är viktigt att klara av att prioritera. Det gäller alltid i politiken.

Om vi ska titta på hur regeringen har prioriterat ser man att den har valt att prioritera gigantiska skattesänkningar för dem med absolut högst inkomst i stället för att se till att det finns tillräckliga medel för att länsstyrelserna ska kunna sköta skötseln av skyddade områden.

Det är regeringens prioritering. Tycker verkligen ledamoten att det hänger ihop? Kan man hävda att man har en ambitiös miljöpolitik med de prioriteringarna?

Anf. 25 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Vi har en ambitiös miljö- och klimatpolitik.

Jag tänkte börja med att bemöta påståendet om att vi sänker skatterna för de rikaste. Det är en rimlig princip att man har hälften kvar av det man tjänar. Nu är vi på väg däråt. Jag är stolt över och nöjd med det.

Om man ska peka på något som gör skillnad och är viktigt när det gäller satsningar på den biologiska mångfalden är det de satsningar på återväkning som vi gör. De är mycket viktiga för den biologiska mångfalden.

Där rullar arbetet på bra. Det är ett arbete som också har pågått sedan tidigare regeringar, och vi fortsätter det. Vi prioriterar det och satsar på det, eftersom det är så viktigt ur så många aspekter.

Anf. 26 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Elin Nilsson, för anförandet och också för tidigare replikskifte! Jag kommer att tangera en del av det som sagts. Jag ska försöka att vrida mina frågor så att vi inte återupprepar oss.

Jag har redan tidigare i debatten tagit upp den OECD-rapport som kom. Den berör väldigt många av de ämnen som behandlas i det betänkande vi debatterar i dag.

Vi ser att vi inte kommer att uppnå 12 av våra 16 miljömål. Vi ser att det är hack i kurvan år 2022. Samtidigt står Elin Nilsson, som företräder samma parti som vår klimat- och miljöminister, och säger att vi ska ha en stark klimat- och miljöpolitik och att man ska göra avvägningar.

Vi måste göra avvägningar som politiker. Det är vad vi är till för. Vi har en mängd fakta och experter som säger saker. Sedan ska vi väga samhällsintressena mot varandra och också se till att det finns en legitimitet för de beslut vi fattar.

Vi ser också att den politik som har förts har tjänat oss väl. Vi har minskat våra utsläpp och ökat vårt välbefinnande. Vi har ökat andelen skyddad natur. Vi har gått framåt, även om vi inte heller var i mål för många av miljömålen innan 2022. Men utvecklingen för många av dem gick åt rätt håll.

Nu ser det inte ut så. Det ser också ut som att det är medvetna beslut som gör att det går åt fel håll. Vi har ett minskat pris på bensin och diesel, som också var ett vallöfte. Vi ser att vi har en minskad budget för miljöövervakning.

Vi ser att strandstädningspengarna försvinner, något som är väldigt stort på västkusten där jag bor. Vi ser att vi inte kan sätta ut lax i vissa laxprojekt som pågår. Flera av dessa olika miljöprojekt, klimatprojekt och politiken stoppas upp, minskas och motarbetas aktivt. Hur ska ni komma till rätta med det?

Anf. 27 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågorna!

Det stämmer att det är hack i kurvan. Men jag vill börja med att säga att jag inte har läst hela OECD-rapporten ännu. Den kom i går, och jag ser fram emot att läsa den när tid finns. Jag är helt säker på att det finns mycket matnyttigt att ta till sig i den. Det är en viktig granskning, även om vi såklart gärna hade sett ett bättre resultat. Vi strävar ändå mot en så bra klimat- och miljöpolitik som möjligt.

Ett av hacken i kurvorna beror på hela diskussionen och beslutet om reduktionsplikten och bensin- och dieselprierna. Det var rätt beslut när det fattades, och det är rätt beslut. Det måste finnas acceptans hos den breda befolkningen för den politik som förs, inte minst när det gäller miljö och klimat. Man måste också se hur den politik vi för påverkar människor i deras vardag. Bränslepriserna var så höga att folk inte hade råd att tanka bilen.

Menar Miljöpartiet att vi ska höja bränslepriserna i en tid när kaffet börjar närma sig hundralappen i butiken? Maten blir dyrare och dyrare, och hushållen får mindre och mindre pengar kvar att röra sig med varje månad.

Anf. 28 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att vi måste minska våra utsläpp och att de ökar mest just nu, jämfört med tidigare, i transportsektorn. En stor del av detta handlar om bränslepriserna. Sverige har gått från att ha bland de högsta priserna, men inte det högsta, i Europa till att ha bland de lägsta priserna, räknat på disponibel inkomst. Det tycker jag att vi behöver ändra på.

Vi måste också ge människor alternativ. Det fanns miljöbilspremie och elbilspremie. Vi höll på att styra om. Det fanns bidrag för att skaffa en laddplats hemma och så vidare. Allt det här rullades tillbaka av regeringen över en natt. Jag tror att det var ganska många som gick i bilköpartankar som satte kaffet i vrångstrupen den där eftermiddagen i oktober november 2022 när det sades att premien skulle tas bort bara någon dag senare.

Vi ser nu en inlåsningseffekt där folk kan ha kvar sina diesel- och bensinbilar. Det finns inget incitament att gå över till elektriska bilar eller andra bilar med mindre utsläpp. Det finns styrmedel, till exempel skrotningspremien. Men i år är det endast 1 procent av medlen som har använts, och då är ändå skrotningspremien en av de största reformer som regeringen har presenterat. Jag ser alltså inte att det finns så mycket.

På miljösidan ser det likadant ut. Regeringen tar bort pengar och säger att man ska effektivisera men säger inte hur det ska göras. Regeringen ger inte pengar till att lägga om utan säger: Här får ni 30 procent mindre pengar. Gör samma sak! Vi vill gärna veta mer.

Det går inte. Vi ser att våra kurvor går åt fel håll. Hur ska ni förändra det? Finns det en vilja att förändra det här?

Anf. 29 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågorna!

Vi ska ha en ambitiös miljö- och klimatpolitik, och det har vi. Som någon sa här tidigare: Har man ingen energipolitik har man ingen klimatpolitik. Vi satsar enormt mycket på att få till ett mer robust energisystem. Vi går fram med att få till mer kärnkraft. Det är avgörande.

Miljöpartiet blir svaret skyldig när det gäller hur man ska lösa den frågan. Det behövs ett svar på detta. Vi behöver få till en bättre energiproduktion både på kort och på lång sikt, och där är kärnkraften avgörande. Det gäller även för att det ska bli enklare att ställa om fordonsflottan, eller kanske just därför. Vi behöver elektrifiera fordonsflottan.

I takt med att folk byter bilar är elbil ett alternativ, med eller utan subventioner. Det finns en vilja att köra elbil. När vi nu kommer ut ur svåra ekonomiska tider får man hoppas att det rullar på.

Anf. 30 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande *Övergripande miljöfrågor*. Det sträcker sig över många olika politikområden i vårt kära utskott.

Debatten i dag tycks, som den ofta gör, landa i det energipolitiska området. Det är spännande! Jag hade tänkt fokusera mest på tillståndsfrågorna här i dag, men jag tycker ändå att det finns anledning att kommentera alla diskussioner kring energipolitik och annat som lyfts upp här.

Vi har en socialdemokrati som säger å ena sidan att det är en katastrofal utveckling, å andra sidan att allt är väldigt bra. Det blir lite svårt att förstå. De efterlyser fler åtgärder för havsbaserad vindkraft samtidigt som vi ser att marknaden kraschar. Vi ser att länder som erbjuder stora subventioner inte lyckas få några anbud. I Danmark är detta tydligt.

Diskussionen blir därför märklig. Havsvindparken i Västra Götaland skulle inte byggas även om den skulle få tillstånd, för det är ingen som vill investera i havsbaserad vindkraft i dag. Det har att göra med att vi redan har väldigt mycket väderberoende kraft. Ännu mer väderberoende kraft konkurrerar ut annan väderberoende kraft. Kapacitetsfaktorn är för låg.

Vi behöver aktivt jobba snabbare mot mer kärnkraft, och det kommer också i förlängningen att leda till bättre marknadsvillkor för vindkraften. Det kan man tycka olika saker om, men det är ett faktum. Ju snabbare vi kan få ny kärnkraft på plats, desto lättare kommer det att bli för de aktörer som vill ha vindkraft att få den att etableras.

Samtidigt kan vi se att det fortsätter att byggas landbaserad vindkraft i ungefär samma takt som tidigare. Vi har aldrig haft mer energiproduktion än vi har i dag. Däremot märker inte konsumenterna detta i form av lägre elpriser, just på grund av att kapacitetsfaktorn inte är tillräckligt hög.

Vi hör också saker som att kärnkraft inte är någonting som kan bidra till biologisk mångfald och annat, men det är de facto så att kärnkraft är det absolut bästa för miljön. Det är betydligt bättre än att ha turbiner i våra vatten. Det är betydligt bättre än att ha vindkraftverk till havs som stör fiske och som stör människor i deras bostadsmiljö med mera. Kärnkraft är det absolut miljövänligaste sättet att utvinna energi.

Herr talman! Jag tänkte som sagt fokusera på tillståndsfrågorna och påbörja det nu. Jag vill då utgå från det faktum att Tidöavtalet innebar ett paradigmskifte på många olika politikområden. Det som människor kan-

ske främst har uppfattat är det som händer på migrationsområdet och det brottsbekämpande området. Men om man läser sidan 17 i Tidöavtalet hittar man miljötillståndsprocesserna och ser att de ska förenklas och förkortas. Det står att en utredning ska tillsättas för att genomföra just detta samtidigt som man först skulle gå vidare med gamla utredningar. Det har vi gjort. Utredningen har tillsatts, och utredningens förslag har också levererats. Det är väldigt glädjande.

Tidöavtalet blev startskottet för ett intensivt arbete med att förenkla och snabba på tillståndsprocesserna. Delar av Miljöprövningsutredningens förslag har genomförts, och tidigare i år kom äntligen förslagen från Miljö- tillståndsutredningen. Tre tjocka böcker med namnet *En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess* har presenterats. Det handlar om tusentals nya sidor lagtext som ska införas. Miljötillstånds- utredningens förslag om ny lagstiftning, som nu ligger på bordet, är ett direkt resultat av Tidöavtalet och en nödvändig reform för att möta dagens och morgondagens krav på hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt.

Sveriges nuvarande miljötillståndsprövning, reglerad av miljöbalken från 1999, har länge kritiserats för att vara tidskrävande, byråkratisk och oförutsägbart. Det är till och med så att en gammal statsminister vid namn Göran Persson har kallat just miljöbalken och det arbete som Socialdemokraterna gjorde med denna för det största misslyckandet.

Det är ju så på många områden: Socialdemokratin har misslyckats med saker. Nu har det kommit en bättre regering och ett bättre regeringsunderlag på plats som försöker åtgärda dessa brister. Det är väldigt välkommet.

Företag som vill investera har fastnat i årslånga processer, vilket hämmar både klimatomställning och jobbskapande. Tidöavtalet identifierade detta som ett hinder och möjliggjorde just denna utredning. När vi nu fått förslagen kan vi konstatera att de innebär färre myndigheter i beslutsfattandet, tydligare tidsramar och en möjlighet att minska antalet verksamheter som kräver tillståndsprövning när generella föreskrifter kan räcka. Detta är inte bara praktiskt; det är avgörande för att Sverige ska kunna växa och vara en industrination i framkant.

En förenklad process riskerar inte att urholka miljöskyddet. Förslagen handlar i grunden inte om att tumma på miljön utan om att göra systemet smartare. I stället för att implementera ett EU-regelverk ovanpå det befintliga möjliggör utredningens förslag ett helt nytt och mer effektivt system. Tidöavtalets vision om ett hållbart och konkurrenskraftigt Sverige kommer därmed att kunna förverkligas. Det är ett bevis på att politik kan vara pragmatisk och framåtsyftande.

Väl värt att nämna i detta sammanhang är att utredningen även lägger fram förslag om att åtgärda det mycket provocerande i att lantbruksnäringen i dag betraktas som miljöfarlig verksamhet. Detta har vi ett gammalt tillkännagivande om från riksdagen. Utredningen föreslår nu att det här ska åtgärdas genom att lantbruket i fortsättningen ska definieras som miljöpåverkande – en liten skillnad men principiellt mycket viktig.

Herr talman! Vi saknar brunkolsgruvor i Sverige. Vi har heller inga oljefält, och vi saknar gasutvinning. I brist på sådan industri har svensk torv kommit att hamna i fokus hos en alltmer radikaliserad miljörörelse, som i sina illegala sabotageaktioner runt om i vårt land fokuserar på att utmåla torv som något hemskt och ett hot mot det globala klimatarbetet. Ingenting kunde vara mer felaktigt.

Klimatrörelsen tycker om att hänvisa till IPCC och forskningen. Men då ska man komma ihåg att IPCC inte klassar torv som fossilt. Torv klassas som torv. Det är en egen klass. Man kan också konstatera att torven i Sverige växer till sig. Det blir mer torv än vad som skördas. Vi har ingen fassansfull torvindustri.

Herr talman! Den naturvårdspolitik som förts de senaste mandatperioderna har inte varit bra på detta område. För att naturvården ska kunna existera måste den samexistera med mänsklig verksamhet. I Sverige har det blivit svårt, ibland omöjligt, att få tillstånd för nya torvtäkter. Detta är ett stort problem som man måste tala lite mer öppet om, även om en del ligistgrupper som verkar såväl i skogen som på våra vägar här i Stockholmsområdet kommer att bli upprörda.

En brist på torv är ingen situation som vi vill ha i Sverige. Vi vill inte ha dyrare gurkor. Vi vill inte ha ännu dyrare tomater. Vi vill inte ha ett mindre produktivt skogsbruk. I en optimal värld skulle torv kanske i första hand vara ett bränsle som hade sin främsta betydelse i händelse av krig och fred. Men i dag behöver vi torv när vi odlar saker som är grundläggande för vår livsmedelsförsörjning och vårt skogsbruk.

Alternativen är inte speciellt goda i dag. Det handlar kanske om kokos från Asien, som kräver extremt mycket vatten för att tvättas. Det har sannolikt betydligt större miljöpåverkan, speciellt om man tar hänsyn till de extremt långa transporterna, för att inte tala om kostnaderna för dem.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation 18.
(Applåder)

Anf. 31 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Martin Kinnunen! Det var massor med grejer jag egentligen skulle vilja hinna diskutera. Tid finns dock inte till det.

Jag vill börja med att notera någonting som jag kanske tyckte hörde till det mest uppseendeväckande, nämligen att Martin Kinnunen och Sverigedemokraterna saknar svensk brunkol, svensk olja och svensk gas. Kanske borde jag inte vara förvånad.

Är kärnkraften det mest miljövänliga sättet att producera energi på? Det kanske man kan säga om man är helt blind för utvinningen av uran och hur vi ska klara av att ta hand om kärnavfallet.

Projektet Västvind var uppe till diskussion. Till skillnad från vad ledamoten hävdade fanns det goda förutsättningar för det projektet rent investeringsmässigt – kanske framför allt på grund av det korta avståndet för anslutning, vilket gjorde att investeringskalkylen för projektet gick ihop från första början.

Avslutningsvis: Sverigedemokraterna brukar vara väldigt tydliga med hur viktigt det är att vara laglydig och att vi behöver stärka rättssamhället i Sverige – se till att människor följer lagen, helt enkelt. Jag kan då konstatera att Klimatpolitiska rådet har dömt ut regeringspartiernas klimatplan som otillräcklig och utan konkreta åtgärder. Rådet konstaterar att Tidöregeringen skjuter upp viktiga beslut till nästa mandatperiod.

Hur ser ledamoten på det faktum att regeringsunderlaget bryter mot den svenska klimatlagen genom att sakna en handlingsplan som uppfyller lagens krav?

Anf. 32 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Tack för frågorna, Joakim Järrebring!

Att vi saknar brunkolsgruvor ska inte tolkas som att jag nödvändigtvis hade önskat att vi hade dem. Om vi däremot hade annan produktion i Sverige av energi som vi behöver i Sverige hade det varit bättre än om vi hade importerat den. Det hade varit positivt om vi hade haft såväl uran som andra metaller och andra saker vi behöver i vår industri på vår egen mark.

Från Sverigedemokraternas sida är vi positiva till all form av mineralutvinning. Vi tycker inte att man ska förbjuda mineral, som exempelvis Socialdemokraterna gjorde med uran.

Jag är också övertygad om att uran går att utvinna på ett miljövänligt sätt. Tycker man inte att uran går att utvinna på ett miljövänligt sätt bör man heller inte vara för kärnkraft. Då bör man vara tydlig med att vi ska fasa ut kärnkraften fullständigt. Den ordningen tycker jag att man ska ha.

Det finns definitivt miljövänliga sätt att utvinna uran på. De exemplen har vi. Är det så att man är orolig över uranutvinning har vi en miljöprövning som tillser att den sker på ett korrekt och rimligt sätt. I dag har vi ännu ingen sådan utvinning. Vi ska förhoppningsvis ha det senare när det inte är förbjudet att utvinna uran.

Det är ju ganska absurt i dag. Om man vill utvinna jordartsmetaller som vi behöver för den gröna omställningen och samtidigt får upp uran ska man göra något som aldrig någonsin gjorts i världshistorien: ta upp uranet och sedan stoppa tillbaka det. Det är detta den lag som Socialdemokraterna utformade leder fram till.

Nu tog min talartid slut, så jag får fortsätta i nästa replik.

Anf. 33 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att svara på en fråga som jag fick av Helena Storckenfeldt. Nej, vi vill inte avskaffa det kommunala vetot, inte ens för havsbaserad vindkraft. Däremot är det rimligt att kommunerna lämnar besked i ett tidigare skede.

Jag skulle vilja ha svar på hur Sverigedemokraterna ser på det kommunala vetot när det gäller uranbrytning. Samtidigt ger jag ledamoten möjlighet att svara på min första fråga: Hur ser ledamoten på det faktum att regeringsunderlaget bryter mot den svenska klimatlagen genom att sakna en handlingsplan som uppfyller lagens krav?

Anf. 34 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Herr talman! Problemet med klimatlagen är att den är utformad på ett sådant sätt att man kommer att anklaga samtliga regeringar för att bryta mot den. Jag konstaterade ju att den socialdemokratiska regeringen bröt mot klimatlagen. Jag tänker inte kommentera exakt vad den nuvarande regeringen gör på det området. De får göra den definitionen själva.

Problemet är att som lagen är utformad måste en ny regering direkt efter att den tillträtt i en skrift presentera alla åtgärder för hur den ska uppnå alla klimatmål. Det låter sig inte göras. Man kommer alltid att ha en opposition som hävdar att regeringen bryter mot klimatlagen. Det kommer att gå att argumentera för det. Det går dock inte att bevisa någonstans. Vi har ingen domstol som kommer att fälla avgörandet. Men lagen är utformad på ett sådant sätt. Grunden är helt enkelt att man inte kan presentera allting på samma gång.

Herr talman! Det kom frågor om det kommunala vetot vad gäller uran-utvinning. Vi från Sverigedemokraterna tycker att man bör se över frågan när uranutvinning blir tillåtet. Det kan inte i alla sammanhang finnas ett veto mot utvinning där en viss del av utvinningen är uran.

Vi kommer att behöva utvinna kritiska jordartsmetaller i vårt land, och vi kommer att behöva utvinna dem även i andra länder. Mineral ligger ofta tillsammans med andra mineral.

Vi kommer att lägga en våt filt över all form av utvinning av dessa jordartsmetaller om det finns ett veto som innebär förbud mot utvinning – och uran är en del av detta. Jag ser inte ett sådant veto som en framkomlig väg. Däremot ska det vara en rigorös och ansvarsfull miljötillståndsprozess som förutsätter en miljövänlig brytning av alla former av mineral i vårt land.

Anf. 35 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! I dag debatterar vi ett betänkande som innehåller yrkanden om ett flertal olika övergripande miljöfrågor. Vänsterpartiet har tre reservationer som jag tänkte gå igenom.

Den första reservationen handlar om en hållbar stålproduktion. Svensk stålindustri är världsledande på flera områden och en viktig exportindustri. Det fossilfria stålet är framtiden och en helt nödvändig del av den gröna industriella omställningen. För att det ska vara möjligt att producera fossilfritt stål behövs satsningar och arbete för att bygga ut elnätet och den förnybara energin.

Arbetet med energieffektivisering måste öka, och arbetet med att ta fram anläggningar för vätgas måste intensifieras. Detta bygger på en politisk vilja och en samverkan mellan statliga myndigheter, forskningsinsatser och industrin. Stålintustrins möjligheter till omställning är också beroende av effektiva och rättssäkra tillståndprocesser.

Klimatarbetet måste vara långsiktigt och innehålla tydliga mål så att industrin klarar en omställning även i tider av lågkonjunktur eller ökad global konkurrens. Därför vill vi i Vänsterpartiet att myndigheter och institutioner ser över hur klimatet kan prioriteras i tillståndprocessen.

Herr talman! Den andra reservationen handlar om det kommunala vetot, som tidigare talare har nämnt. Kommunerna har i dag i praktiken veto-rätt. Detta sker genom att en kommun som är negativt inställd till vindkraft helt enkelt kan låta bli att ta upp sådana ärenden och därmed helt bromsa utbyggnaden.

Vi anser att formerna för kommunernas inflytande på vindkraftssidan måste förändras, och kravet på tillstyrkan bör tas bort. Kommunerna bör dock på ett tidigt stadium involveras och vara med i processen. Det är även viktigt att upprätthålla höga krav på en rättssäker prövning med hänsyn till människors hälsa och till miljön.

Kommunernas åsikt ska väga tungt, men i ett läge där Sverige på energiområdet ska gå från fossil energi till förnybar energi är det som det ser ut i dag orimligt med ett kommunalt veto.

Vänsterpartiet vill även öka acceptansen för vindkraft genom att lagstifta om en produktionsbaserad ekonomisk ersättning som går till de lokalsamhällen där vindkraft byggs. Det behövs bättre incitament för utbyggnad av vindkraft, både land- och havsbaserad, genom att gynna den kommun och de boende i närområdet där vindkraften ska byggas.

Herr talman! Den tredje och sista reservationen vi har i betänkandet gäller krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Den ekologiska produktionen bidrar till att nå ett flertal av våra nationella miljömål, de globala hållbarhetsmålen och det globala ramverket för biologisk mångfald.

Att satsa på ekologiska livsmedel inom offentlig sektor bidrar till att våra gemensamma medel används till att hållbar mat kan serveras på våra skolor, sjukhus och äldreboenden. Samtidigt innebär det att skattepengar investeras i gemensamma nyttigheter för oss alla, exempelvis biologisk mångfald, rent vatten, bördiga jordar och förbättrad djurvälfärd. Det är värdefullt för det långsiktiga arbetet inom det ekologiska lantbruket att riksdagen även antar mål för offentlig konsumtion.

I dag står ekologiska livsmedel för cirka 40 procent av konsumtionen i offentlig sektor. Sverige har goda förutsättningar att till 2030 öka dessa nivåer. Därför bör Sverige anta ett mål om minst 60 procent ekologiskt i offentlig livsmedelskonsumtion till år 2030.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 27.

Anf. 36 STINA LARSSON (C):

Herr talman! I höstas kom det ett brev till Klimat- och näringslivsdepartementet om elpriserna. Det var ett brev där man med oro beskrev hur sårbar situationen är i Skåne, när vi står inför en risk för höga elpriser som kan medföra konkurser och andra negativa effekter för södra Sverige.

Brevskrivaren beskrev hur svårt det är att få till ny vindkraftsetablering i Skåne, hur nya havsvindparker skulle kunna vara ett välbehövligt tillskott till den skånska elförsörjningen och hur svårt det är att förutse hur Försvarsmakten kommer att reagera med så motstående intressen.

Brevskrivaren poängterade också att vi behöver uppdatera den landbaserade vindkraften i Skåne. Sedan 2016 har inga nya vindkraftverk som omfattas av miljötillstånd uppförts i Skåne. Dessa processer tar tid.

Som invånare i Skåne och därmed elområde 4 håller jag med om att det behövs mer produktion i södra Sverige. Elpriserna steg kraftigt i vintern, och det är stor skillnad på priserna i Sverige. Exempelvis var det i november 100 gånger dyrare med el i Lund jämfört med Sundsvall. Det kostade vid ett tillfälle 30 kronor att ta en dusch i Malmö. Så kan vi inte ha det!

Vem var avsändaren? Ja, det var självaste landshövdingen Anneli Hulthén, statens förlängda arm som med uppriktig oro för sitt län framförde en önskan om att skyndsamt etablera ny fossilfri elproduktion i södra Sverige. Hon var verkligen orolig, och jag delar hennes oro.

En viktig del av miljöskyddet i Sverige handlar om tillståndprocesser för företag och verksamheter som kan påverka miljön. Det kan handla om gruvdrift, byggnation av vägar, industrier eller vindkraft. För att säkerställa att dessa verksamheter inte skadar miljön måste de få tillstånd från myndigheterna innan de kan starta.

Miljöbalken är den lag som styr mycket av dessa processer. Den är en viktig lagstiftning som syftar till att skydda människors hälsa och miljö. Den ställer krav på att alla verksamheter ska genomgå en miljökonsekvensbeskrivning där man undersöker hur verksamheten påverkar naturen, vattnet och luften. Genom att följa miljöbalken kan vi se till att nivån på den negativa miljöpåverkan är så låg som möjligt.

Men, herr talman, vad är då problemet? Problemet är att dessa tillståndsprocesser tar alldeles för lång tid. Det har nu varit utredningar och förslag på gång för att effektivisera dessa processer. Det är bra, men det räcker inte. Centerpartiet vill införa en kriskommission främst med målet att fördubbla elproduktionen i Sverige eftersom det nu kan ta upp till tio år innan ett nytt kraftverk kan börja byggas. Det är likadant om man bara ska dra större ledningar, och så kan vi inte ha det. Andra länder klarar denna byråkrati på mindre än halva tiden. I exempelvis Tyskland, Danmark eller Finland tar det bara tre fyra år innan man har nytt tillstånd för exempelvis vindkraft. Detta måste gå att genomföra även i Sverige. Annars kommer vi att bli omsprungna och investeringarna kommer att ske i andra länder.

Herr talman! Centerpartiets förslag går ut på att låta alla myndigheter och intressenter arbeta fritt i ungefär ett halvår, se över all relevant lagstiftning och se över hur vi implementerar EU:s regelverk för att hitta metoder för att korta ned tiden och förenkla processerna. Målet borde vara att tillståndsprocessen ska ta max två år, precis som i andra effektiva länder i Europa, för att få igång utbyggnaden av ny elproduktion. Centerpartiets ambition är att Sverige borde bygga upp till 50 terawattimmar inom två år och dubbla denna siffra till 2030.

Samtidigt som man ser över tillståndsprocesserna bör man också granska miljöbalken. Så som miljöbalken ser ut i dag värderas inte klimat som nytta. Dagens utformning gör det svårt att förutsäga hur saker och ting kommer att bli. Det finns ingen bra standardisering, och det finns ett stort utrymme för tolkningar.

Det behövs nationella riktlinjer och gränsvärden för att industrin ska veta vad som gäller. Regeringen behöver ta ledarskap i frågan och inte låta olika länsstyrelser eller myndigheter tolka reglerna på olika sätt.

Herr talman! Ibland måste man börja i andra änden för att styra utvecklingen mot ett mer klimatvänligt samhälle. Centerpartiet anser att vi bör peka ut vilka områden som är lämpliga för vindkraft både på land och till havs. Sveaskog borde få i uppdrag att peka ut lämpliga platser för vindkraft, och Försvarmakten borde involveras mer för att redogöra för vad som krävs för att deras verksamhet ska kunna förenas med vindkraft. Myndigheter som berörs bör samlas i ett permanent råd, inklusive Försvarmakten, som löpande ansvarar för att samverka för att snabbt få fram godkännanden.

Sverige har nämligen kapacitetsbrist. Det svenska stamnätet är ett av de äldsta i Europa, och det kommer att krävas stora investeringar för att säkerställa att elen når dit där den behövs. Flaskhalsar i elnäten får inte bli en flaskhals för omställningen. Lagar och regler måste vara i fas med teknikutvecklingen.

Herr talman! Därför yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation nummer 2 om översyn av miljöbalken.

Jag vill också kommentera ett annat viktigt område inom miljöfrågorna: avfallsbrottsligheten. Enligt polisen och länsstyrelserna är den dominerande drivkraften bakom illegal avfallshantering stora ekonomiska förtjänster i kombination med låg upptäcktsrisk och låga straff.

Man kan tjäna pengar på två sätt. Man kan välja att sälja avfall som har ett marknadsvärde eller ta emot giftigt avfall mot betalning. I stället för att sortera och rena det gräver man ned det, bränner upp det eller bara tippas

ut det i skogen. Brottslingar kan på så sätt ge ett lågt anbud till avfallshanteringen men ändå tjäna stora pengar.

I den illegala avfallshanteringen förekommer en rad olika aktörer som medvetet eller omedvetet medverkar till brottsuppläggen, till exempel så kallade målvakter eller oseriösa miljökonsulter som lämnar felaktiga intryck. Det förekommer också hot och andra påtryckningar mot myndighetspersoner.

Avfallsbrott genererar miljarderna och göder organiserad brottslighet på många sätt. Många kommuner arbetar fortfarande inte systematiskt med frågan. Sophanteringen är en stor del av miljöbrottsligheten och uppskattas vara en av de mest lönsamma brottstyperna i världen.

Det finns flera skånska exempel. Majoriteten av Skånes kommuner har utsatts för avfallsbrottslighet de senaste åren. Det visar en sammanställning som Länsstyrelsen Skåne gjorde för två tre år sedan efter besök i samtliga 33 kommuner. Ett av de vanligaste avfallsbrotten är att man lämnar osorterat bygg- och rivningsavfall. Det dumpas, och det läcker föroreningar i mark och vatten.

Det är också vanligt att avfall går på export. Ibland kan samma sak definieras på olika sätt. Till exempel påstår en företagare att man har begagnade varor som ska gå vidare för försäljning utomlands medan tullen i stället definierar det som dumpning av gamla elapparater i en container på en färja till kontinenten. Det finns olika sätt att definiera detta.

Den stora förloraren är naturen och våra ekosystem. Avfallet förorenar vårt ytvatten och grundvatten. Kostnaderna för föroreningarna är omfattande men samtidigt svåra att bestämma, eftersom alla kostnader inte finns sammanställda och inte heller är kvantifierade. Det måste vi göra något åt.

Herr talman! Efter Think Pink-härvan har det hänt en hel del. Många förslag utreds och diskuteras, och nya utredningar har tillsatts. Men brottsligheten händer nu. Vi kan inte vänta. Det var bra förslag som presenterades i slutet av förra månaden. Det är ett bra steg på vägen. Fokus var på straff och sanktioner och inte så mycket på hur vi kan hjälpa kommuner att hitta de brottsliga aktörerna.

Vi måste fokusera ännu mer på ökad samordning mellan myndigheterna, hos polisen och hos länsstyrelserna. Att bara skärpa regelverket gör det svårare för de seriösa aktörerna att verkligen göra rätt. Därför vill jag och Centerpartiet se fler åtgärder. Vi behöver framför allt förebygga och upptäcka den organiserade brottsligheten i tid och prioritera fältarbetet hos kommunerna och hos polisen.

Herr talman! Det sista området är offentlig upphandling, som är en annan viktig fråga i arbetet med att minska Sveriges miljöpåverkan. Varje år upphandlas varor och tjänster för hela 800 miljarder kronor. Dessa inköp kan ha stor inverkan på miljön, och i dessa upphandlingar är priset avgörande. Ord som cirkulär och återvinningsbarhet är sällan med.

Genom att ställa krav på hållbara produkter och tjänster vid upphandlingar kan staten och kommunerna bidra till en mer miljövänlig ekonomi. För att driva på denna utveckling bör ett ambitiöst mål sättas på exempelvis 20 procent återvunnet material i statens upphandlingar.

Herr talman! Avslutningsvis: Miljöfrågor är komplexa och kräver att vi samarbetar för att hitta lösningar. Sverige har många bra lagar och regler på plats, som miljöbalken och tillståndprocesserna. Men det är viktigt att vi fortsätter arbeta för att förbättra miljöskyddet.

Genom att bekämpa avfallsbrottslighet och ställa miljökrav vid offentlig upphandling kan vi bidra till att bevara vår natur för framtida generationer. Det är vår gemensamma uppgift att skapa en hållbar och miljövänlig framtid.
(Applåder)
(forts. § 9)

Prot. 2024/25:83
13 mars

Övergripande
miljöfrågor

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Frågestund

Frågestund

Anf. 37 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av statsrådet Andreas Carlson, statsrådet Johan Forssell, arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson och kulturminister Parisa Liljestränd.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Statsrådet Andreas Carlson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Arbetsförmedlingens närvaro

Anf. 38 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsministern. Sverige har nu den högsta arbetslösheten på tio år, en ungdomsarbetslöshet som har tillåtit växa till riktigt höga nivåer och en långtidsarbetslöshet som fortsätter stiga och riskerar att leda till att massor av svenskar hamnar i totalt utanförskap.

I går höll arbetsmarknadsministern en presskonferens där det inte gavs några besked om hur man ska hantera det mycket allvarliga läget med anledning av Northvolts konkurs.

Det jag tänkte fråga om gäller Arbetsförmedlingen, i detta allvariga läge med massarbetslöshet. Enligt en rapport från Arbetsförmedlingen till regeringen kommer tillgängligheten att minska ytterligare under det här året. Och regeringen passar på att lägga ned servicekontor, där de arbetslösa har möjlighet att möta statliga tjänstemän som stöttar dem. Vad är, fru talman, regeringens idé när det gäller Arbetsförmedlingens närvaro i landet i ett läge där massarbetslöshet drabbat vårt land?

(Applåder)

Anf. 39 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Tack, Ardalan Shekarabi, för din fråga! Jag delar ledamotens bedömning och tror att vi har samma engagemang för att se till att fler människor har ett arbete att gå till.

Det som hände i Skellefteå i går, beskedet om att Northvolt går i konkurs, berör såklart väldigt många människor i Skellefteå och den delen av Sverige, och många där känner en stark oro. Då är det viktigt att säga att vi nu mobiliserar och kraftsamlar i hela samhället så att man från dag ett kan få ersättning, så att man inte behöver lämna hus och hem, och stöd från samhället, som kommer att ha en mycket hög närvaro för dem som nu blir av med arbetet uppe i Skellefteå. Detta visar att vi i Sverige kraftsamlar när en sådan här kris inträffar och att det finns hjälp och stöd att få.

Anf. 40 ARDALAN SHEKARABI (S):

Fru talman! Jag misstänker att statsrådet kanske inte hörde min fråga. Vad avser regeringen att göra när det gäller Arbetsförmedlingens närvaro? Arbetsförmedlingen har nyligen rapporterat till regeringen att man inte kommer att kunna behålla samma tillgänglighet. Och då ska vi komma ihåg att tillgängligheten redan är riktigt dålig med anledning av de besparingar som myndigheten har gått igenom de senaste åren.

Nu stänger regeringen statliga servicekontor i svensk glesbygd och i storstäder. Detta drabbar de arbetslösa och möjligheterna att få stöd. Varför gör regeringen så här?

Anf. 41 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Det som Ardalan Shekarabi säger stämmer – efter åtta år av socialdemokratiskt styre ärvde den här regeringen väldigt stora problem.

En sak som den tidigare regeringen, där Ardalan Shekarabi satt, gjorde var att fokusera väldigt mycket på besök där man träffar någon via en dator och på länk, långt från en arbetsförmedlare av kött och blod. Nu sker ett arbete där Arbetsförmedlingen ökar sina insatser för att kunna ge stöd till människor som har behov av hjälp.

Utvisning av utländska gängkriminella

Anf. 42 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Våldsutvecklingen är dyster. Sprängningarna och skjutningarna fortsätter, och otryggheten sprider sig i landet.

Det kan inte ha undgått någon att en stor del av de gängkriminella är människor med utländsk bakgrund och människor som inte över huvud taget borde vara här. Detta är ett direkt resultat av tidigare regeringars oförmåga att sätta svenska folket först. Vi ombads i stället att öppna våra hjärtan och därmed också våra plånböcker.

Men svenska folket har röstat för förändring. Man har röstat för ett paradigmskifte i svensk politik, och Sverigedemokraterna är största parti i den konstellation som styr. Jag är dock genuint oroad över Sveriges framtid och över i vilken takt arbetet på departementet går. Det är bråttom nu.

Jag vill därför ställa en fråga till migrationsministern: Hur säkerställs det att utländska gängkriminella utvisas och får sina svenska medborgarskap indragna?

Prot. 2024/25:83
13 mars

Frågestund

Anf. 43 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Angelica Lundberg, för frågan!

Vi arbetar otroligt intensivt, dag och natt, med att förändra svensk migrationspolitik i grunden. Vi följer den tidsplan som vi har kommit överens med Sverigedemokraterna om, och vi följer upp detta dagligen, veckovis och månatligen.

När det gäller förutsättningarna att utvisa personer som inte är medborgare i Sverige när de begår brott kommer jag om bara några veckor att ta emot en utredning om detta. Bakgrunden är att alldeles för många som inte är medborgare begår alldeles för många brott utan att bli utvisade. Det är ett faktum att det är på det sättet. Den senaste utvärderingen visade att det bara var 4,4 procent som faktiskt blev utvisade.

Detta kommer att utgöra ytterligare ett exempel på att det spelar roll vem som styr. Vi ser framför oss att sänka gränsen för utvisning kraftigt men också att städa upp bland de många undantag som innebär att många brottsoffer i dag inte får den upprättelse som de förtjänar.

Anf. 44 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru talman! Det är bra att man arbetar hårt på departementet och vidtar åtgärder som förhindrar att fler människor som inte vill Sverige väl släpps in i vårt land och ges uppehållstillstånd eller medborgarskap på felaktiga grunder.

Men nuvarande situation oroar mig ändå. Vad kan svenska folket, som har röstat för en regering med Sverigedemokraterna som största parti i regeringsunderlaget, förvänta sig från migrationsministern framöver? Kommer takten att öka framgent när det gäller att komma till rätta med den allvarliga importerade gängkriminaliteten?

Anf. 45 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Som jag sa i mitt första svar kan svenska folket förvänta sig att vi kommer att genomföra reformer i den takt som vi har kommit överens om med bland annat Sverigedemokraterna. Vi följer den mallen. Vi kommer i närtid att både sänka gränsen för utvisning, införa en ny möjlighet att utvisa personer som inte är medborgare på grund av bristande vandel och genomföra en lång rad andra reformer, ovanpå allt det som vi redan har uträttat under mandatperioden.
(Applåder)

Arbetslösheten och välfärdens behov

Anf. 46 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till arbetsmarknadsminister Mats Persson, som är ansvarig för 10 procents arbetslöshet, för att 600 000 personer är arbetslösa och för att Sverige har den tredje högsta arbetslösheten i EU. Undersköterskor, lärare och personliga assistenter sägs upp.

Då är Mats Perssons prioritering att debattera musikgenrer och åka ut till förorten med skottsäker väst. Det är väldigt dåliga prioriteringar när folk är förbannade över att regeringen har orsakat denna historiska arbetslöshet. Detta är inte att ta ansvar, Mats Persson. Häng av dig den skottsäkra västen och gör jobbet!

Välfärden skriker efter personal. Äldreomsorgen kommer att behöva anställa 70 000 personer till 2033 för att möta behoven. Vad är regeringens plan när det gäller detta?

Anf. 47 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS
PERSSON (L):

Fru talman! Det stämmer att vi har en utdragen internationell lågkonjunktur som gör att arbetslösheten i Sverige och i många andra länder har ökat de senaste åren. Därför är det väldigt viktigt att vi nu stärker hushållen, så att deras köpkraft kan öka och vi kan få ekonomin att dra igång igen. En viktig del handlar naturligtvis också om att se till att folk utbildar sig, så att de kan ta några av de många lediga jobb som finns i dagsläget. Det är 140 000 jobb som är lediga trots att vi har en lågkonjunktur. Det handlar om att gå de utbildningar som finns så att man kan ta de lediga jobb som finns.

Inriktningen handlar alltså om att människor får mycket stora möjligheter men också stora skyldigheter att göra det de kan för att få ett arbete och försörja sig själva.

Anf. 48 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Hur är det möjligt att sätta människor i arbete så att de får rätt till heltidstjänst, bra löner och hopp för framtiden när nu regeringen delar ut nedskärningsbudgetar till kommunerna runt om i landet, så att välfärdspersonal sägs upp?

Jag upprepar min fråga: På vilket sätt ska regeringen säkerställa att vi kan anställa 70 000 personer inom äldreomsorgen till 2033?

Anf. 49 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS
PERSSON (L):

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt i den politiska debatten att vi inte far med osanning.

Den här regeringen prioriterar välfärden. Kommuner och regioner har tillförts stora pengar för att säkerställa hög kvalitet i välfärden och att man investerar och satsar på välfärden. Blanda inte bort korten och anklaga regeringen för att göra neddragningar när det nu skjuts till stora miljardbe-
lopp till kommuner och regioner, Nadja Awad!

(Applåder)

Natura 2000-områden och infrastrukturinvesteringar

Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Andreas Carlson.

Genom hela Värmland går riksväg 62 utmed Klarälven. Den sträcker sig från Karlstad upp genom kommunerna, också genom Torsby kommun, och sedan vidare mot norska gränsen. Trafikverket har under de senaste tio åren utrett möjligheten att anlägga erosionsskydd med tanke på den

slingrande flodfåra som riskerar att äta upp vägbanken så att denna viktiga väg riskerar att hamna i älven. Alternativen är väldigt få.

Mark- och miljödomstolen har nu nekat åtgärder med hänvisning till att området längs älven är ett Natura 2000-område. Detta får allvarliga konsekvenser för näringsliv, boende, turismutveckling och många andra värden.

Min fråga till statsrådet är: Vad tänker statsrådet göra för att viktiga infrastrukturinvesteringar och nödvändiga klimatanpassningsåtgärder inte ska stoppas av förekomsten av Natura 2000-områden?

Anf. 51 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Tack, Daniel Bäckström, för en angelägen fråga! Vi har ju mycket stora behov i hela den svenska infrastrukturen, inte minst vägnätet, som är viktigt för att människor ska få livet att gå ihop när det handlar om att skjutsa barn till träningar och kanske åka och hälsa på nära och kära. Det är också viktigt för näringslivets möjligheter till konkurrenskraft och tillväxt liksom för vår beredskap, där vägarna utgör en väldigt viktig del av förmågan.

När det gäller enskilda domar – ledamoten hänvisar ju till en dom i mark- och miljödomstolen – vet riksdagens ledamöter att det inte ankommer på ett enskilt statsråd att kommentera dem. Däremot är det förstås viktigt att i det fortsatta arbetet, som i mycket förstås ligger på Trafikverket och ansvariga myndigheter, se på vilka sätt man kan uppnå målen. Med de mycket kraftiga förstärkningarna i budgeten är det tydligt att det kommer att finnas medel för förstärkning i svensk infrastruktur.

Anf. 52 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Frågan återstår ju att besvara. I det här fallet blockerar ett Natura 2000-område nödvändiga och livsviktiga kortsiktiga och långsiktiga åtgärder för att vägen ska vara farbar och för att man ska kunna ha en långsiktighet när det gäller denna viktiga infrastruktur. Alternativet är att åka på mycket små vägar, och det ger resultat som får stora konsekvenser för inte bara den regionala utvecklingen utan också många fler.

Jag repeterar frågan till statsrådet: Vilka åtgärder planeras för att detta inte ska vara ett hinder?

Anf. 53 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det är flera. Klimatanpassningsåtgärder är viktiga. Det som ledamoten understryker varken kan eller vill jag säga emot på något sätt. Däremot kan jag inte som enskilt statsråd kommentera enskilda domar.

Det som regeringen har gjort är att vi har tagit emot en förstudie kring nationell fysisk planering. Vi bereder vad nästa steg ska vara där. Det kan finnas olika intressen som står mot varandra. Men ett tydligt och klart besked är att vi behöver satsningar på svensk infrastruktur, och där har regeringen presenterat en rekordstor infrastrukturbudget som ger möjlighet till nya investeringar. Sedan behöver vi reda ut de här intressena också.

Frågestund

Anf. 54 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! EU-kommissionen har i sitt arbetsprogram för 2025 aviserat sin avsikt att dra tillbaka det horisontella antidiskrimineringsdirektivet, men man har ännu inte formellt fattat beslutet. Förslaget har blockerats i ministerrådet i 17 år, särskilt av Polen och Ungern. Samtidigt har kommissionen betonat att det nu är upp till Europaparlamentet och medlemsländerna att driva frågan vidare.

Detta sker i en tid där vi ser växande populism, homofobi, rasism och motstånd mot jämställdhet både inom EU och globalt. När dessa tendenser förstärks vore det ett allvarligt bakslag att låta förslaget falla.

Sverige har motsatt sig tillbakadragandet och stött direktivet. Men stöd räcker inte; det krävs handling. Därför vill jag fråga Mats Persson: Vilka konkreta initiativ tar regeringen just nu? Har regeringen tagit initiativ till gemensamma upprop eller diplomatiska ansträngningar med likasinnade länder för att hålla frågan vid liv?

Anf. 55 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Jag ska inledningsvis säga att frågeställningen inte direkt faller under mitt ansvarsområde, men jag ska ändå försöka ge ett svar.

Det stämmer som ledamoten säger att regeringen har motsatt sig det tentativa förslaget om att dra tillbaka det föreslagna direktivet. Vi följer frågan noga och har vid tidigare tillfällen markerat att vi har en annan uppfattning, och vi kommer att agera när den formellt kommer upp på dagordningen. I dagsläget är detta dock inte formellt, men vi följer frågan noga.

Anf. 56 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! Om kommissionen trots allt beslutar att dra tillbaka förslaget, hur ser då regeringen på möjligheten att driva frågan vidare i ett nytt initiativ?

Anf. 57 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Vi har en ordning i Sveriges riksdag med en EU-nämnd som hanterar den här typen av frågor. Frågan har varit uppe till diskussion i EU-nämnden, vet jag. Regeringen kommer att återkomma när frågan så att säga ligger skarpt.

Men regeringens uppfattning är att kommissionens ansats att dra tillbaka detta är felaktig. Att man ska bli lika bemött oavsett bakgrund är en viktig fråga för regeringen.

Ett ökat kollektivt resande

Anf. 58 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! Min fråga går till infrastrukturministern.

Jag vet att kollektivtrafik är en viktig del när det gäller att kunna förflytta många människor smidigt och klimatsmart. Vi vet också att förutsättningarna för en effektiv kollektivtrafik ser väldigt olika ut i landet. Sär-

skilt bra är förutsättningarna i till exempel Stockholm, där över 60 procent av Sveriges kollektivtrafik finns.

Mot denna bakgrund blir jag orolig när det S-ledda styret i Stockholm har fattat beslut som försvårar och förhindrar för stora mängder människor att pendla smidigt. Det handlar bland annat om indragna linjer, som gör att till exempel småbarnsfamiljen i Norra Djurgårdsstaden inte får vardagen att gå ihop. Det leder i sin tur till att de införskaffar en bil – eller kanske en bil till. Det ger ökad trängsel, och det är dåligt för klimatet.

Jag skulle vilja höra ministrernas syn på möjligheten att nå målsättningen om ett ökat kollektivt resande när S, V, C och MP drar in på utbudet där det är som mest gynnsamt.

Anf. 59 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka Ann-Sofie Lifvenhage för en angelägen fråga.

Som ledamöterna känner till är det kommuner och regioner som ansvarar för att det finns en fungerande kollektivtrafik. De ska tillgodose behoven hos invånarna. Inom ramen för det ansvar som de har bestämmer kommuner och regioner själva över trafikutbudet. Det är en del av det kommunala självstyret.

Av det skälet vill jag inte kommentera de avvägningar som görs på kommunal och regional nivå. Men det är klart att det väcker frågor, och jag förstår varför ledamoten ställer dessa frågor här i kammaren. Det finns ju en stor och god potential för kollektivt resande.

Det är också så att regeringen nu, med den offensiva satsningen på svensk infrastruktur, särskilt ser på hur vi ska få ett bättre underhåll både på vägsidan och på järnvägssidan. Man ska kunna lita på tåget. Jag förväntar mig att andra aktörer också tar sin del av ansvaret.

Anf. 60 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Fru talman! Det är ökad trängsel. Det är dåligt för klimatet. Det är dessutom näst intill omöjligt att nå kollektivtrafikmålsättningen. Det blir mindre, sämre och dyrare utbud. Detta är inte direkt lätt att sälja in. Stockholm har tidigare, under moderat ledarskap, burit fanan högt i fråga om att vara en motor i Kollektivtrafiksverige genom att satsa på trygghet och tillgänglighet.

Jag undrar vilka medskick ministern skulle vilja göra till det rödgröna regionstyret för att de ska förstå vikten av att vara med och bidra till ett ökat kollektivt resande.

Anf. 61 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Nu satsar regeringen rekordmycket på underhåll av vår eftersatta infrastruktur i Sverige – på järnvägssidan och på vägsidan. Det handlar inte bara om mer pengar till underhåll utan också om mer underhåll för pengarna.

När det gäller Stockholmsområdet och de andra två storstadsområdena har en särskild reservdelstrategi tagits fram så att man snabbare ska kunna avhjälpa störningar i trafiken. Det är ett mer proaktivt arbetssätt.

Allt detta är vårt ansvar, men jag förväntar mig också att andra aktörer tar sitt ansvar.

Anf. 62 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Arbetslöshet ligger bakom nästan hälften av alla dem som i dag har försörjningsstöd. Och trots att utrikes födda utgör 20 procent av landets befolkning är 58 procent av dem som får ekonomiskt bistånd just utrikes födda. Det beror till stor del på att de inte har hunnit kvalificera sig för andra trygghetssystem, exempelvis a-kassan.

Vi kristdemokrater vill att försörjningsstödet ska vara ett skyddsnät, inte en kommunal a-kassa som tar resurser som behövs inom skola och barn- och äldreomsorg. Vi menar att de som är arbetsföra men arbetslösa och som uppfyller kriterierna för att vara inskrivna hos Arbetsförmedlingen ska flyttas från försörjningsstödet till det som vi kallar för statlig dagpenning, där det ställs tydliga krav på den som är arbetsför att delta i utbildning, att kompetensutvecklas och att matchas mot jobb i hela landet. Dagpenningen ska vara kopplad till individen, vara en fast summa per dag och inte vara behovsprövad.

Vad tänker arbetsmarknadsministern om en sådan modell?

Anf. 63 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Tack, Hans Eklind, för ditt engagemang i den här frågan!

Det är väldigt viktigt att vi har en politik där människor som av någon anledning behöver statens eller kommunens stöd – det offentliga stöd – får ett stöd. De ska få ett bidrag, men de ska också göra det som förväntas av dem, det vill säga lära sig svenska, söka jobb och delta i olika typer av aktiviteter. Regeringen arbetar därför med en reform där vi helt enkelt inte accepterar att människor lever på bidrag år efter år utan att göra någonting för att få bidraget. Framöver kommer man att behöva göra en motprestation för att erhålla ett bidrag från samhället.

Man kan naturligtvis alltid diskutera om man ska organisera detta i kommunens regi eller göra så som Kristdemokraterna föreslår. Men det viktiga för regeringens del är att se till att vi har en politik där vi ställer krav. Att ställa krav är att bry sig.

Anf. 64 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Vi är väldigt mycket överens, men jag tänkte ändå ta tillfället i akt att höra ministern fundera över detta med ekonomisk rationalitet. Det är ju i dag irrationellt för en person som har försörjningsstöd att hoppa in och ta ett jobb en lördag och så vidare i och med att detta är behovsprövat. Marginaleffekten är 100 procent. Allt räknas bort.

Ser ministern inte ett behov av att de som uppbär ekonomiskt bistånd ska kunna tjäna pengar på att ta ett jobb, om så bara för några få timmar?

Anf. 65 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Det är väldigt viktigt att det lönar sig att arbeta. Det är väldigt viktigt att den som väljer att jobba några timmar en lördag känner att det är värt det. Det är väldigt viktigt att vi har system som uppmuntrar till arbete.

Sedan kan man diskutera om det ska vara den modell som Kristdemokraterna förespråkar eller om det ska vara det som regeringen nu arbetar med. Vi vill införa ett bidragstak och en jobbstimulans som gör att det alltid lönar sig att arbeta. Den exakta metodiken kan man alltid diskutera, men den politiska inriktningen – att det alltid ska löna sig att jobba – ligger fast.

Prot. 2024/25:83

13 mars

Frågestund

Statligt stöd till Northvolts anställda

Anf. 66 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Konkursbeskedet från Northvolt innebär ett av de största svenska varslen i modern tid. Det är ett hårt slag mot de tusentals anställda som nu riskerar att bli av med jobbet. Många av de drabbade uttrycker oro för framtiden, för den osäkra jobbsituationen och för att kastas ut i arbetslöshet.

Det är en särskilt svår situation, som enligt mig kräver kraftfulla insatser. Jag undrar vilka särskilda insatser och åtgärder som arbetsmarknadsministern avser att vidta för att ge trygghet till de tusentals anställda som nu riskerar att bli av med jobbet.

Anf. 67 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS

PERSSON (L):

Fru talman! Tack, Johanna Haraldsson, för din fråga!

Det är precis som frågeställaren beskriver det. Många människor känner en berättigad stor oro. De har en känsla av olust och är omtumlade efter det besked som vi fick i går. Man har efter mycket spekulation i medier, under lång tid, nu bestämt sig för att kasta in handduken och begära bolaget i konkurs.

Det viktiga vi gör nu är att vi kraftsamlar. Vi kraftsamlar bland samhällets alla aktörer på olika nivåer så att man i det här läget vet att man får en lön eller en ersättning och inte behöver flytta från hus och hem. Man lämnas inte ensam i detta. Det samlade samhället står redo att ge hjälp och utbildningsinsatser och att lotsa till de lediga jobb som finns. I denna tuffa och svåra tid kan man få hjälp. Den hjälpen innebär att vi visar empati och tar hand om varandra.

EU:s investeringsplattform för bostäder

Anf. 68 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Min fråga går till bostadsminister Andreas Carlson.

Europeiska kommissionen lägger nu grunden för en ny investeringsplattform för bostäder. De kommande åren investerar man 10 miljarder euro i detta. Detta är – det liknar många andra fall när det gäller Europeiska kommissionen – en ny inblandning i bland annat svensk bostadspolitik, som man gärna vill utveckla. Det gäller många politiska områden.

Om du frågar mig sköter medlemsstaten Sverige detta snabbast och enklast själv med den svenska bostadspolitiken.

Hur ser ministern på den här frågan?

Anf. 69 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Bostadspolitik är formellt inte en EU-kompetens men berörs trots detta av EU-lagstiftning på olika sätt. Sverige anser att kommissionen bör undvika detaljerade och kostnadsdrivande förslag inom det bostadspolitiska området. Finansieringslösningar inom planen för överkomliga bostäder bör vara frivilliga för medlemsstater och tillräckligt flexibla för att inte störa den svenska bostadsmarknadens funktionssätt. Det här är en fråga som vi givetvis kommer att fortsätta att bevaka.

Jag vill ge detta tydliga svar på Roger Hedlunds angelägna fråga.

Arbetsförmedlingens resurser och Northvolts konkurs

Anf. 70 ISABELL MIXTER (V):

Fru talman! Min fråga gäller också Northvolt och det dystra besked som kom om deras konkursansökan i går. Det är såklart framför allt ett hårt slag mot alla som är anställda där och som nu oroar sig för sin framtid.

Än är det väldigt oklart vad som kommer att ske. Det vi kan konstatera är att det är den största konkursen i modern tid i Sverige, vilket också manar till ett särskilt ansvarstagande från regeringen. Man kan också konstatera att Arbetsförmedlingen har fått minskade anslag, och under den här regeringens mandatperiod har människor på Arbetsförmedlingen varslats.

Min fråga till arbetsmarknadsministern i dag riktar in sig på vad regeringen gör för att säkerställa att berörda aktörer, särskilt Arbetsförmedlingen i Skellefteå, har tillräckligt med resurser för att hantera den exceptionella situation som vi nu befinner oss i.

Anf. 71 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Tack, Isabell Mixter, för frågan!

I detta läge tror jag att det är väldigt viktigt att samhället kraftsamlar och gör det vi ska, så att människor kan känna sig trygga. Ingen ska lämnas vind för våg, utan samhället ska finnas där och ge en trygghet och ett stöd.

Detta stöd visar sig på flera olika sätt. En viktig del i det är att Arbetsförmedlingen har en stark närvaro lokalt på plats i Skellefteå. Det har man sedan tidigare, och det kommer man nu naturligtvis att ha i lika eller ännu större utsträckning, med tanke på konkursen.

Det handlar också om att olika trygghetsorganisationer finns på plats för att kunna lotsa till lediga jobb och ge olika typer av insatser och utbildningar eller motsvarande. Det gör att människor kan ta de jobb som finns eller utbilda sig för jobb som de i dag inte har kompetens att ta.

Det här är en grupp arbetstagare som har mycket hög kompetens. De har goda förutsättningar att hitta ett arbete. Samhället står inte utanför, utan samhället kraftsamlar och ger stöd.

Oberoende tidskrifters framtid

Anf. 72 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! När utredningen *Ett digitalt utvecklingsstöd till vissa tidskrifter* överlämnades för ett år sedan konstaterade kulturministern att man

inte skulle gå vidare med förslagen. Anledningen var att det visade sig att det i de remissvar som kommit in från remissinstanserna efterfrågades ett annat stöd.

Då uttalade ministern att regeringen tar tidskrifternas oro på stort allvar. Visst är det så att vikten av oberoende journalistik nu behövs mer än någonsin. Det här är en viktig demokratifråga.

Jag vill fråga kulturministern hur man nu går vidare med arbetet med att säkra oberoende tidskrifters framtid.

Anf. 73 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Det är onekligen så att tidskrifterna utgör en viktig del av vårt medielandskap, där vi är måna om att det ska finnas en bredd och en mångfald för demokratin.

Det var mycket riktigt så att den här regeringen tog initiativ till att reformera mediestödet, så att det ska främja lokal och regional journalistik, och samtidigt tillsatte en utredning för att titta på tidskrifternas framtid. Det vi kunde konstatera när utredningen presenterades var just det ledamoten var inne på. Det visade sig alltså när detta remitterades att det föreslagna stödet i utredningen inte var det branschen själv efterfrågar. Därför meddelade regeringen att vi inte kommer att gå vidare med det stödet.

Jag står dock i god kontakt med branschen, och vi har en öppen och bra diskussion om tidskrifternas framtid.

Anslagen till Samiskt språkcentrum

Anf. 74 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Även min fråga går till kulturminister Parisa Liljestränd. Den handlar om de samiska språkcentrum som påbörjat angelägna verksamheter, inte minst med normering av de samiska språken, de senaste åren.

Sápmi sträcker sig som bekant över Sverige, Norge och Finland, och till viss del även Ryssland. Därför finansierar de svenska, norska och finska sametingen tillsammans språkcentrumet Sámi Giellagáldu. Det finns rent fysiskt i Norge, men det har också anställda i Sverige och Finland. Centrumets verksamhet är inte bara angelägen ur språksynpunkt. Den är också, tycker jag, ett erkännande av urfolket samerna i sig – ett folk vars historia och språk sträcker sig över flera länder.

För årets verksamhet togs det svenska anslaget till Giellagáldu bort, och för 2026 är situationen minst sagt bekymmersam. Detta beror inte minst på att kulturanslaget till Sametinget har stått still sedan flera år tillbaka.

Min fråga är om kulturministern kan lämna ett besked om att verksamheten för 2026 kan tryggas, genom ett direkt anslag eller ett anslag via Sametinget, så att Sámi Giellagáldu kan fortsätta sin viktiga verksamhet.

Anf. 75 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Språkcentrum och Giellagáldu är lite olika saker. Det regeringen gjorde i budgeten var att stärka möjligheten för språkcentrumen att fortsätta sin viktiga verksamhet. De var baserade på tillfälliga medel – som löpte ut – och därför gjorde regeringen en förstärkning som möjliggör

för språkcentrumen att fortsätta sin viktiga verksamhet. Detta är numera inte medel som är tillfälliga och löper ut, utan de är permanenta.

När det gäller Giellagáldu har det tidigare finansierats via staten med hjälp av de tillfälliga medlen. Regeringen har nu i samtal med Sametinget sagt att Sametinget själva får göra sina prioriteringar, inom ramen för självstyret, med de medel de äskar och får.

Skärpta krav för svenskt medborgarskap

Anf. 76 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Min fråga går till migrationsminister Forssell.

Vi var nog ganska många som reagerade för något år sedan när en gängkriminell mördare blev svensk medborgare samtidigt som han satt häktad misstänkt för mord. Jag vet att regeringen redan har skärpt reglerna så att detta inte ska kunna hända igen. Jag förstår också att regeringen vill skärpa de krav som ställs på den som vill bli svensk medborgare ännu mer.

Jag undrar om migrationsministern skulle kunna berätta lite om hur arbetet fortskrider och om sina tankar i allmänhet när det gäller den här frågan.

Anf. 77 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Tack, Magnus Resare, för frågan!

Jag vill att det ska betyda någonting att vara medborgare i vårt land. Jag vill att man ska vara stolt över att vara medborgare i Sverige, och man blir stolt först när man behöver anstränga sig för att vara medborgare.

Jag kan konstatera att det under många år med rödgröna regeringar var väldigt låga krav för att vara medborgare. Nu ser vi till att förändra detta i grunden. Vi kommer i närtid att gå fram med ny lagstiftning som innebär att man till exempel behöver kunna tala svenska för att vara medborgare i Sverige. Man behöver ha grundläggande kunskaper om Sverige, och man ska naturligtvis inte ha begått en massa brott om man vill bli en del av vårt samhälle och vårt land.

Vi kommer också att återinföra en princip som inte har funnits på över 50 år, nämligen att den som ska bli medborgare i Sverige också ska kunna försörja sig själv. Detta är viktiga och rimliga reformer som regeringen genomför. Vi gör det både för att det ska betyda någonting att vara medborgare i Sverige och för att vi ska ha väldigt höga förväntningar på att de som kommer till vårt land ska vara med och bidra och bygga ett bättre Sverige. Det är så vi tar det här landet framåt.

(Applåder)

Nyanländas deltagande i språkutbildning

Anf. 78 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Att kunna tala och förstå svenska är avgörande för att kunna etablera sig på den svenska arbetsmarknaden och bli en del av samhället. Förutsättningarna finns, eftersom behovet av arbetskraft är stort – särskilt inom yrken där det krävs utbildning och en viss kunskapsnivå i svenska. Trots detta är utmaningarna stora, särskilt bland nyanlända och

långtidsarbetslösa. Många fastnar i ett bidragsberoende i stället för att snabbt komma ut i arbete.

Danmark har nyligen infört tydligare krav. Där är ekonomiskt stöd kopplat till aktivt deltagande i språkutbildning och arbetsmarknadsinsatser. En liknande modell används även i Sverige för att stärka integrationen och minska bidragsberoendet.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern vilka åtgärder regeringen planerar för att stärka drivkrafterna för nyanlända och arbetslösa att aktivt delta i språkinläring och yrkesutbildning.

Anf. 79 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS

PERSSON (L):

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för frågan!

Det är helt riktigt att Sverige är, och ska vara, möjligheternas land. Man är varmt välkommen till Sverige, men när man kommer till Sverige förväntas man jobba och försörja sig själv, lära sig svenska och ställa sig bakom liberala demokratiska värderingar om jämställdhet, homosexuellas rättigheter och liknande. Det är sådant vi har kämpat hårt för i vårt land, och det är värden som håller ihop vårt samhälle.

Man är välkommen hit, men man har också ett mycket stort eget ansvar för att göra allt man kan för att bli en del av det svenska samhället. I det ligger att man i framtiden inte kan gå år efter år och leva på bidrag utan att göra en motprestation för att få bidraget. Man måste gå en språkutbildning, man måste lära sig svenska, man måste gå en praktik. Man kan inte leva i passivt bidragsberoende. Det hjälper ingen.

(Applåder)

Infrastruktursatsningar och beredskap

Anf. 80 FREDRIK STENBERG (S):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Andreas Carlson.

I en tid när säkerhetsläget är allvarigare än på många decennier gör SD-regeringen det historiska misstaget att inte göra vad som krävs på infrastrukturområdet. Detta riskerar att försvaga totalförsvaret och samhällets motståndskraft.

Ser inte ministern – med dagens världsläge i åtanke – behovet av extraordinära satsningar på både underhåll och utbyggnad av infrastrukturen, exempelvis genom ny räls, för att stärka Sveriges försvarsförmåga och försörjningstrygghet?

Anf. 81 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Jo, det ser jag. Det är därför regeringen är så angelägen om att inte bara snacka om svensk infrastruktur utan också leverera. De senaste decennierna har det varit väldigt mycket snack om underhåll men väldigt lite verkstad.

Vägnätet har inför varje plan de senaste åtta åren blivit sämre, trots att den förra regeringen visste att vägarna blir sämre om man inte avsätter de medel som Trafikverket säger behövs för vägunderhåll. Nu har vi en historiskt stor underhållsskuld på vägsidan. Men nu maximerar vi underhållet och tar tag i det eftersatta underhållet under den kommande tolvårs-

perioden. Socialdemokraterna vill däremot dra ned på denna satsning i den budget som har lagts fram här i kammaren.

Även på järnvägen maxar vi underhållet. Vi tillskjuter medel till ny-investeringar i vår historiskt stora satsning på infrastruktur. Vi öppnar också upp för alternativ finansiering för att vi ska få mer pengar till infrastruktur.

Svaret på frågan är alltså ja.
(Applåder)

Arbetslösheten bland utrikes födda

Anf. 82 ANN-CHRISTINE FROHM (SD):

Fru talman! Arbetslösheten i Sverige ökar markant, och vi vet att det till stor del är ett importerat problem, ärvt från regeringar som ägnat sig åt huvudlös invandringspolitik utan krav på anpassning. Andelen utrikes födda arbetslösa är tre gånger så stor som andelen inrikes födda. Många utlänningar som har kommit hit har så dåliga kunskaper att de aldrig kommer att jobba utan får fortsätta försörjas av svenska skattebetalare.

Tidigare regeringar har inte haft någon lösning på problemet. Jag vill därför fråga om arbetsmarknadsministern och sittande regering har det.

Anf. 83 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Jag tackar Ann-Christine Frohm för hennes fråga.

Det är helt riktigt att väldigt stora grupper som har kommit till Sverige inte kan försörja sig själva. Det finns också människor som har kommit till vårt land som varje dag bidrar i industrin och välfärden. Bilden är därför ganska splittrad.

Det är naturligtvis ett stort problem att människor inte står på egna ben, och utrikes födda är definitivt överrepresenterade bland dessa. Det handlar om att systemen i dag är för slappa. Man kan år efter år leva på bidrag utan att behöva göra någon motprestation för att få bidraget. Man behöver inte lära sig svenska, och det finns inga krav fullt ut på att man ska lära sig svenska.

På punkt efter punkt, oavsett om det handlar om medborgarskap, migrationspolitik eller hela jobbpolitiken, syftar de förändringar som regeringen nu gör sammantaget till att människor ska lära sig språket, kunna ta del av alla de möjligheter man får i Sverige och fullt ut kunna bli en del av det svenska samhället.

Järnvägens underhållsskuld

Anf. 84 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Andreas Carlson.

För Centerpartiet är ett stabilt, robust järnvägssystem med rätt underhåll otroligt viktigt. Därför har vi anslagit väsentligt mer pengar än vad regeringen har gjort.

Järnvägen har i dag en underhållsskuld på 91 miljarder. Regeringens ambition att hantera detta under två planperioder är bra. Men jag undrar:

Är det realistiskt att bara hantera 10–15 procent under den första tolvårsperioden? Är det inte samma sak som att inte prioritera järnvägen?

Prot. 2024/25:83
13 mars

Anf. 85 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Svaret på detta är nej. Det här är inte på något sätt orealistiskt. Det regeringen gör nu är tvärtom precis så mycket man kan satsa på järnvägsunderhåll. Jag förstår att det kan finnas partier som vill satsa mer. Det vill jag och regeringen också. Men om det inte går att omsätta dessa miljarder i praktiskt järnvägsunderhåll – i signalsystem, växelbyten, förstärkningar av bangårdar, kontaktledningsbyten och nya elkraftsanläggningar som behövs – blir det bara en skrällande cymbal här i kammaren, fru talman.

Det som behövs är stål i backen och nya anläggningar, och det är vad vi gör. Vi satsar så mycket som Trafikverket bedömer att de kan göra åt. Men vi är inte nöjda med det, utan vi har gett ett mycket tydligt uppdrag till Trafikverket att stärka järnvägens robusthet och skynda på underhållet så att vi fokuserar på mer pengar till underhåll men också på att få mer underhåll för pengarna. Tiden är kritisk, och arbetet sker skyndsamt.

Det här är dock något som eftersatts under lång tid. Att tro att man kan vända på detta under en enda mandatperiod är tyvärr orealistiskt.

Frågestund

Framtiden för högutbildad utländsk arbetskraft

Anf. 86 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Min fråga går till arbetsmarknadsminister Persson.

Den gröna industriomställningen är inne i en intensiv uppbyggnadsperiod. I Boden räknar Stegra med att ha 1 500 anställda när produktionen av stål har kommit igång. I Ludvika har Hitachi valt att investera 3,7 miljarder i produktion av stora transformatorer, vilket kommer att leda till 2 000 nyanställningar. I Karlskrona bygger NKT världens största fabrik för marina högspänningskablar och kommer att behöva anställa 500 nya medarbetare.

Efter veckans tragiska besked om att Northvolt ansökt om konkurs står vi inför ett läge där ett tusental högutbildade utländska arbetstagare snabbt kan tvingas lämna Sverige, eftersom de bara har tre månader på sig att hitta ett nytt jobb. Detta kan ske trots att efterfrågan på just denna arbetskraft uppenbarligen är stor under de kommande åren.

Hur arbetar regeringen för att säkra att den högutbildade lediga arbetskraft som nu tvingas lämna Northvolt kan stanna kvar i Sverige tills företag som Stegra, Hitachi och NKT kan börja anställa?

Anf. 87 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Jacob Risberg för frågan. Vi har gemensamt berett ett svar här framme, och det blir jag som besvarar frågan eftersom ansvarsområdet ligger på mig.

Det finns en lagstiftning i dag som har gällt under ett antal år och som innebär att arbetskraftsinvandrare som blir uppsagda kan vara kvar i Sverige under tre månader efter att deras anställning har upphört för att finna ett nytt jobb. Vi inser såklart att det är väldigt viktigt att många av de framväxande företagen – eller de etablerade som Jacob Risberg nämner – har

goda möjligheter att rekrytera personer. Möjligheten finns till för att andra företag, kanske de näringar som nämns här eller andra branscher, under den här tiden ska kunna rekrytera de här människorna. Men det finns naturligtvis alltid en balanspunkt för hur länge man ska kunna vara i ett land och ta del av olika välfärdsförmåner utan att ha ett arbete.

Det här är en svår situation. Migrationsverket arbetar nu på plats för att hjälpa individer vidare till andra arbetsuppgifter och svara på frågor i den här beklagliga situationen. Vi följer naturligtvis arbetet väldigt noga och är väldigt aktiva i processen.

Regeringens filmpolitik

Anf. 88 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Fru talman! Min fråga går till kulturminister Parisa Liljestränd.

År 2017 förstatligade Socialdemokraterna och Miljöpartiet svensk filmpolitik genom att höja biografmomsen från 6 procent till 25 procent, flytta besluten till Filminstitutet, ta bort biografavgiften och införa ett icke fungerande produktionsstödsincitament. Det har varit förödande för svensk filmpolitik och våra bioografer.

Min fråga till kulturminister Parisa Liljestränd är därför: Vad kan nuvarande regering och kulturministern göra för att förbättra för svensk filmindustri?

Anf. 89 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det är precis som ledamoten beskriver det: Svensk film befinner sig, om man så vill, såväl i en istid som i en guldålder. Det finns mycket svensk film och svenskt innehåll som går bra, men förutsättningarna för branschen att fungera väl är dåliga. Och de blev inte bättre av den helförstatligade filmpolitiken, som infördes 2017 av den förra regeringen.

Därför tillsatte nuvarande regering en filmutredning som har arbetat under ett år, och jag har haft glädjen att ta emot dess betänkande. I det finns nu ett antal förslag som vi kommer att bereda inom regeringen. Det hela ska naturligtvis också remitteras så att vi får höra branschens synpunkter.

Jag ser fram emot att arbeta vidare med filmpolitiken och komma med lösningar på några av de bekymmer som den förra regeringen ställde till med.

(Applåder)

Ett nordiskt transportministerråd

Anf. 90 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Andreas Carlson.

I år är Sverige ordförande i Nordiska rådet, och det svenska presidentskapet har beslutat sig för att prioritera att avlägsna så många gränshinder som möjligt. Ett återkommande gränshinder är samordningen av transporter av råvaror, material och personer inom Norden. En lösning på detta kunde vara att inrätta ett nordiskt transportministerråd. Detta står hela Nor-

diska rådet med alla åtta parlament bakom. Den svenska regeringen har dock motsatt sig det.

Hur motiverar regeringen detta, och hur arbetar statsrådet med samordningen för att undvika kommande kriser liknande den vi såg under covid-pandemin när vi nu är i detta svåra säkerhetspolitiska läge?

Prot. 2024/25:83

13 mars

Frågestund

Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det nordiska samarbetet på transportområdet är väldigt tätt och, tror jag, närmare än på många år. År 2022 undertecknade vi en deklaration om utökat samarbete. Vi har följt upp detta vid varje möte, och vi träffas regelbundet.

I Göteborg samlade jag förra året mina nordiska transportministerkollegor, och vi tog då ett nytt steg i den nordiska integrationen. Vi enades om att uppmuntra våra myndigheter att underteckna ett samförståndsavtal för att på myndighetsnivå synkronisera arbetet med den långsiktiga infrastrukturplaneringen. Samarbetet är nu på plats, och Trafikverket har ingått avtal med sina nordiska motsvarigheter.

Vi ser också att beredskapen behöver stärkas, och vi har gjort gemensamma besök och enats om att stärka samarbetet inte bara mellan försvarsdepartementen, där samarbetet är tajt, utan också mellan transportministrarna. Jag hade min danske kollega här i början av veckan, och vi pratade om gränshinderfrågor gällande Öresund. För några veckor sedan träffade jag min norske kollega i Luleå, och i början av året invigde jag ett nytt banavsnitt, Laurila–Torneå–Haparanda, med min finska kollega. Detta är bara några exempel. Jag skulle kunna fortsätta i flera minuter, men nu är min talartid slut.

Migration och värderingar

Anf. 92 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Migrationsminister Johan Forssell uttalade nyligen i Sveriges Television att mångkultur inte är något problem så länge personer som flyttar till Sverige tar till sig svenska värderingar. Jag tror att detta synsätt är naivt, och det skapar en uppdelning av kultur och värderingar som inte återspeglas i verkligheten.

Finns det verkligen värderingar som har kommit med migrationen och som vi alla finner problematiska, till exempel klanvälde, tvångsäktenskap, hedersvåld med mera, som är helt fristående från den kulturella hemvisten i dessa personers hemländer? Med andra ord: Tror ministern verkligen att exempelvis hederskulturen inte har något alls med kultur att göra?

Anf. 93 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tackar Ludvig Aspling för frågan.

Detta är ett begrepp som kan betyda väldigt olika saker beroende på vem man frågar, och just därför brukar jag försöka att undvika det och i stället fokusera på de historiska reformer som vi nu genomför för att lägga om stora delar av den svenska migrationspolitiken.

När man tittar på dagens samhälle – man ska väl utgå från hur samhället ser ut – är det uppenbart att Sverige under överskådlig tid kommer att bestå av människor med många olika bakgrunder. Vissa aspekter av

detta ser jag som helt oproblematiske. För att ta ett exempel firar vi i år 250 år av judiskt liv och judisk kultur i Sverige – något som har varit bra också för det svenska samhället.

Så länge man följer svenska lagar och delar svenska värderingar ser jag inget problem. Det viktiga är inte var man kommer från utan vart man är på väg. Detta innebär inte att jag är likgiltig för problemen eller naiv i fråga om hederskultur etcetera, och det är just därför vi förändrar stora delar av den svenska migrationspolitiken, inte minst reglerna för svenskt medborgarskap.

(Applåder)

Laddinfrastruktur för fordon

Anf. 94 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Min fråga till statsrådet Andreas Carlson rör laddinfrastruktur för fordon.

Klimatkrisen är akut och blir alltmer påtaglig. Vi vet att användningen av fossila bränslen inom transportsektorn är ett av de viktigaste problemen att lösa för klimatets skull.

Trafikverket har gjort en förstudie om laddplatser på rastplatser, och samma myndighet fick i förra veckan ett regeringsuppdrag att analysera och redovisa förutsättningar för stationär laddning på sina rastplatser för både tunga och lätta fordon. Trafikverket ska senast i november i år lämna förslag på en pilotverksamhet för stationär laddning på en eller flera rastplatser i vårt land.

Det är *en* förstudie och *en* pilotverksamhet. Givet det påtagliga klimathotet och OECD:s rapport om Sveriges bristande insatser, bedömer statsrådet att regeringens tempo i denna fråga är tillräckligt högt för att möta den klimatkris vi står inför?

(Applåder)

Anf. 95 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Ulrika Liljeberg nämner två viktiga initiativ, men hon nämner inte de andra åtgärder regeringen vidtar för att underlätta för utbyggnad av laddinfrastruktur.

Låt mig ändå utveckla de exempel Liljeberg nämner. Att kunna ladda inte minst tunga fordon på rastplatser är ett viktigt steg för att påskynda omställningen av fordonsflottan också när det gäller det tunga segmentet. Då kan man på rastplatsen kombinera laddning av sina egna batterier, när man stannar i enlighet med kör- och vilotiderna, med laddning av lastbilsbatterier. Därför är denna pilotverksamhet viktig. Uppdraget är också ganska kort så att vi kan överväga olika åtgärder i arbetet med den nationella planen för infrastruktur.

Det finns också stora stöd att få för både laddinfrastrukturutbyggnad och inköp av tunga fordon. Kostnaden är ju högre för en lastbil som drivs på el än för en som drivs på fossilt bränsle.

Här pågår alltså mycket, och tempot är högt.

Anf. 96 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! I Hyresgästföreningens rapport *Unga vuxnas boende* från 2023 konstateras att mer än var fjärde person i åldern 20–27 år fortfarande bor kvar hos sina föräldrar. Rapporten visar också att var tredje tvekar att flytta för att gå en utbildning eller börja på ett jobb eftersom de är oroliga för att inte hitta en bostad. Många tvekar till och med inför att bilda familj.

Att situationen ser ut som den gör beror enligt Hyresgästföreningen på att tidigare regeringar under decennier inte har haft en fungerande bostadspolitik. Nu driver den moderatledda regeringen en offensiv bostadspolitik för att bland annat minska regelbördan, korta lettiderna och öka byggbar mark.

Vilka åtgärder har bostadsminister Andreas Carlson vidtagit eller ämnar vidta för att underlätta byggandet av fler bostäder åt exempelvis studenter och unga vuxna?

Anf. 97 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det pågår ett offensivt arbete, och en del av det offensiva regelförenklingspaketet regeringen har aviserat och även presenterat under våren innehåller omfattande lättnader för att bygga studentbostäder.

Vi har i dag tillgänglighetskrav som gör att kostnaderna för att bygga studentbostäder här är högre än i exempelvis Norge. Boverket har också inspirerats av Norge, där det är krav på att 20 procent av studentlägenheterna ska vara tillgänglighetsanpassade. Just detta har regeringen i dag lagt fram i en proposition som jag ser fram emot att riksdagen behandlar för ett snabbt ikraftträdande vid halvårsskiftet så att man kan bygga fler studentbostäder till en lägre kostnad. Det gör det mer attraktivt att bygga och kan också leda till lägre hyror för studenter.

Det här är ett exempel, och det finns fler. Detta är viktiga steg bort från en försummad bostadspolitik.

(Applåder)

Medel till Arbetsförmedlingen

Anf. 98 SERKAN KÖSE (S):

Fru talman! Sverige har nu den högsta arbetslösheten på 25 år, och Northvolts nyinlämnade konkursansökan riskerar att förvärra situationen ytterligare. Samtidigt är var fjärde ung människa arbetslös, och långtidsarbetslösheten biter sig fast. Vi ser dessutom en konkursvåg som särskilt drabbar byggsektorn.

I ett läge när Sverige befinner sig i en akut jobbkris behövs en arbetsförmedling med resurser för att stödja arbetssökande tillbaka till arbete och utbildning. Men Arbetsförmedlingen konstaterar i sitt senaste budgetunderlag till Mats Persson att man saknar tillräckliga medel för att klara sitt uppdrag och har därför begärt ytterligare anslag.

Kommer arbetsmarknadsminister Mats Persson att agera för att säkerställa att Arbetsförmedlingen har de resurser som krävs för att man ska kunna möta den akuta situationen på arbetsmarknaden?

Anf. 99 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Svaret är ja. Naturligtvis ska våra myndigheter ha de befogenheter de behöver för att kunna göra ett bra jobb. Därför förändrar regeringen nu regelverket så att Arbetsförmedlingen och kommunerna kan samarbeta och människor gå utbildningar eller lära sig svenska språket så som det var tänkt.

Jag vill samtidigt säga att det finns en övertro på att enskilda myndigheter kan skapa jobb. I grund och botten handlar det om att enskilda företagare, stora som små, måste se att de kan anställa och verka i Sverige. Därför är det viktigt att vi har en ekonomisk politik som investerar i framtiden – i infrastruktur, forskning och utbildning – samtidigt som vi ser till att svenska hushålls plånböcker och köpkraft stärks så att de ekonomiska hjulen kan rulla snabbare.

Förändrade filmpolitiska mål

Anf. 100 JONAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag har en fråga till kulturministern. I svensk kulturpolitik är filmen det område där den konstnärliga friheten på senare år kanske varit värst drabbat av woke och inskränkande identitetspolitik från den politiska vänstern. Myndighetsrapporter har visat på detta.

Från Svenska Filminstitutet har det genom åren kommit diverse kvoteringsidéer och krav på utbildning i normkreativitet, följt av stöd och så vidare. Dessa politiskt korrekta pekpinningar i svensk filmpolitik är en följd av det nationella jämställdhets- och mångfaldsmål som finns i dag.

Förra veckan kom betänkandet från den filmutredning som regeringen tillsatte i samverkan med Sverigedemokraterna. I betänkandet föreslås förändrade filmpolitiska mål och att jämställdhets- och mångfaldsmålet ska tas bort, vilket är något som Sverigedemokraterna har drivit på för.

Vi behöver ge svensk film förutsättningar att gå bättre på biograferna och i andra visningsfönster i stället för att göra den mer woke. Jag undrar därför: Hur vill ministern förändra Filmsverige för att sätta stopp för identitetspolitik som inskränker filmskapares konstnärliga frihet?

Anf. 101 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Film engagerar onekligen. Det är inte så konstigt med tanke på att det är både en konstform och en näring som det ligger nära för många människor att ta del av.

Precis som ledamoten beskriver finns det mycket som har påverkat svensk film och som har påverkat branschen negativt, inte minst den politiska klåfingrighet som har lett till att den konstnärliga friheten kan ifrågasättas. Därför var det viktigt att ge breda direktiv till Filmutredningen. Det är därför också glädjande att Filmutredningen har adresserat de filmpolitiska målen och lämnat förslag på hur de kan utformas så att den konstnärliga friheten inom filmen kan säkras.

Jag ser fram emot att bereda utredningen vidare och ser också fram emot att remittera den så att branschen får säga sitt.

Anf. 102 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Fru talman! Rysslands anfallskrig mot Ukraina är ett angrepp också mot dess kultur. På vilket sätt kan vår regering i Sverige bistå för att hjälpa våra vänner i Ukraina, som just nu tvingas se på hur deras kulturarv slås i spillror?

Frågestund

Anf. 103 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag tackar för en fråga som ligger oss alla och särskilt mig varmt om hjärtat.

Jag hade förmånen att få åka till Ukraina för några veckor sedan och väcktes då av ett flyglarm efter att delar av kulturstaden och kulturföremål i vissa städer hade attackerats. Detta är oerhört allvarligt.

Vi vet att kulturen är en otroligt viktig del av att stärka människors försvarsvilja och deras identitet. Det är en del av en bärande demokrati. Därför ska vi i Sverige göra allt vi kan för att möjliggöra för Ukraina att bevara och värna sin kultur och sitt kulturarv. Det gör vi också genom ett tätt samarbete mellan myndigheter och i tätt samarbete med Ukrainas regering och kulturminister. Vi gör många saker och kommer att göra mer framöver.

(Applåder)

Översyn av nationell fysisk planering

Anf. 104 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! I september 2023 överlämnades den omfattande promemorian *Nationell fysisk planering* till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson. Ett år senare meddelade regeringen i budgetpropositionen för 2025 att det fanns skäl att se över det befintliga regelverket för statens anspråk på mark- och vattenområdet. Man konstaterade att dagens system hade stora brister, och regeringen avsåg därför att genomföra en översyn i syfte att upprätta en mer sammanhållen ordning för just nationell fysisk planering, dessutom baserad på en samlad samhällsekonomisk analys.

Fru talman! Bostadsbyggandet är nu alldeles för lågt, och arbetslösheten, inte minst i byggsektorn, är alldeles för hög. Vi socialdemokrater menar att många fler akuta åtgärder behövs, och vi beklagar att regeringen har avvisat i princip alla våra förslag.

Min fråga till statsrådet är: När kommer översynen igång, och när blir den klar?

Anf. 105 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Markus Kallifatides har på ett förtjänstfullt sätt beskrivit vad regeringen har sett för behov av den översyn som vi har aviserat.

Vi är nu i mars månad. Vi kommer att återkomma med ett besked om översynen, som är angelägen av många olika skäl, inte minst de skäl som framgår av budgetpropositionen och som ledamoten nyss läste upp.

Anf. 106 ARBER GASHI (S):

Fru talman! Nyligen kom det tunga beskedet att 60 av 270 anställda varslas på pappersbruket i Hylte. Det är ännu ett i raden av varsel som drabbar svensk industri och som slår extra hårt mot mindre kommuner, där varje arbetstillfälle är avgörande.

Pappersbruket är och har historiskt varit en av Hylte kommuns största arbetsgivare. För Hylte innebär det minskade skatteintäkter, försvagad välfärd och en osäker framtid för många familjer, i en tid där exempelvis matpriserna fortsätter att stiga.

Jag tänker särskilt på medarbetaren Matilda, som vi har kunnat läsa om. Hon är 21 år gammal och har äntligen tecknat ett förstahandskontrakt på en lägenhet för att flytta hemifrån. Nu får hon i stället kliva in i en enorm osäkerhet då hon väntas sägas upp.

Vilket budskap har arbetsmarknadsministern till Matilda och Hylte kommuns invånare? Och framför allt: Finns det några som helst åtgärder som regeringen avser att vidta?

Anf. 107 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Tack, Arber Gashi, för din fråga! Det här är något som Sverige har stor erfarenhet av, nämligen att det inom industrin ibland går upp och ibland går ned. Nu finns det delar av industrin där det går ned, och det finns delar av industrin där det går väldigt bra.

Hylte, som ledamoten refererar till, ligger i Halland, som är en välmående region där det finns relativt gott om jobb att söka. Jag är övertygad om att många av dem som nu har drabbats i det aktuella fallet kommer att kunna hitta ett arbete i samma kommun eller i kringliggande kommuner.

Om man har kompetens från arbete inom svensk industri har man en god arbetsmarknad framför sig, och man har väldigt goda möjligheter att hitta ett nytt jobb.

Arbetslösa med funktionsnedsättning

Anf. 108 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! I Sverige har vi stora utmaningar med kompetensförsörjning inom både privat och offentlig sektor. Det behöver anställas väldigt många människor.

Samtidigt som vi har stora utmaningar med kompetensförsörjningen har vi en långtidsarbetslöshet som biter sig fast och blir allt högre. Om man tittar på de långtidsarbetslösa ser man att hela 31 procent av dem har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Människor med funktionsnedsättning som är arbetslösa är en grupp som är extra utsatt på arbetsmarknaden och ganska ofta behöver extra stöd för att kunna ta klivet ut i arbetslivet. Trots den insikten ekar det förhållandevis tomt på åtgärder från regeringen för att se till att de här människorna får en lättare väg in i arbete.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern om regeringen ser allvar i situationen för de här människorna och om regeringen avser att vidta några åtgärder för att hantera situationen.

Prot. 2024/25:83
13 mars

Frågestund

Anf. 109 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L):

Fru talman! Tack, Jonathan Svensson, för frågan! Det är helt riktigt.

Vi svenskar ska känna väldigt stolthet, tycker jag, över det samhälle vi har byggt där vi ser till att ta hand om människor, inte minst människor med funktionshinder.

Människor med funktionshinder erbjuds i Sverige stöd som man inte får i andra länder. Det kan handla om att få möjligheten att försörja sig själv eller vara på en arbetsplats och vara delaktig. Där har vi en rad olika system inom ramen för Samhalls verksamhet. Vi har lönebidrag och liknande system som gör att människor får stöd för att kunna vara i en gemenskap, för att kunna vara behövda och för att kunna försörja sig själva. Det är någonting som är unikt för Sverige och som vi ska vara väldigt stolta över.

Med det sagt finns det hela tiden saker som behöver förbättras. Det regeringen nu genomför är att vi gör särskilda satsningar för människor med funktionshinder så att möjligheten att vara delaktig på arbetsmarknaden stärks.

Frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.10 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 mars

UbU12 Gymnasieskolan

Punkt 1 (Utbildningens dimensionering)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

203 för utskottet

94 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 20 V, 19 C, 15 KD, 14 MP, 13 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 2 (Gymnasial yrkesutbildning)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

184 för utskottet

19 för res. 3

94 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 20 V, 15 KD, 14 MP, 13 L, 1 -

För res. 3: 19 C

Avstod: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 3 (Särskilda kunskapsområden)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V)

Votering:

120 för utskottet

114 för res. 4

62 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 18 C, 15 KD, 14 MP, 13 L

För res. 4: 93 S, 20 V, 1 -

Avstod: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 6 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Estetiska ämnen)

1. utskottet

2. res. 6 (MP)

Votering:

264 för utskottet

33 för res. 6

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 60 M, 1 V, 19 C, 15 KD, 13 L, 2 -

För res. 6: 19 V, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 5 (Framtagande av ämnen)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)

Votering:

235 för utskottet

62 för res. 7

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 20 V, 19 C, 15 KD, 14 MP, 13 L, 1 -

För res. 7: 61 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU12 Elmarknadsfrågor

Punkt 1 (Övergripande om elmarknaden)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

150 för utskottet

20 för res. 2

127 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 2: 20 V

Avstod: 93 S, 19 C, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 2 (Nätfrågor)

1. utskottet

2. res. 7 (C)

Votering:

150 för utskottet

19 för res. 7

128 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 7: 19 C

Avstod: 93 S, 20 V, 14 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 3 (Nätanslutning)

1. utskottet

2. res. 9 (S)

3. res. 12 (MP)

Förberedande votering:

94 för res. 9

14 för res. 12

188 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

150 för utskottet

94 för res. 9

53 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 9: 93 S, 1 -

Avstod: 20 V, 19 C, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 7 (Försörjningstrygghet och leveranssäkerhet)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

216 för utskottet

62 för res. 15

19 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 20 V, 15 KD, 14 MP, 13 L, 1 -

För res. 15: 61 SD, 1 -

Avstod: 19 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 1 (Inriktning och mål för forskning och innovation på energiområdet)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (V)
4. res. 3 (C)

Förberedande votering 1:

- 20 för res. 2
19 för res. 3
257 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

- 94 för res. 1
20 för res. 2
182 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Camilla Brunsberg (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

- 150 för utskottet
94 för res. 1

53 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 60 M, 15 KD, 13 L, 1 -

För res. 1: 93 S, 1 -

Avstod: 20 V, 19 C, 14 MP

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 2 (Forskning och innovation om kärnkraft)

1. utskottet
2. res. 7 (MP)

Votering:

- 244 för utskottet
14 för res. 7
39 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 61 SD, 60 M, 15 KD, 13 L, 2 -

För res. 7: 14 MP

Avstod: 20 V, 19 C

Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 4 V, 5 C, 4 KD, 4 MP, 3 L

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 110 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Det här inlägget tillhör den pågående debatten, där ganska många delar av miljöpolitiken har tagits upp. Inte minst kom vi in på energipolitiken, där också flera ledamöter, inte minst från Kristdemokraterna, hänvisade till fysikens lagar.

Därför vill jag ta tillfället i akt och påminna om termodynamikens första huvudsats: Energi kan inte förintas eller nyskapas; den kan endast omvandlas mellan olika energiformer. Detta kallas också för energiprincipen.

När KD hävdar att vi ska ha mer av allt är det därför bara önsketänkande och hittepå. Det har inte någonting med fysikens lagar att göra. Visst kan man vilja ha mer av allt i all oändlighet, och att lova runt och hålla tunt är något som Kristdemokraterna gjort sig kända för just inom energiområdet.

För det andra, fru talman, finns i detta betänkande en del om torven, något som har debatterats från Sverigedemokraternas perspektiv.

Vi från Miljöpartiet har en helt annan syn på det här och har lagt fram förslag om att förbjuda öppnandet av nya torvtäkter. Siffror och fakta visar hur extremt bra våtmarker är för miljön både utifrån klimatet och den biologiska mångfalden jämfört med hur extremt skadligt det är med torvtäkt, och därför är detta en självklarhet.

Vad gäller biologisk mångfald är hela 800 rödlistade arter beroende av våtmarker. Om vi pratar om effektiv klimatpolitik, vilket den här regeringen ofta gör, ska vi känna till att uttorkade och utdikade våtmarker står för 11,6 miljoner ton koldioxid varje år. Det motsvarar 25 procent av Sveriges territoriella utsläpp, fru talman. Dessa marker släpper alltså ut mer än hela Sveriges samlade personbilstrafik.

Efter att ha tittat på dessa siffror kan det kännas ganska självklart att se över etableringen och helt enkelt fasa ut torvtäkter och stimulera alternativ för dem som odlar.

Fru talman! Jag vill också stanna upp lite grann vid Århuskonventionen. Det här är en viktig konvention som även den fick attacker från Moderaternas och Kristdemokraternas ledamöter. De ifrågasätter om det är rimligt att personer som tillhör en viss miljöorganisation ska kunna överklaga eller ha åsikter vad gäller jakt eller kalhyggen där personen själv inte bor.

Jag skulle vilja säga två saker om detta. För det första har Sverige nyligen fått kraftig kritik från FN och FN:s särskilda rapportör för miljökampanjer, som precis har varit i Sverige för att påminna Sveriges regering om vikten av aktivism i ett demokratiskt samhälle.

För det andra, fru talman, skulle jag vilja ställa en fråga och lyfta fram en aspekt: Hur ska den lokala förankringen gälla för dem som jagar eller bedriver kalhyggen? I dag kan man ju vara en Stockholmsbaserad riskkapitalist och köpa fastighet efter fastighet. Man kan också bo i Stockholm och ställa upp i jakten på lodjur, vilket sker just nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 19 mars.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU11
Riksrevisionens rapport om förvaltningen av skyddad natur (skr.
2024/25:55)
föredrogs.

*Riksrevisionens
rapport om
förvaltningen av
skyddad natur*

Anf. 111 MARLENE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi står här i dag för att debattera en fråga som berör oss alla, nämligen förvaltningen av vår skyddade natur. Det handlar inte bara om ekosystem och biologisk mångfald utan också om vår historia, vår framtid och vårt gemensamma ansvar.

När jag var barn brukade jag och min mormor vara ute i skogen ganska mycket och plocka blåbär. Vi såg älgar vid skogsbrynet och hörde fåglarna i gryningen. Skogen kändes oändlig med kristallklara sjöar. Naturens rike-
dom var något vi tog för givet. Men vi kan inte längre ta den för given.

Många av oss har någon gång vandrat genom ett naturreservat, paddlat i en skärgård eller besökt någon av våra 30 nationalparker. Själv har jag i mitt uppdrag besökt skyddade naturområden från söder till norr och träffat tjänstepersoner som varje dag arbetar för att bevara och vårda vår natur. Det slår mig varje gång hur otroligt mycket vi har att vara rädda om i Sverige – från de lummiga bokskogarna i söder till fjällvidderna i norr, från myllrande korallrev till böljande sanddyner. Sverige är fantastiskt! Därför är regeringens beslut att stärka skyddet av vår natur en viktig och välkommen satsning som kommer att ge en starkare förvaltning av vår natur.

Riksrevisionens granskning av förvaltningen av skyddad natur ger oss en tydlig bild av både framsteg och brister. Det är en värdefull genomlysning av hur vi sköter våra naturreservat och nationalparker, och vi tar det på största allvar. Det är också en påminnelse om att vårt arbete aldrig får stanna av. Vi måste fortsätta att förbättra och utveckla förvaltningen av våra skyddade områden.

Därför har regeringen föreslagit en betydande ökning av anslagen till förvaltningen av just detta. För 2025 höjs anslaget till 1,35 miljarder kronor. Det här är mer än bara siffror i en budget – det är en investering i vårt naturarv och i framtida generationer. För Moderaterna är det en självklarhet att de skyddade områdena ska skötas och bevaras på rätt sätt.

Vi stannar inte här utan kommer att satsa ytterligare resurser på bevarandeinsatser och skötsel. Vi vill se en långsiktig och effektiv förvaltning där vi säkerställer att våra insatser faktiskt har verkan.

En av de stora utmaningar vi står inför är givetvis hotet från invasiva arter. Dessa arter tränger undan inhemsk flora och fauna. Konsekvenserna kan bli allvarliga både för ekosystem och för näringar som jordbruk och fiske. Därför satsar vi på att bekämpa invasiva arter och skydda den biologiska mångfalden. Detta är en investering som kommer att göra stor skillnad. Det är också något som naturvårdare har vittnat om när jag har varit ute och besökt olika områden.

Vi ser att allt fler söker sig till Sveriges nationalparker och naturreservat, och det är fantastiskt. Naturen ska givetvis vara tillgänglig för alla. Men vi måste också ta ansvar för att besöksstrycket inte skadar de miljöer vi vill bevara och se till att våra naturvårdsvakter har de befogenheter och verktyg som de behöver.

Det är därför viktigt att vi nu gör en satsning på att rusta upp och klimatanpassa vandringsleder, särskilt i fjällområdena, där det ökade trycket märks tydligt. Detta handlar både om att skydda naturen och om att ge människor möjlighet att uppleva den på ett hållbart sätt.

Fru talman! Det är tydligt att vi har utmaningar framför oss, men jag är övertygad om att vi är på rätt väg. Genom att lyssna på Riksrevisionen och ta till oss deras rekommendationer samt genom att fortsätta prioritera Sveriges naturresurser kan vi säkerställa att Sverige även i framtiden är ett land där natur och människor lever i harmoni.

Jag skulle vilja avsluta med att återvända till min barndoms skogar. Det var en plats av stillhet, skönhet och liv. Jag vill givetvis som de flesta här inne att våra barn och barnbarn ska få samma möjlighet som jag hade när jag var liten. Jag vill att de ska kunna vandra genom skogar där fåglarna sjunger, där blåbären växer i massor och där sjöarna fortfarande är klara. Det är vårt ansvar att se till att detta blir verklighet.

Med detta sagt vill jag uttrycka mitt fulla stöd för regeringens förslag och de åtgärder regeringen nu vidtar för att stärka förvaltningen av vår skyddade natur.

Anf. 112 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Marlène Lund Kopparklint, för anförandet!

Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka det jag precis hörde. Är det så att Moderaterna har kommit till insikt om att man har gjort fel hittills under mandatperioden? Man har ju genomfört neddragningar på miljöbudgeten på över 7 miljarder. Man har gjort minskningar i miljöbudgeten och lagt ut dem i en flerårsplan för att sedan lägga tillbaka en del av pengarna och kalla det en satsning.

Jag hörde dock någonting annat än att man slår blå dunster i ögonen på folket. Det lät i alla fall i inlägget som att Moderaterna inser att man inte kan sköta miljöpolitiken i Sverige så här och som att det kommer att komma stora satsningar för att se till att vi framöver faktiskt tar hand om den natur vi skyddar.

Moderaterna talar gärna om effektivitet och resultat, men hittills har vi sett det motsatta. Det är inte effektivt och ger inga positiva resultat.

Som ledamoten sa poängterar Riksrevisionen att regeringens bristande styrning och dess nedskärningar har lett till att viktiga naturvärden riskerar att gå förlorade. Länsstyrelsen har fått kraftigt minskade medel och saknar de resurser som är nödvändiga för de skötselåtgärder som behövs.

Hur kan ledamoten försvara en politik som å ena sidan säger sig vilja skydda naturen men å andra sidan inte ger vare sig de verktyg eller de resurser som krävs för att sköta den?

Anf. 113 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag vill säga till riksdagsledamoten Joakim Järrebring att denna politik är ganska lätt att försvara. Som ledamoten vet har staten inte en outtömlig kassa med pengar som kan användas, utan det handlar om

prioriteringar. Detta är den osäkraste tiden sedan andra världskriget, vilket har gjort att vi sedan några år tillbaka är tvungna att göra vissa omprioriteringar.

Nu vill vi satsa på detta. Det råder fortfarande stor osäkerhet runt Sverige, och vi behöver prioritera. Riksdagsledamoten vet ju hur det fungerar. Jag tycker att det är lite märkligt att man över huvud taget resonerar på det här sättet när man själv har suttit i samma ställning och fattat ungefär samma beslut.

Vår politik är tydlig på det här området. Vi stärker skyddet av värdefulla naturområden och ökar resurserna för konkreta åtgärder när det gäller hotad biologisk mångfald. Vi vill dessutom se tydligare krav på uppföljning och resultat, så att varje satsad krona skapar reell effekt för ekosystemen och inte bara fina rubriker, som den grönsocialistiska oppositionen gärna vill jaga.

Vi ger myndigheterna både resurser och ett tydligt mandat att bekämpa invasiva arter, som jag tidigare talade om, eftersom tidiga insatser är kostnadseffektiva och förebygger allvarliga skador på vårt ekosystem. Vi ser de brister som behöver åtgärdas i detta nu, och vi åtgärdar dem. Regeringen gör extra satsningar på detta.

Anf. 114 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Marlène Lund Kopparklint för svaret.

Det är tydligt för mig att ledamoten är väl påläst. Därför gör det så ont att inse konsekvenserna av den förda politiken. Det krävs ihärdighet och långsiktighet när man bekämpar invasiva främmande arter. Vi har ju sett i rapport efter rapport vad som händer nu när resurserna saknas: De invasiva arterna tar över. Man förlorar både år och resurser man har lagt på att bekämpa invasiva arter när man låter dem växa fritt.

Det är ju otroligt korkad politik att prioritera skattesänkningar för de rikaste framför att se till att behålla de naturvärden som vi har lagt tid och ekonomiska resurser på att sköta. Ledamoten kan ju inte tycka att det här är rätt. Det är väl ändå så att Moderaterna har insett att man gjorde fel när man skar ned på miljöbudgeten?

(Applåder)

Anf. 115 MARLÈNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Riksdagsledamoten talade om korkad politik. Jag anser att det är ganska låg nivå. Vi kan väl hålla god ton i den här kammaren.

Jag tycker att ledamoten borde veta hur man lägger upp en budget, hur man satsar och hur man prioriterar. Socialdemokraterna satt ju i regeringsställning tidigare. Jag tycker inte att det anstår riksdagsledamoten att stå här och slå sig för bröstet för den politik som Socialdemokraterna förde, apropå långsiktighet. Vi har långsiktighet i de beslut vi har fattat och i de satsningar vi nu gör när det gäller att värna de naturområden som finns.

Har vi fel eller inte? Vi har tittat på Riksrevisionens rapport och håller med när det gäller de områden som finns att satsa på. Det har vi gjort även tidigare, men som jag sa tidigare måste man prioritera.

Jag vet inte om riksdagsledamoten känner till vilket läge vi befinner oss i just nu, med oroligheterna runt om i världen. Vi måste prioritera vad vi ska lägga pengarna på. Det har vi gjort sedan några år tillbaka, och vi

kommer att behöva göra det även i framtiden. Därmed inte sagt att vi inte ska satsa på detta område. Vi visar ju också att vi gör det.

Jag tycker att vi har satsat långsiktigt. Vi gör bra satsningar och har goda prioriteringar som kommer att värna om de naturvärden vi har.

Anf. 116 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Det var en glädjande inledning från Marléne Lund Kopparklint. Ledamoten talar sig varm om den svenska naturen, där hon vistats sedan barnsben. Hon värnar våra reservat och våra nationalparker. Men Riksrevisionens rapport riktar ju stor kritik mot hur regeringen har hanterat våra värdefulla områden. Den visar att det är underfinansierat, att det saknas styrning och att det helt enkelt har gjorts dåliga prioriteringar. Hur ser ledamoten på denna kritik? Varför kan inte regeringen och Moderaterna prioritera denna pott i budgeten på ett bättre sätt, när man trots allt vurmar så för detta område?

Anf. 117 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Som jag var inne på i mitt huvudanförande tar vi Riksrevisionens kritik på allvar. Vi kopplar därför anslagshöjningar till konkreta mål och mätbara resultat, vilket är otroligt viktigt. Genom mer detaljerad uppföljning och krav på effektiv förvaltning säkerställer vi att de här resurserna verkligen stärker naturvärden där det behövs som bäst.

Som jag sa i en tidigare replik har det med prioriteringar att göra. Vi har inte en outtömlig kassa i staten som gör att vi bara kan hålla pengar över alla områden. Men nu kommer vi att satsa på det här området och prioritera det långsiktigt. Vår politik värnar hela landet och fokuserar på de insatser som gynnar lokalt näringsliv, naturturism och en hållbar förvaltning av skog och mark. Därmed blir skyddade områden en tillgång både för människor som bor och verkar i glesbygd och för framtida generationer. Vi värdesätter den lokala förankringen, och det får spridning inom alla de områden vi pratar om.

Skötsel av naturreservat och nationalparker ska ske i samråd med kommuner, markägare och lokalsamhällen. Att ta till vara den lokala expertisen är avgörande för både naturvårdens kvalitet och besöksnäringens utveckling. Det finns en långsiktighet som alla ska ha ett ägarskap i.

Anf. 118 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Det som ledamoten står och säger låter väldigt vackert. Hon beskriver allt effektivt som ska ske genom regeringens politik och hur man ska prioritera och ta vara på alla lokala krafter som finns i vårt avlånga land. Men det stämmer inte med verkligheten. Jag upplever att det här är snack men ingen verkstad. Det stämmer inte med hur regeringen har prioriterat i sin budget. Det stämmer inte med vad länsstyrelserna upplever. De kan inte följa sina skötselplaner.

De främmande invasiva arterna ökar. Vi har klimatförändringar som påverkar. Parkslidet växer ännu mer, liksom jättebjörnlökan. Även inom djurlivet har vi främmande invasiva arter som ökat de senaste åren. Vi har en skuld i detta. Vi behöver pytsa in mer resurser för att komma i kapp. De senaste två tre åren har vi verkligen sett en dipp.

Flera parker kan inte leva upp till friluftslivets önskemål. Vandringslederna försämrats. Skyltar och anslag visar: Tyvärr, besökare – i dag kan vi inte leva upp till vårt åtagande här i nationalparken, och orsaken är en för liten budget.

Ledamoten talar väl om detta, men det hon säger rimmar inte med finanserna och diskussionerna som förs i andra sammanhang. De här sakerna står emot varandra. Det som sägs är inte sanning.

Ledamoten beskriver att det är en satsning. På vilket konkret sätt blir det en satsning? Kommer det någonting i vårpropositionen som vi inte känner till? Annars är det väldigt tydligt att Moderaterna prioriterar ned miljö och klimat.

Anf. 119 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Det känns som att jag repeterar, för jag har faktiskt redan talat om vilka satsningar vi ska göra. Sedan är det upp till riksdagsledamoten om hon vill lyssna på det, tro på det vi säger, ha tålamod och se vilken effekt det har. I och med att jag har varit runt i flera nationalparker och naturreservat, vilket säkert riksdagsledamoten också har, har jag sett vad som finns i dag och hur det kan bli bättre.

Att vi har en riksrevision som kikar på de här områdena ska man se positivt på, och precis som tidigare regeringar får den här regeringen kritik på de områden som behöver utvecklas. Vi satsar på det här nu. Vi satsar miljarder från 2025 till 2027. Jag förstår inte riktigt hur riksdagsledamoten kan stå och vifta bort detta och säga att det bara är tomma ord. Det är reella pengar vi satsar på det, och det finns på pränt. Vi kommer att göra det här. Vi har räknat upp vad vi kommer att göra. Endera lyssnar riksdagsledamoten på det jag säger och tar till sig det eller så väljer hon att inte göra det.

Anf. 120 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att tacka ledamoten för ett väldigt fint inlägg om vurmen för naturen och skogen. Jag är övertygad om att vi båda delar kärleken till skogen och naturen.

Jag måste också välkomna det engagemang som jag ser från andra ledamöter och partier. Jag kommer att komma ihåg det väl till nästa gång man kanske behöver samarbeta och lägga pengar på en ökad naturvårdsbudget.

Som vi varit inne på har vi tyvärr sett väldigt stora nedskärningar från den här regeringen, i stor kontrast till det som nu förs fram. Vad gäller de invasiva arterna skulle man kunna kalla det förlorade år för naturvården.

Vi har också gång efter annan sett utredningar och utspel som inte pekar i samma riktning som det ledamoten Kopparklint här redogör för. Jag beklagar detta, men jag ska också ha tilltro till framtiden, särskilt nu när man ändå hör att det finns någon typ av samsyn i de här frågorna.

Det som jag skulle vilja fråga ledamoten är hur hon ser på att använda andra pusselbitar för att få till stånd skydd av den skog och den värdefulla natur som vi gemensamt här i riksdagen beslutat att åta oss att skydda. Hur ser ledamoten till exempel på att från staten se till att få kunskap om var de mest värdefulla skogarna finns? Hur ser ledamoten på att ha alternativa ersättningsformer för att snabbt kunna garantera ersättning till de markägare som vill skydda sin värdefulla skog? Hur ser ledamoten på att staten skulle kunna vara behjälplig i att skydda skog? Det blir väldigt mycket mer

effektivt både ekonomiskt och tidsmässigt om staten kan vara med och bidra.

Anf. 121 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag tackar riksdagsledamoten för frågorna. Jag har varit inne på de satsningar vi har gjort. Vi är båda intresserade av just de här frågorna och värnar om de naturområden som finns. I Sverige har vi drygt 5 000 naturreservat och 30 nationalparker, vilket innebär att vi har väldigt mycket skyddad skog. Det är precis det här som vi talar om: Hur ska vi skydda den skog som finns och de naturområden som vi har? Det har jag varit inne på. Det handlar mycket om att öka kunskapen – att vi riksdagsledamöter tar på oss ett ansvar och besöker de områden som finns runt om i landet, hämtar in information, lyssnar och vidtar åtgärder. Det är precis det som den här regeringen har gjort. Vi har lyssnat. Vi har tagit till oss den kritik vi har fått, och vi vidtar åtgärder långsiktigt.

Det är otroligt viktigt med skötsel av naturreservat och nationalparker. Men som jag sa i ett tidigare inlägg måste det ske i samråd med kommuner, markägare och lokalsamhällen. Det är ett gemensamt ansvar att ta hand om den naturrikedom som Sverige har. Då får vi en reell långsiktighet och en ökad kunskap.

Vi anser att tydliga och förutsägbara regelverk är kärnan i en långsiktig politik för landsbygden. Det är det viktiga i de här frågorna, och det är det som vi måste värna om. Vi måste också stimulera gröna innovationer, stärka infrastrukturen och värna de lokala näringarna. Det är en del av vår moderna landsbygdspolitik, och det integreras i de här frågorna. Det är i samspel mellan hållbarhet och tillväxt vi kan göra detta.

Anf. 122 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Som tur är kan ledamöter ha möjligheten att fortsätta diskussioner utanför debatterna. Det ser jag fram emot.

Jag vill i debatten nämna att regeringens miljöminister Romina Pourmokhtari har skrivit under på ett ramverk inom FN för att skydda 30 procent av naturen, och i dag har vi 15 procent skyddad natur. Det skulle betyda en dubbling.

Det är väldigt ambitiöst. Jag är väldigt glad om hela regeringen står bakom detta. Det betyder också en bättre och mer effektiv styrning och förstås mycket mer pengar.

Utöver det säger ledamoten Lund Kopparklint här väldigt bra saker som jag kan skriva under på. Jag har också varit mycket i kontakt med markägare som har vittnat om hur skadligt det är med ryckighet i budgeten.

Det kan innebära att man har ingått ett avtal med staten och länsstyrelsen om att skydda natur. Men helt plötsligt finns inte pengarna där. Man behöver vänta orimligt länge.

Hela den pressen och den ekonomiska osäkerheten läggs på den enskilda på ett sätt som är väldigt olyckligt och som skadar tilliten. Här önskar jag att vi över olika partigränser kan lyssna på de människorna och försöka hitta lösningar som gör att man ska kunna lita på att skyddet kan genomföras och att man verkligen får pengarna.

Då måste vi verkligen se till att satsningarna inte blir ryckiga för framtiden och att pengarna betalas ut inom en rimlig tid.

Anf. 123 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag är glad att riksdagsledamoten lyfter fram de här frågorna. Det är precis det som regeringen vill med budgeten. Vi kommer att satsa långsiktigt, ha reella åtgärder och göra en uppföljning. Det kommer att ha effekt på arbetet. Annars skulle vi inte ha lagt fram en budget som sträcker sig ända fram till 2027.

Vi måste också inse att när vi börjar ställa krav på kommuner och börjar samarbeta om de här frågorna med människor på landsbygden, markägarna och länsstyrelserna, och när vi följer upp på ett bra och strukturerat sätt, kommer det att ge långsiktig effekt.

Anf. 124 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Skyddad natur är ryggraden i vårt arbete för att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Våra nationalparker och naturreservat är en stolthet och en tillgång för oss alla – för naturen, för friluftslivet, för turismen och för våra framtida generationer.

Men Riksrevisionens granskning visar att förvaltningen av de områdena inte fungerar som den ska. Bristerna är allvarliga, och risken att undergräva både våra miljömål och människors tillgång till naturen är tydlig.

Riksrevisionens rapport gör det tydligt att skyddet av vår natur inte bara handlar om att rita reservat på en karta. Det kräver en aktiv förvaltning, och det krävs tillräckliga resurser.

I dag ser vi hur länsstyrelsernas medel för skötsel av skyddad natur har minskat kraftigt med regeringens politik. Man undrar vem regeringsföreträdarna lyssnade på i början av mandatperioden som sa att vi behöver mindre pengar för att sköta den skyddade naturen och vilka man sedan har talat med som har sagt att vi behöver mer pengar. Det är bra om regeringen nu gör stora satsningar på det här området. Det behövs verkligen.

Naturvårdsverket har varnat för att resurserna är otillräckliga och att viktiga åtgärder inte genomförs. Nationalparker och reservat har spångar och leder som förfaller, ängs- och betesmarker växer igen och hotade arter får inte den uppföljning och det stöd som krävs för att bekämpa främmande och invasiva arter.

Vi ser också hur skötselplaner för våra skyddade områden inte uppdateras i den takt som krävs. En tredjedel av våra naturreservat saknar i dag aktuella skötselplaner. Det gör att förvaltningen blir ineffektiv och att viktiga naturvärden riskerar att gå förlorade.

Men detta handlar inte bara om naturen. Det handlar också om människor och sysselsättning. Bristande skötsel av skyddad natur påverkar friluftslivet, turismen och lokala ekonomier. Leder och rastplatser som inte underhålls gör det svårare för människor att ta sig ut i naturen. Naturum och besökscenter tvingas skära ned på sin verksamhet. Det gör det svårare för barn och ungdomar att få lära sig om vår natur.

Turismföretag och näringsidkare som är beroende av en välskött natur får också sämre förutsättningar att bedriva sina verksamheter. Skyddad natur är alltså inte bara en fråga om miljö. Det är en fråga om jämlik tillgång till rekreation, om folkhälsa, om landsbygdens utveckling och om lokala gröna jobb.

Vi vet att naturturismen omsätter omkring 191 miljarder kronor och skapar sysselsättning för 167 000 personer framför allt på gles- och landsbygd. När skyddade områden försummas hotas även de jobben och möjligheterna för vår gles- och landsbygd.

Fru talman! Samtidigt ser vi att regeringens politik, åtminstone så här långt under mandatperioden, har gått i rakt motsatt riktning mot det som krävs. Nedskränkningarna i miljöbudgeten har lett till att förvaltningen av skyddad natur drabbas hårt. Friluftslivets möjligheter försämras, arbetstillfällena hotas och Sveriges miljömål glider längre ifrån oss.

Riksrevisionen konstaterar att regeringen inte har gjort tillräckligt för att följa upp hur skötseln av skyddad natur fungerar och att den saknar en sammanhållen strategi för att säkerställa att våra skyddade områden faktiskt bevarar de värden de är tänkta att skydda.

Fru talman! Det är dags för regeringspartierna att ta ansvar. Vi kan inte låta skyddad natur förfalla. Vi kan inte låta människors möjligheter att njuta av naturen begränsas av bristande resurser och politisk passivitet. Skyddad natur är en investering i framtiden, för miljön, för människor och för vår ekonomi.

Därför måste vi ha en politik som tar detta på allvar, som säkerställer att skyddade områden sköts och att människor kan fortsätta att ha tillgång till den natur som för många är en viktig del av vår gemensamma svenska identitet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Anna-Caren Säterberg (S).

Anf. 125 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Ordet skyddad natur väcker känslor, många känslor för en del och garanterat olika former av känslor. Oavsett hur man känner inför orden skyddad natur är ämnet både angeläget och högaktuellt.

Förvaltningen av skyddad natur är en central del av Sveriges arbete för att bevara vår biologiska mångfald, skydda våra ekosystem och säkerställa att kommande generationer får möjlighet att uppleva och njuta av vårt unika natur- och kulturarv.

Låt mig inleda med att understryka att regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning. Den utgör ett värdefullt och viktigt bidrag till utvecklingen av arbetet med skyddad natur. Granskningar som denna ger oss möjlighet att utvärdera insatser, identifiera förbättringsområden och säkerställa att vi arbetar så effektivt som möjligt för att uppnå våra mål.

Regeringen tar Riksrevisionens iakttagelser på stort allvar och har noggrant analyserat de rekommendationer som har presenterats i rapporten. Jag vill här betona tre områden där regeringen redan har vidtagit eller planerar åtgärder som svar på de identifierade utmaningarna.

För det första instämmer regeringen i Riksrevisionens bedömning att det finns ett behov av förbättrad uppföljning av den skyddade naturen. Det är avgörande att vi har tillgång till tillförlitliga data om statusen på de bevarandevärden som vi har åtagit oss att skydda. En tydlig och systematisk uppföljning gör det möjligt för oss att identifiera förändringar i tid och vidta åtgärder där det behövs.

Regeringen har redan tagit initiativ för att stärka denna uppföljning. Naturvårdsverket, som ansvarar för samordningen av arbetet med skyddad natur, har fått i uppdrag att utveckla metoder och verktyg för en mer systematisk och enhetlig uppföljning. Detta arbete kommer inte bara att bidra till bättre kontroll över hur våra skyddade områden mår, utan det kommer också att ge oss bättre möjligheter att prioritera resurser där de gör störst nytta.

För det andra delar regeringen Riksrevisionens slutsats om vikten av en mer effektiv förvaltning. Vi är medvetna om att resurserna för detta arbete är begränsade och måste användas på bästa möjliga sätt. Därför satsar vi på att utveckla vägledning och samordning mellan olika aktörer, såsom länsstyrelserna, Naturvårdsverket och andra berörda myndigheter.

Samtidigt är det i allvarstider där vi måste prioritera, och prioritera hårt, ur ett kristdemokratiskt perspektiv självklart att jakten på största möjliga antal skyddade hektar måste bromsas och att vi övergår från kvantitet till kvalitet. Men framför allt ska vi ta hand om och vårda det staten redan har skyddat.

Vi ser också ett behov av ökad dialog med markägare, kommuner och andra intressenter som påverkas av eller är involverade i arbetet med skyddad natur. Genom bättre samverkan kan vi skapa en mer inkluderande process som stärker både legitimiteten och effektiviteten i vårt arbete.

Som kristdemokrat kan jag inte lyfta denna del högt nog. En rättssäkerhet värd namnet för Sveriges markägare är helt avgörande i denna fråga. Jag nämnde i min inledning att frågan om skydd av natur väcker känslor, och det är sannerligen inte konstigt med tanke på hur staten och dess myndigheter har agerat mot många av Sveriges markägare vad gäller ägande- och brukanderätten eller snarare inskränkningen av denna. Det är ännu en anledning till att gå från att jaga hektar till att vårda och skydda de områden som verkligen är skyddsvärda på riktigt och som staten redan har skyddat.

De nationella miljökvalitetsmålen och friluftslivsmålen är viktiga, även om vi har olika syn på målen i sig. Men samtidigt kan vi inte skjuta oss själva i foten bara för att uppfylla krav som ändå inte kommer att kunna nås eftersom de, som jag nämnde i den tidigare debatten, har satts till en utopisk nivå. Det gäller till exempel miljökvalitetsmålet om levande skogar. Målen borde göras om till att bli just mål och inte utopier.

Vi vet alla hur viktigt det är med fungerande ekosystem, inte bara för naturen själv utan också för oss människor. Ekosystemtjänster som pollinering, vattenrening och klimatreglering är oundgängliga för vårt samhälle. Genom att stärka arbetet med skyddad natur bidrar vi också till dessa tjänsters långsiktiga hållbarhet.

Fru talman! Det är viktigt att poängtera att arbetet med skyddad natur inte är statiskt utan ständigt under utveckling. Regeringen har redan vidtagit flera åtgärder för att möta de utmaningar som Riksrevisionen pekar på, men vi ser också behovet av ytterligare insatser framöver.

Ett exempel på detta är Naturvårdsverkets nyligen remitterade förslag till ett nytt program för utveckling av förvaltningen av skyddad natur. Programmet syftar till att skapa en mer långsiktig och hållbar strategi för hur vi ska ta hand om våra skyddade områden. Det handlar bland annat om bättre prioritering av resurser, tydligare ansvarsfördelning mellan olika aktörer och ökad kunskapsspridning.

Samtidigt vill jag lyfta fram den viktiga roll som forskning spelar i detta sammanhang. Genom samarbete med universitet och forskningsinstitut kan vi få fram ny kunskap om hur våra ekosystem fungerar och hur vi bäst kan skydda dem i en tid då klimatförändringar och andra hot blir mer påtagliga.

Jag vill även passa på att understryka Sveriges roll som föregångsland när det gäller naturskydd. Vårt land har en lång tradition av ambitiösa miljömål och ett starkt engagemang för biologisk mångfald, vilket i många delar gör oss till ett föredöme internationellt. Genom vårt arbete med skyddad natur bidrar vi inte bara till våra egna nationella mål utan även till andra, globala mål. Men vi måste också, som jag nämnde tidigare, kunna balansera det hela och ha ett helikopterperspektiv.

Fru talman! Förvaltningen av vår skyddade natur handlar i grunden om vilket arv vi vill lämna efter oss till framtida generationer. Det handlar om vår skyldighet att ta hand om den rikedom som vår natur erbjuder, inte bara för vår egen skull utan också för planetens framtid. Samtidigt måste vi verkligen se hur staten kan agera på bästa sätt för att respektera ägande- och brukanderätten och de markägare som faktiskt äger mark som önskas skyddas för framtiden. Vi måste se båda sidor av myntet.

(Applåder)

Anf. 126 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för anförandet!

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 i betänkandet, vilket jag glömde i mitt anförande.

Det dök upp en rad frågor i huvudet när jag lyssnade på Kjell-Arne Ottosson. Jag tänkte börja med att ställa frågan om Kristdemokraterna, baserat på det som jag hörde ledamoten säga i talarstolen, står bakom Kunming-Montreal-ramverket för biologisk mångfald, som den här regeringen har undertecknat.

I mitt eget anförande lyfte jag fram frågan om att förvalta den skyddade natur vi har. Dels handlar det om miljön, dels handlar det om människors tillgång till friluftsliv. Men det handlar också om sysselsättning i glesbygd och på landsbygd. Kristdemokraterna talar ofta om att värna landsbygden och lokala jobb. Men när regeringens nedskärningar slår direkt mot skötseln av nationalparker och reservat drabbas just landsbygden hårdast. Turismföretag och lokala näringsidkare ser hur besöksantalen minskar, naturreservaten försämras och leder förfaller.

Hur kan Kristdemokraterna försvara att man försämrar förutsättningarna för landsbygdens ekonomi och jobb när man gör de prioriteringar man har gjort när det gäller skötsel av skyddad natur?

Anf. 127 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för frågorna!

Under fjolåret, tror jag att det var, hade jag en debatt med en av Joakim Järrebrings kollegor om friluftsliv och vikten av detta. Det råder ingen tvekan om att jag som friluftsmänniska brinner för att vi ska ha goda möjligheter till friluftsliv. Det är jätteviktigt, av många skäl.

Samtidigt är skyddad natur en del där vi bedriver friluftsliv. Men tack vare allemansrätten bedriver vi friluftsliv på stora delar av Sveriges yta, och dessa ytor hade inte alls inbjudit till friluftsliv om markägarna inte hade skött dem. Då hade vi haft områden som hade växt igen så enormt att det inte ens hade gått att ta sig fram där. Det är tack vare markägarna som är med och sköter sin skog som vi får den fina natur som vi vill gå i. Det får vi inte glömma.

Jag nämnde helikopterperspektivet i mitt anförande. Vi måste klara att ha flera tankar i huvudet samtidigt. Friluftslivet är jätteviktigt, av så många skäl. Men å andra sidan: Om vi fortsätter att bedriva ett hållbart skogsbruk, vilket jag hävdar att vi har i Sverige, är vi ändå med och bidrar till enorma intäkter och oerhört många arbetsplatser just för att vi har vårt skogsbruk.

Det handlar också om huruvida vi vill ha en omställning i Sverige. Om vi vill det är skogen en jätteviktig del i detta. Om vi inte ställer om från CO₂-intensivt material till produkter från skogen har vi ingen omställning. Vad ska vi bruka i stället, om vi inte använder oss av produkter från skogen? Hur ser Socialdemokraterna på det?

Anf. 128 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för ditt svar!

Det är fortfarande så att regeringen har gjort denna prioritering så här långt under mandatperioden. Ni har dragit ned på miljöbudgeten med över 7 miljarder kronor. Det är en prioritering som ni har gjort.

Vi ser konsekvenserna av detta: Den miljö som vi har satt av för att skydda har vi inte kunnat sköta. Värden går förlorade. Invasiva främmande arter som man under många år har lagt både tid och resurser på att bekämpa har tillåtit spridas. De pengar vi har satsat tidigare är i princip pengar som vi har slängt i sjön på grund av den här regeringens prioriteringar.

Om man lyssnade på ledamoten från Moderaterna verkade det som att regeringen ändå har kommit till insikt efter att ha varit runt och tittat på vilka effekter den egna politiken har fått. Regeringen verkar förstå att man inte kan fortsätta så här, och det tycks komma stora satsningar på området.

Vi vet ju vad effekterna blir. Min fråga till ledamoten blir då: Hur kan man som kristdemokrat stå bakom en politik som så tydligt har en negativ effekt på gles- och landsbygd?

Anf. 129 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Är det någonting som har en negativ effekt på gles- och landsbygd är det när vi slår undan ägande- och brukanderätten, när vi slår undan benen för våra skogsägare och när vi slår undan benen för skogsindustrin och allt vad den medför.

Skogsindustrin står för 12 procent av den svenska industrins omsättning. År 2023 hade skogsindustrin ett exportvärde på 184 miljarder kronor. Det är, inte minst i mitt eget hemlän, enormt många arbetsplatser. Det är också enormt mycket skattepengar som skogsindustrin är med och drar in.

Jag var i Jämtland för drygt ett år sedan och besökte ett sågverk som hade stått still stora delar av oktober månad, just för att de inte fick nog med virke – på grund av skyddad natur, på grund av att artskyddet sätter stopp för avverkning. Det slår jättehårt mot landsbygden, mot dem som bor och verkar där och mot landsbygdens möjlighet att få in pengar.

Sedan handlar det ju om prioritering, vilket Joakim Järrebring var inne på. Vi har i dag sprängningar och skjutningar i vårt samhälle. Som tur är verkar det nu ha lugnat sig igen, och det är tack vare ett enormt arbete från den här regeringen där den förra regeringen stod lamslagen. Vi har ett krig i vår omedelbara närhet som kräver enorm upprustning. Vi tog också över enorma sjukvårdsköer från Socialdemokraterna.

Allt detta är jätteviktiga delar som vi också anser måste prioriteras. Det är just detta det handlar om. Det är en prioritering: Var behöver vi satsa pengarna? Då har vi sagt: Vi måste satsa mer pengar för att människor inte ska skjutas och bostäder inte sprängas sönder runt om i Sverige.

Anf. 130 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten Ottosson berättar att man ska gå ifrån att jaga hektar och sikta in sig mer på kvalitet. Det väcker frågor om huruvida Kristdemokraterna över huvud taget står bakom målet om att skydda 30 procent. Det är nämligen det som Romina Pourmokhtari har skrivit under för regeringens räkning. Det skulle innebära mer hektar.

Detta kan sättas i relation till hur mycket som avverkas. Vi avverkar 10–20 gånger mer än vad vi skyddar. Avverkningstakten är alltså enorm.

Ledamoten säger att miljömålen är en utopisk nivå. Jag instämmer inte med det. Jag skulle säga att avverkningen i dag ligger på en utopisk nivå. Vi överavverkar skog i Sverige. Vi har en avverkning på i genomsnitt 243 000 hektar per år. De senaste åren, fru talman, har ytan som kalavverkats slagit rekord efter rekord. Detta är inte hållbart.

Det talas också en hel del om skogsindustrins bidrag till Sveriges ekonomi. Kanske är det den stora anledningen till att man vill upprätthålla detta. Jag skulle vilja säga att det finns en stor skillnad i vems ekonomi vi vill värna från politikens håll. Är det industrin och de stora bolagens miljardvinster vi vill värna, eller är det skogsägarnas lönsamhet? Det är två helt olika aspekter av detta. Jag tror också att vi fick svaret i ledamotens anförande.

Från Miljöpartiets håll värnar vi skogsägarnas lönsamhet men också deras möjlighet att bruka skogen på olika sätt. Det blir min fråga till ledamoten: Hur ser ledamoten på alternativa brukningsmetoder inom skogsbruket?

Anf. 131 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Rebecka Le Moine!

När det gäller alternativa brukningsmetoder är det helt valfritt. Sverige är ett fritt land. Skogsägarna får kanske inte göra vad de vill med sin skog, men det är i alla fall frihet under ansvar. Om de vill pröva alternativa brukningsmetoder står det var och en fritt. Låt dem göra det!

Samtidigt kan vi lyssna på dem som varit med längre än både Rebecka Le Moine och undertecknad. De är ganska tydliga: Det här har vi provat tidigare, och vi såg vad det ledde till. De kommer inte att förordra någon form av plockhuggning, blädning eller liknande. De såg vad det ledde till.

Om skogsägare ändå vill ha den formen av skogsbruk står det var och en fritt. Men staten ska inte peka med hela näven och säga att det är så man ska göra.

När det gäller avverkning är det faktiskt också så att vi inte ens avverkar den årliga tillväxten av skogen. Rebecka Le Moine får det att låta som att vi avverkar så otroligt mycket, men vi avverkar alltså inte ens den tillväxt vi har under ett år.

Riksskogstaxeringen är något vi ofta lutar oss mot. Det är den bästa datakälla vi har vad gäller svensk skog, hur svenskt skogsbruk ser ut och hur den svenska skogen mår. År 1920 hade vi 1 ½ miljard skogskubikmeter i Sverige. År 2020 hade vi 3 miljarder skogskubikmeter i Sverige. Vi hade alltså dubbelt så mycket skog 2020 som 1920. Under dessa 100 år avverkade vi 6 miljarder skogskubikmeter. Ändå hade vi dubbelt så mycket skog 2020 som 1920. Bilden att vi avverkar så ofantligt mycket skog och att det inte finns skog kvar är inte med sanningen överensstämmande.

Anf. 132 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för inlägget.

När man pratar om skog är det lätt att man talar lite förbi varandra. Det all statistik, även riksskogstaxeringen, kan vittna om är att vi i dag har väldigt mycket trädstammar men väldigt lite skogsekosystem. De är hotade.

Riksskogstaxeringen visar att 61 procent av all skog är yngre än 60 år. Det är någonting som skogsindustrin själv på flera håll bekräftar: Man har en utmaning i att hitta avverkningsmogen skog. Det är därför man försöker avverka både väldigt ung skog och väldigt gammal skog. Detta blir ett hot mot våra sista ur- och naturskogar, som på olika sätt avverkas – flera gånger i okunskap men en del gånger faktiskt medvetet, vilket vi sett från stora företag, också sådana som är certifierade.

Allt detta samlat visar att vi behöver omtag i skogspolitiken.

Jag skulle också vilja uppehålla mig lite grann vid ekonomin. Skogsnäringens andel av Sveriges bnp har sjunkit från 1980, då den var 4,6 procent, till 3,5 procent 1990 och 2,2 procent 2021. Antalet sysselsatta har också minskat med 60 procent mellan 1990 och 2020.

Med detta sagt menar jag att vi snarare behöver se potentialen i ekoturismen, som kan få finnas sida vid sida med en hyggesfritt brukad skog, och även hur många arbetstillfällen vi kan få till om vi satsar mer på hyggesfria metoder och lokalproducerade råvaror.

Anf. 133 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är inte så konstigt att väldigt mycket av Sveriges skog är yngre än 60 år, som Rebecka Le Moine nämner i sitt anförande. På 60- och 70-talen såg vi verkligen en stor omställning i skogen till nya brukningsmetoder. När man fick maskiner blev det betydligt enklare att göra avverkningar, och då gick man till stora delar för långt. Man gjorde enorma kalhyggen. Det är jag den förste att erkänna. Det är det som gjort att vi har väldigt mycket skog som är 60 år eller yngre. Det har på så sätt en naturlig förklaring.

Det är även en förklaring till att sysselsättningen i skogen har minskat. Det har ju skett en teknikutveckling, och den ska vi vara glada för. När jag skulle läsa vidare efter högstadiet hade jag väldigt god lust att läsa på skogsbruksskolan Södra Viken i Värmland. Min far tog inte ofta till orda när det gällde mina vägval i livet, men där sa han nej. Han hade jobbat i

skogen på 50- och 60-talen och levde kvar i den bilden. Pappa ville inte att jag, hans son, skulle uppleva slitet i skogen. Folk slet verkligen ut sig.

Det gör man inte i dag tack vare teknikutvecklingen, och vi ska verkligen omfamna den. Den är jättebra. Utvecklingen innebär också att skogsmaskinerna lämnar mindre skador efter sig. Det blir mer high tech. Vi blir alltså mer effektiva och gör bättre jobb, och det leder till att färre jobbar i skogen eftersom maskinerna gör jobbet för oss.

Slutligen var det frågan om ekoturismen. Jajamän! Inga problem. Men när vi får ut mindre virke från skogen måste jag fråga Miljöpartiet vad man ska använda i stället i omställningen om man inte ska använda produkter från skogen.

Anf. 134 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu förvaltningen av skyddad natur, och jag börjar med att yrka bifall till reservation 2.

Hur mycket värdefull natur finns i Sverige? Motsvarar den 30 procent av Sveriges yta? Eller räcker det med 27 procent? Eller ska det vara någon annan procentsats? Det är en omöjlig fråga att besvara.

Jag menar att frågan är felställd. På något vis är ju all natur värd att bevara ur en strikt moralisk synvinkel. Vän av ordning invänder och säger att vi då svälter ihjäl. Ja, det är korrekt: Då svälter vi ihjäl.

I det läget finns en ryggmärgsinsikt om att det finns målkonflikter. Att skydda natur kostar i andra värden för ekonomi, livsmedelsproduktion, vedproduktion, fiberproduktion, livskvalitet, välstånd, förutsättningar för landsbygden med mera. På vår sida anser vi att dessa avvägningar är viktiga. Jag återkommer till avvägningarna senare.

Om nu den moraliska synvinkeln inte fungerar får vi inta en praktisk synvinkel.

7–8 miljoner hektar skog är redan undantagna avverkning. Bara naturreservaten i Sverige motsvarar ungefär Danmarks yta. Det är i alla fall vad man får fram om man letar på internet. Jag tycker att detta är värt att påpeka när det låter som att all skog är brukad och att det inte finns någon obrukad skog kvar.

Jag är övertygad om att ett ensidigt fokus på yta leder fel. En enda skyddad hektar på rätt ställe är mycket mer biologiskt värdefull än 100 hektar på fel ställe.

Tre gånger hade jag ynnesten att i Nordiska rådet få träffa Nordens miljöministrar inför COP-mötena som ledde fram till Kunming–Montreal-ramverket för biologisk mångfald. Det är en global överenskommelse som vi nu förväntas följa. Vi ska skydda 30 procent av vår yta, land såväl som vatten. Alla de tre gångerna vädjade jag till miljöministrarna om att inte ställa upp ett procentmål för hur stor yta vi ska skydda. Det hade att göra med de negativa effekter ett sådant mål ger.

Jag lade ut texten om att ett ytmål för skydd egentligen är ett metodval och att olika natur kan behöva olika skyddsmetoder. I de tropiska regnskogarna kan det finnas en kontinuitet om miljoner år. Det har drivit på en mycket stor platsbunden specialisering av arter. Följaktligen finns där många arter som finns endast där och inte flyttar. I det här sammanhanget är det en god idé att göra reservatsbildningar.

För arterna på tajgan, som ofta har flyttat i takt med att förutsättningarna för tajgan har flyttat, kan andra metoder vara viktigare, i alla fall när man redan har mycket skyddad mark. Till exempel kan vardagshänsyn i skogsbruket och åtgärder mot främmande invasiva arter och främmande skadegörare öka i omfattning. Betänk att för 15 000 år sedan fanns ingen natur alls här i Sverige. Här fanns bara is. Alla arter som finns här har invandrat sedan dess.

I norra Sverige var skogsbränder ett vanligt inslag förr. Man tror att skogsbränder i genomsnitt drog över de flesta platser i norra Sverige ungefär vart hundra år. Det torde förstås innebära att platser med månghundraårig kontinuitet var ovanliga även då.

Jag försökte få miljöministrarna att tillsammans hitta någon målsättning som skulle rädda jordens arter effektivare och med mindre negativa biverkningar än att mer eller mindre lägga en död hand över 30 procent av ytan. Det skulle få större acceptans eftersom det är svårt för andra länder att leva upp till målet – även för Sverige. Dessutom räcker det inte att Sverige, som ofta är bäst i klassen, följer överenskommelsen utan andra länder ska också göra det.

En målsättning som ligger så nära som möjligt det man vill uppnå ger större flexibilitet inte minst i metodval, har större sannolikhet att lyckas och får mindre negativa effekter för alla de andra värden som kan stå i konflikt med de värden man vill bevara.

Det vi alla vill uppnå är ju att rädda jordens arter. Som ett exempel föreslog jag att målet då kunde ligga så nära som möjligt att till exempel inga fler arter ska dö ut till 2030, eller mer realistiskt högst 1 procent. Då kan varje land välja den blandning av metoder som landet bedömer behövs för att uppnå målet.

Men, så blev det inte. Det är allmänt bekant.

Har jag rätt i mitt resonemang hittills betyder det att procent skyddad yta är mindre viktigt. Men visst! Jag föreställer mig att Sverige skulle behöva skydda lite mer skog, särskilt i södra Sverige – några tiotals hektar här och där. Men vi ska inte göra de väldigt stora avsättningarna eftersom det är de som får de stora negativa effekterna för landsbygden.

Nu kommer jag till en annan omöjlig fråga. Är skötselbehovet för naturen 1,4 miljarder, 1,6 miljarder eller 3,6 miljarder? Vad är rätt svar? Jag menar att det finns en fara även i att fokusera för mycket på nivåerna och att i debatten lägga tonvikten bara där. Visst är pengar relevant, men jag är övertygad om att ett ensidigt fokus på antal miljoner leder fel. Jag hävdar att 200 miljoner för ett växtförädlingsprogram som räddar almen är mycket mer värt biologiskt än 2 000 miljoner för att köpa loss reservatsmark. Utan den åtgärden försvinner det biologiska värdet av reservaten där almen skapar ekosystemen. Den växtförädling som vår regering påbörjar i år för att rädda almen är också ett sätt att sköta och förvalta naturen, men det räknas konstigt nog inte in i den offentliga debatten.

De 30 miljoner mer som regeringen har lagt i år för lantbrukarnas restaurering av slåtter- och betesmark är troligen mer värda än samma pengar för statlig skötsel. För de ger förutom miljönytta även ökad livsmedelsproduktion och levande landsbygd. Det är också självförstärkande och ger framtida miljönytta. Detta är också ett sätt att sköta och förvalta naturen.

Att främja biologiskt rika bryn mellan skog och jord är billigt men mycket biologiskt värdefullt. Det arbetar vi för, och detta är också att sköta och förvalta naturen.

Sverigedemokraterna arbetar också för ett centrum för växtförädling och avel i miljöns tjänst, där miljöproblemen blir utgångspunkten för förädlingsarbetet. Vanligen är avkastning eller andra ekonomiskt betingade förädlingsmål i fokus och miljönyttan en bieffekt. Ett existerande exempel på växtförädling i miljöns tjänst är just det jag nämnde, nämligen att rädda alm och ask genom växtförädling för att skapa resistens mot de främmande sjukdomar som hotar träden.

Framtida exempel kan vara att rädda andra naturligt förekommande växter från andra sjukdomar, att rädda flodkräftan, att göra en invasiv art konkurrenssvagare, att omöjliggöra för en art att vara vektor för ett smittämne, att skapa samodlade grödor som utjämnar växtnäringstillgången över tid och därmed minskar utlakningen av näringsämnen i vattendrag och ökar näringsämnesutnyttjandeeffektiviteten. Det var ett svårt ord! Detta är också att sköta och förvalta naturen.

Det finns nya tekniker som ger nya möjligheter. I dag kan man imitera små naturliga mutationer i detalj. Tidigare var det också mycket svårt att sprida gener i en stabil population. Tumregeln var att det krävdes en tydlig överlevnadsfördel för att kunna få in en gen i en befintlig population. Nya molekylära koncept för så kallade gendrivare som möjliggör spridning av neutrala gener och till och med gener som ger en nackdel i populationer kan komma att rädda många naturliga arter om vi vill. Det förutsätter förstås riskbedömning och säkra koncept med funktioner som gör att man kan backa. Mycket arbete återstår, men det är i dag inom räckhåll. I alla fall om vi bestämmer oss för det.

Det är hemskt om naturvård begränsas till en sifferjakt på antal miljöer och om de sista procenten av ytskydd blir till liten nytta för våra arter, särskilt när vi går in i en tid då Sverige kommer att ha större utmaningar och därmed större behov av en kostnadseffektiv naturvård. Låt oss inte hamna där! För att vi inte ska hamna där måste vi sluta låsa upp miljöpolitiken i siffersatta eller fasta utopiska mål, och vi måste bejaka en nyfiken och teknikoptimistisk problemlösning.

Hela tiden återkommer mitt resonemang till att effektivitet, metodval, teknikoptimism och avvägningar är helt centrala för vår sverigedemokratiska miljöpolitik medan ensidiga och utopiska mål inte är en del av den. Även det här är nog inget mindre än ett paradigmskifte.

Hittills har den svenska politiska miljödebatten inte varit mottaglig för ifrågasättande, och den andas skepsis till nya idéer. Känsla och överbud har präglat den. Jag menar att det är ineffektivt. Diskussionen i vetenskaps-samhället är mer hoppingivande.

Missförstå mig inte; även jag har starka känslor för naturen. Känslorna kan vara en bra första drivkraft, men de kan också göra att vi misslyckas i våra uppgifter. Problemlösning är vad det handlar om nu, och vi måste lösa de här problemen för att kunna lyckas. Då måste man lämna känslorna bakom sig.

Om vi erkänner målkonflikter och bejakar helhetssyn, synergieffekter, effektivitetstänkande och nyfiken, teknikoptimistisk problemlösning kommer vi att lyckas bevara den svenska naturen och dess arter. Vi vill lyckas.

Anf. 135 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Det var ett långt och stundvis lite eldigt inlägg vi hörde. Jag vill uppehålla mig vid en del saker.

Det talades en del om metodval. För mig som har en bakgrund som naturvårdsbiolog och som har jobbat med olika sätt att förvalta och skydda natur är det här väldigt bekant. Men det är stor skillnad på en slätteräng och en urskog. En slätteräng eller betesmark behöver kontinuerligt någon typ av störning i form av lie, slätterbalk eller betande mular. Men i en urskog har vi människor egentligen inte mycket att tillföra. Det kan man tycka är en positiv nyhet. Där kan vi spara väldigt mycket skattemedel. Vi behöver inte komma in och röja undan, kontrollera och skapa naturvärden. Där är tiden den viktiga faktorn.

Ledamoten erkände att det här med att permanent skydda skog skulle kunna fungera i regnskogen, eftersom det är ett mycket gammalt ekosystem. Det stämmer. Men sedan tolkade jag det som att en invändning var att tajgan har flyttat på sig och att det här permanenta skyddet kanske inte kan vara den bästa lösningen för våra urskogar.

Det gör mig ganska konfunderad. Jag vill fråga ledamoten hur man förutser att tajgan ska flytta på sig. Vi har ju en ganska begränsad yta. Vart ska tajgan ta vägen? Det finns ett ishav längre norrut. Jag ser det inte som realistiskt att det är ett snabbt ekosystem som skyndar på sin migration.

Anf. 136 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Rebecka Le Moine!

Jag försökte illustrera att det finns stora skillnader mellan olika ekosystem och att tajgan är ett nytt ekosystem, särskilt om man jämför med de tropiska regnskogarna.

Vad får det för praktisk effekt? Jo, regnskogarna har legat på samma plats i miljoner år med samma förutsättningar och har fått en mycket högre specialiseringsgrad. Det finns mängder av arter och underarter på de platserna. Vårt ekosystem är mer artfattigt och har mer rörliga arter. Att bränder har varit vanliga i vår tid har också lett till att endast de rörliga arterna har överlevt, om de orörliga arterna över huvud taget fanns från början.

Det är naturligtvis en generalisering, för att det ska bli tydligt. Men det är stora skillnader på ekosystemen. Poängen var att olika metoder kan passa för olika områden. I till exempel de tropiska områdena måste vi ha reservatsbildningar för att kunna rädda arterna.

I Sverige måste vi också ha en viss mängd reservat – och vi har väldigt mycket reservat – men här är det kanske viktigare att jobba med andra metoder, till exempel att inte få in invasiva arter och främmande skadegörare, som bakterier och svampar. Det behövs andra metoder, i kombination med det stora ytskydd som vi redan har.

Anf. 137 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten nämnde också att man kanske inte kan svara på hur mycket skydd vi faktiskt har i Sverige. Jag tror att det tog mig sju sekunder att fråga på Google och komma in på Naturvårdsverkets hemsida och få svar, som tack och lov också motsvarar det som står i betänkandet och i Riksrevisionens rapport. Det är alltså 15 procent av vårt landområde.

Jag kan inte riktigt hålla med om bilden som målas upp av tajgan. Även tajgan är ett väldigt gammalt ekosystem. Det är 10 000 år vi pratar om nu. Den regnskog som det hänvisas till är på många sätt faktiskt ett mycket snabbare ekosystem med i vissa fall snabbare arter.

I tajgan har vi väldigt känsliga arter med mycket begränsad spridningsförmåga. Det kan vara otroligt känsliga lavar, snäckor och liknande som inte ens har möjlighet att förflytta sig till andra sidan skogen utan är väldigt lokalt knutna. En kalavverkning innebär en lokal utrotning av de arterna. Och med många lokala kalavverkningar och därmed utrotningar av de här arterna har vi till slut ett regionalt utdöende och sedan ett nationellt utdöende. Det har flera arter i Sverige redan råkat ut för till följd av kalavverkning.

Slutligen vill jag säga att även om eld har varit naturligt förekommande är det inte på något sätt jämförbart med kalhyggen. Det är två helt olika störningar. Kalavverkning kan aldrig ersätta eller jämföras med eld. Kalavverkning har enbart dåliga effekter för de här känsliga arterna.

Anf. 138 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! En fråga var hur många procent vi har skyddat. Det beror alldeles på hur man räknar. Om man räknar som tyskarna har vi betydligt mer skyddat i dag. En definition på den siffra som jag nämnde var mark undantagen från skogsbruk. Då har vi, enligt vissa beräkningar, 27 procent av skogsytan redan i dag. Men då räknar man med impediment, där man inte får bedriva skogsbruk. Jag tror att definitionen är marker som producerar mindre än en kubikmeter virke per hektar.

Om man förbjuder kalavverkning blir det extremt svåra effekter för landsbygd och ekonomi i Sverige. Skogsbruk i Sverige är mat på bordet. Det måste man inse. Miljöpartiets politik är som den är. Men den kan vara så eftersom det aldrig är Miljöpartiet som betalar. Det är någon annan som betalar varenda gång.

Vi måste kunna ha en politik som väger av olika värden. Där är miljö, artskydd och naturskydd absolut ett värde. Men det är också ett värde att kunna leva på landsbygden, att kunna ha ett virkesuttag och att för klimats skull kunna byta ut fossila produkter mot produkter från skogen som är förnybara.

Anf. 139 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Staffan Eklöf, för anförandet!

Jag kan inte annat än slå av att vi har sett en ganska stor skillnad i hur regeringspartierna så här långt har tagit sig an denna debatt.

Vi började med ett anförande från Moderaterna om någon form av tillnyktring. Man menar att de prioriteringar man tidigare har gjort på detta område har varit skadliga för miljön och att man nu kommer att göra bättre ifrån sig framåt.

Sedan kom ett anförande och replikskiften med Kristdemokraterna, som vill ha större fokus på om vi över huvud taget ska skydda natur och inte vill prata så mycket om den natur som redan är skyddad och hur den ska skötas.

Likaså hade Sverigedemokraternas ledamot ett väldigt stort fokus på diskussionen som gäller *om* vi ska skydda och i så fall *hur* vi ska skydda, när debatten egentligen handlar om kritiken från Riksrevisionen för att regeringen inte gör tillräckligt när det gäller skötseln av den natur som redan är skyddad.

Sverigedemokraterna lyfter dock i sin reservation behovet av bättre underhåll av vandringsleder i fjällen. Det är en viktig fråga – det håller jag med om. Men samtidigt stöder Sverigedemokraterna en regering som har skurit ned på resurserna för hela den skyddade naturen: nationalparker, reservat och friluftsområden i hela landet. Länsstyrelserna varnar för att de inte längre har råd att sköta de skyddade områdena. Spångar och leder förfaller, och viktiga naturvårdsinsatser uteblir, särskilt när det gäller främmande, invasiva arter.

Hur kan ni i ena stunden efterlysa mer statligt ansvar för fjällvandringen och i nästa stund stå bakom en regering som underfinansierar förvaltningen av naturen i hela Sverige?
(Applåder)

Anf. 140 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Joakim Järrebring för frågan!

Nog har vi gemensamma värden i vår Tidökrets. Jag tycker att det framgick ganska tydligt att ett gemensamt värde är att vi vill ha en politik där man kan väga olika värden mot varandra. Man kan inte ha ett ensidigt fokus, utan man måste se på vad åtgärder på ett håll får för effekter på annat håll. Detta är ett samlande signum för vårt samarbete.

Joakim Järrebring tog upp Riksrevisionens kritik. Jag noterar att Riksrevisionens huvudkritik är att uppföljningen är dålig. Det handlar om det uppföljningssystem som vi ärvde från er – det kan vara lite snyggt att erkänna det. Nu rättar vi till det, så det blir bra.

Det talas om att vi satsar mindre, men det beror på vad man jämför med. Årets budget för skötsel av natur är den tredje största någonsin. Den är större än alla satsningar fram till 2020, då det huvudsakligen var Socialdemokraterna som hade regeringsmakten. Störst var posten 2022, men det var i en budget från M, KD och SD, som S regerade på.

Men visst har vi gjort en viss nedskärning. Det handlar om prioriteringar. Man måste göra prioriteringar för att få råd med 14 miljarder till välfärden och försvaret och för att bekämpa kriminaliteten. Alla förstår att det behövs pengar för dessa saker.

Naturvärden är så mycket mer än anslag 1:3. Jag försökte göra en poäng av detta i mitt tal – jag hoppas att andra hörde det.

Anf. 141 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack till Staffan Eklöf för svaren!

Jag kan förstå att regeringspartierna vill ha fokus på något annat än det som betänkandet faktiskt handlar om – att man lägger störst fokus på att diskutera om och i så fall hur vi ska skydda natur fast frågan egentligen är om det finns tillräcklig styrning, tillräckliga verktyg och tillräckligt med medel för att sköta den natur som redan är skyddad.

Jag tycker inte att man ska spela bort kritiken genom att hänvisa till kreativ bokföring. Man gör stora besparingar på miljöområdet i en flerårig plan, och sedan skjuter man till en del av denna neddragning och kallar det

för en av de största satsningarna på miljöområdet. Det är falsk matematik, Staffan Eklöf.

Man hänvisar till budgeten 2022 och säger att det var en M-KD-SD-budget som den dåvarande regeringen styrde på. Ja, det är väl förvisso sant att det gjordes justeringar i den budgeten, men inte på miljöområdet. Det är ohederligt att försöka framställa det som att M, SD och KD var ansvariga för den budgeten på miljöområdet.

Jag skulle vilja höra mer om hur sverigedemokrater resonerar kring det effektiva i en politik som kräver långsiktighet när det gäller skötseln av den värdefulla natur vi har och de negativa konsekvenser som neddragningarna har fått, inte minst när det gäller de främmande, invasiva arterna. Hur kan Sverigedemokraterna stå bakom en så kortsiktig prioritering samtidigt som man väljer att sänka skatterna för dem med högst inkomster?

Anf. 142 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Joakim Järrebring ville höra, och nu ska han få det.

Vi hör här Socialdemokraternas version av den ekonomiska politiken. I förra replikväxlingen hörde ni att det som Socialdemokraterna säger kanske inte riktigt stämmer. Jag kan notera att anslag 1:3 var högre under två år av Socialdemokraternas regeringsinnehav. Som jag tidigare sa är det mycket mer än 1:3 som ger bra natur.

Är detta en bra nivå? Är det tillräckligt eller otillräckligt? Man kan läsa vad Naturvårdsverket skrev 2010: ”I dag finns det goda möjligheter att skydda och sköta områden av det här slaget. Det är en följd av den nya miljöpolitiken som riksdagen beslutade 2001 och som inneburit höjda anslag för skydd och vård av naturen.”

När det gäller invasiva arter var det ett år som det blev tokigt. I dag är anslagen på samma nivå som tidigare, alltså på den högsta nivån, för landlevande arter. Det var ett år vi gjorde en nedskärning och trodde att Naturvårdsverket skulle göra en annan prioritering. Naturvårdsverket har nämligen en skyldighet att jobba med dessa frågor; det är tydligt i flera olika regelverk. När de fick sänkta anslag sänkte de medlen för invasiva arter – det trodde vi inte skulle ske. Därför gjorde vi en mer detaljerad styrning nästa år. Detta är alltså fixat.

Anf. 143 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Vår natur är fantastisk – både den som har ett formellt skydd och den som inte har det. Jag skulle säga att naturen nog är det som är allra bäst med vårt land. Den är en del av den svenska folksjälen och av vårt gemensamma kulturarv, och detta måste vi vårda och förvalta.

Den största delen av naturen behöver inget formellt skydd. Den är värdefull ändå i den form den nyttjas och brukas. Men det finns områden som behöver skyddas, och det ska ske på ett förutsägbart och rättssäkert sätt. Därefter, när ett skydd finns, ska området i fråga skötas på ett sådant sätt att de värden som finns där förvaltas väl. Så är inte alltid fallet. Här behöver vi bli bättre, inte minst för att skapa legitimitet för systemet för skydd av natur.

Därför är den granskning som vi debatterar här i dag viktig. Den utgör ett viktigt underlag för att utveckla arbetet med förvaltningen av skyddad natur. Precis som påpekas i granskningen behöver uppföljningen av förvaltningen utvecklas så att det enklare går att följa upp de bevarandevärden

som har skyddats och se hur de utvecklas. Fortsatt arbete behöver också göras för att de nationella miljö kvalitetsmålen och friluftslivsmålen ska nås, så att det svenska natur- och kulturarvet bevaras för framtida generationer och tillgängliggörs för alla.

Skötsel av skyddade naturområden är viktigt för att områdenas natur- och kulturvärden ska säkerställas och utvecklas. Därför är den satsning som görs i årets budget så viktig och välkommen. Det är en liberal budgetseger. Detta har vi kämpat för, för vi ser att vi under en tid inte har gjort tillräckligt. Det visar den rapport som vi diskuterar här i dag, och vi behöver bli bättre.

Anf. 144 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Elin Nilsson, för anförandet!

Jag hade tänkt fråga vad som hände med den liberala miljöpolitiken. Men som vi hörde från ledamoten från Moderaterna låter det som om åtminstone två partier i regeringen har tillnyktrat och insett att de prioriteringar man har gjort på det här området i tidigare budgetar inte har varit bra. Man har kommit till bättre insikt. Det är gott så.

I det senaste replikskiftet med ledamoten från Sverigedemokraterna gavs ett besked om att det blev tokigt när det gällde just finansieringen för att hantera främmande och invasiva arter. Jag är intresserad av att få höra om det också är Liberalernas uppfattning att det inte var en medveten prioritering utan att det helt enkelt blev tokigt.

Anf. 145 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Joakim Järrebring, för frågorna!

Vi har ju vid flera tillfällen tidigare stått här och diskuterat just budgetprioriteringar och varför regeringen under de senaste åren har prioriterat som man har gjort. Mitt svar blir alltid: Det har varit svåra tider, och vi har behövt prioritera hårt. Vi har prioriterat skolan, försvaret, säkerheten, sjukvården och så vidare. Då har man landat i de budgetar vi har haft.

Om Liberalerna hade fått styra det här landet ensamt, med egen majoritet, hade det gjorts större satsningar på skyddad natur och förvaltning av densamma. Nu har vi kämpat länge och väl och ser i årets budget att vi gör ytterligare satsningar. Det är också ett resultat av den ekonomiska politik som har förts de senaste åren och som gör att vi nu är i ett läge där vi faktiskt kan göra detta. Det är svåra prioriteringar, men det är viktigt och välkommet.

När det gäller ledamotens fråga om främmande och invasiva arter har jag faktiskt inget detaljerat svar om varför man landade där man gjorde. Jag har inte den insynen i budgetförhandlingarna. Men även det är helt klart en välkommen satsning, för det är billigare att stoppa invasiva och främmande arter innan de hinner sprida sig för mycket. Det blir bara dyrare och dyrare ju längre man väntar. Satsningarna på att bekämpa stenmården är ett sådant exempel. Det är något som är viktigt och som vi jobbar för att hitta en lösning på.

Anf. 146 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Herr talman! Tack, Elin Nilsson, för svaret!

Precis som ledamoten nämner är det viktigt att man har ett långsiktigt arbete när det gäller främmande och invasiva arter. Det är det som har varit

så skadligt med den prioritering som regeringen har gjort. Man har underfinansierat det arbetet, vilket också har ointetgjort mycket av de tidigare årens arbete när det gäller att bekämpa främmande och invasiva arter. När man inte kan fullfölja ett långsiktigt arbete med att bekämpa dessa arter växer de ju till och sprider sig. Det gör att de pengar som man har satsat under tidigare år så att säga har slängts i sjön.

Det var ändå uppfriskande, tyckte jag, att av ledamoten från Sverige-demokraterna få höra att det där blev dumt och att det var fel. Men vi får väl nöja oss med att regeringen nu har kommit till insikt om att det faktiskt krävs tillräckliga resurser för att detta viktiga arbete också långsiktigt ska ge resultat.

Anf. 147 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Joakim Järrebring, för ditt anförande!

Jag hörde ingen riktig fråga, så jag tänker att jag stannar här och släpper in nästa talare.

Anf. 148 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Riksrevisionen har i sin rapport granskat förvaltningen av skyddad natur. Skyddade områden behöver naturvårdande skötsel och åtgärder som gör dem tillgängliga för allmänheten. I sin granskning konstaterar Riksrevisionen att förvaltningen av skyddad natur inte är effektiv och att det avsätts för lite pengar till skötsel för att målen ska kunna nås.

Anslaget för förvaltningen minskade med omkring 45 procent när den nuvarande högerregeringen tillträdde. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att utveckla uppföljningen av förvaltningen av skyddade områden och att se över om den finansiella styrningen möjliggör för myndigheterna att förvalta skyddade områden med den höga ambitionsnivå som riksdagen har beslutat om.

I sin skrivelse som svar på Riksrevisionens rapport bekräftar regeringen den politik som har förts sedan början av mandatperioden, med låga ambitioner och minskade resurser till miljö- och klimatarbetet. I skrivelsen konstaterar regeringen att välmående och livskraftiga ekosystem är viktiga för människans livsmiljö. Det kan ju låta bra, men i själva verket missar man något helt grundläggande, nämligen att livskraftiga ekosystem och rik biologisk mångfald är helt nödvändigt för människors liv och välfärd.

Partierna i regeringsunderlaget hanterar den biologiska mångfalden som om det var något vi bara kan kosta på oss att värna när det finns lite pengar över, som en lyx vi kan unna oss i goda tider. Men utan livskraftiga ekosystem drar vi undan mattan för det mänskliga samhället. Den biologiska mångfalden är grunden för vår matproduktion och för den luft vi andas.

Herr talman! Riksrevisionen bedömer att det finns en diskrepans mellan vad länsstyrelserna kan åstadkomma inom ramen för avsatta medel och riksdagens mål om att förvaltningen ska ha en hög ambitionsnivå. Länsstyrelserna har inte tillräckliga resurser för att förvalta skyddade områden så att naturvärdena bibehålls eller ökar och så att områdena görs tillgängliga för besökare.

Vänsterpartiet delar helt Riksrevisionens uppfattning att det saknas resurser för att förvalta naturvärden och göra skyddade områden tillgängliga för allmänheten. Naturvårdsverket har också i ett flertal budgetunderlag

signalerat till regeringen att området är underfinansierat och att det behövs tillräcklig grundfinansiering för att kunna förvalta skyddade områden så att naturvärden bibehålls och områden kan göras tillgängliga för allmänheten.

Nu har också Miljömålsberedningen föreslagit att anslaget för skötsel av skyddad natur ska öka med 1,6 miljarder kronor per år. Inget parti invände mot detta i beredningen. Det var rent av så att högerpartiernas företrädare i våra diskussioner argumenterade för att de inte vill skydda mer natur utan att de i stället vill satsa på att ta bättre hand om det som redan är skyddat. Jag och mitt parti tycker att vi måste göra båda delarna – både skydda mer och ta bättre hand om det som redan är skyddat. Men regeringen gör ju i praktiken ingetdera.

Regeringen redogör i sin skrivelse inte för några åtgärder eller ambitioner för att tillräcklig finansiering ska kunna uppnås. Regeringens höjning på 100 miljoner kronor årligen är en droppe i havet.

Herr talman! Regeringens och Sverigedemokraternas låga anslagsnivåer de senaste åren för att förvalta skyddad natur får stora effekter. Det försvårar Sveriges möjligheter att leva upp till internationella åtaganden för den biologiska mångfalden och försämrar möjligheterna att nå 7 av de 16 svenska miljömålen. Det försämrar också möjligheterna för allmänheten att ta del av och uppleva naturen. Regeringens inriktning leder oss därmed också längre ifrån målet för friluftspolitiken, att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv. Resultatet av underfinansieringen är att statliga leder och andra vandringsleder inte underhålls.

Åtgärder för värdefull natur ger positiva sociala och ekonomiska effekter eftersom de skapar sysselsättning. Anslaget stärker dessutom möjligheten att vara verksam på landsbygden. Vi i Vänsterpartiet har i vårt budgetförslag för 2025 föreslagit en ökning av anslaget Åtgärder för värdefull natur med över 2 miljarder kronor jämfört med regeringen.

Herr talman! Jag tycker att det är hög tid att partierna i regeringsunderlaget bekänner färg nu. Det räcker inte att bara prata om att det är viktigt att förvalta den natur som är skyddad eller att i utredningar ställa sig bakom förslag om ökade medel som sedan inte realiseras. Om man menar allvar med att man vill ta hand om vår mest värdefulla natur – vårt gemensamma naturarv – måste man också vara beredd att betala vad det kostar.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 149 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Förra året hade jag besök hemma i Skåne av mina vänner. Vi planerade att vandra i en av Skånes nationalparker, Söderåsen, i Skäralid. Det är ett välkänt besöksmål, där jag varit både vår och höst sedan barnsben – med familjen, skolklassen och som vuxen. Nu var det äntligen dags att visa mina tillresande kompisar vad Skåne har att erbjuda.

På skylten vid entrén möttes vi av ett anslag. Det var en tavla som informerade om att underhållet i nationalparken hade minskat på grund av en kraftig minskning av budgeten. Det stod: Vår tillsyn och skötsel av både vandringsleder och rastplatser sker nu mer sällan, vilket kan påverka både framkomligheten längs lederna och servicen på rastplatserna. Vi beklagar detta. Med hälsning från Länsstyrelsen i Skåne.

Det är inte den enda platsen i Sverige där vi ser sådana här anslag. Runt om i landet finns det liknande exempel, där länsstyrelserna inte längre har

haft möjlighet att genomföra sitt planerade underhåll. I stället har man tvingats dra ned på servicen, vilket påverkar både kvaliteten och tillgången till våra viktiga naturupplevelser.

Så kan vi inte ha det. Det är en situation som vi måste ta på allvar, då dessa nedskärningar har konsekvenser för både människor och miljö.

Herr talman! Riksrevisionens rapport visar att det är svårt att följa upp de planerade skötselplanerna och naturvårdsåtgärderna. En konkret effekt av detta är arbetet med att motverka främmande invasiva arter. Det är särskilt beklagligt i en tid när vi ser ett varmare klimat och när dessa arter – både växter och djur – ökar i antal.

Balansen mellan att skydda nya områden och ta hand om det vi redan har är oerhört viktig. Vi måste se till att sköta det vi har och lägga resurser på det innan vi ombildar till nya områdesskydd. Om nya reservat bildas utan resurstillskott sinar mängden resurser för respektive reservat.

Herr talman! Miljömålsberedningens delbetänkande presenterades för precis en månad sedan. Det var mycket vi var oeniga om, men en sak var vi helt överens om. Det var just detta: att det krävs en kraftig ökning av medel till skötsel och förvaltning av skyddad natur. Alla partier sa det. Vi landade till och med i en siffra: 1,6 miljarder extra per år under kommande fem år. Anledningen är att skötseln och resurserna ligger back. Det behövs en rejäl ökning under några år – sedan kan man återgå till en lägre nivå – för att man ska kunna ta igen det man har tappat de senaste åren.

Här är det alltså tre instanser som konstaterar samma sak.

Riksrevisionen säger att det finns en diskrepans mellan hög ambitionsnivå och vad länsstyrelserna kan åstadkomma. Naturvårdsverket säger att det behövs en långsiktig grundfinansiering av åtgärder då dagens anslagsmedel inte räcker till för att upprätthålla befintliga naturvärden i formellt skyddade områden. Skogsstyrelsen beskriver att det finns ett akut behov av skötsel i biotopskyddsområden och områden som har skyddats genom naturvårdsavtal.

Bilden är alltså samstämmig. Här måste vi göra någonting.

Herr talman! Avslutningsvis: Jag instämmer. Skötseln av våra 5 000 naturreservat och 30 nationalparker måste upprätthållas. Det krävs en långsiktighet och kontinuitet för att upprätthålla höga naturvärden och den biologiska mångfalden.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 3. Vi delar också Riksrevisionens kritik.

Hur var då vår vandring i den skånska nationalparken? Ja, den var så där underbar som den kan vara i bokskogen om våren. Strålände sol lyste genom de tunna bladen. Jag vill verkligen passa på att rekommendera ett besök i nationalparken, i Skäralid i Skåne, i vår.

(Applåder)

Anf. 150 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! När man är sist i en debatt har väldigt mycket redan sagts. Nu gäller det Riksrevisionens rapport, där man har granskat hur regeringen ser till att skydda och sköta sin värdefulla natur.

Jag skulle nog säga att de flesta runt om i Sverige ser att den här regeringen har prioriterat helt andra saker än den värdefulla naturen, som är så uppskattad och älskad. Jag tror att de flesta också ser, när de åker genom Sverige, att kalhyggen och förstörd, degraderad och trasig natur blir en

alltmer vanlig syn. Jag tror att de flesta som har lyssnat på den här debatten också förstår att de omtalade prioriteringarna handlar om politisk vilja. Man har dragit ned med 7 miljarder kronor på det här området.

Herr talman! Jag kan ändå inte låta bli att vara optimistisk, av den enkla anledningen att livet vill leva. Det är någonting som kommer åter varje vår. Jag tror att vi behöver våren mer än någonsin i dessa omskakande tider och i detta mörker. På våren kommer fåglarna tillbaka och väljer just Sverige, och kanske just din trädgård, för att sitta och sjunga i träd.

Det är det positiva med livet. Det vill fortsätta att föra livet vidare. Man har faktiskt kunnat se att bara vi bestämmer oss för att låta livet få leva kommer det åter. Det är därför vi bara behöver prioritera och låta livet få komma tillbaka.

Jag har ändå en optimism kring att vi faktiskt, som en del av EU, har en restaureringslag, som säger att vi behöver restaurera och laga de trasiga och sönderslitna ekosystemen. Men det kommer, herr talman, att kosta pengar. Det handlar om en prioritering och om en politisk vilja. Det kommer att kosta många miljarder, och här behöver man fundera på motsättningarna och målkonflikterna.

Jag har nämnt detta tidigare. Det handlar om hastigheten när vi pratar om skog. Det mest destruktiva vi kan göra mot en skog är att kalavverka den – ta alla träd på en och samma gång – och efter det dessutom plöja för markberedning.

Herr talman! Sverige är det land i världen som använder markberedning mest, inte procentuellt utan ytmässigt. Samtidigt som vi har en relativt stor enighet här i Sveriges riksdag behöver vi se till att göra någonting åt de destruktiva krafter som trasar sönder våra ekosystem.

Herr talman! Jag fortsätter på det positiva spåret. Sverige har faktiskt skrivit under Kunming–Montreal-avtalet. Där finns det ambitioner om att skydda 30 procent och restaurera 30 procent. Det handlar också, inte minst, om att bruka naturens resurser på ett hållbart sätt. Där är vi inte i dag.

Det handlar bland annat om hur vi fiskar. Vi måste fasa ut bottentrållning. Vi måste få bukt med kalavverkning och använda andra, mer skonsamma och naturnära, skötselmetoder och brukningsmetoder. Det kan vara att man brukar skogen med hyggesfria och naturnära brukningsmetoder, där skogen får vara kvar men träd kan plockas ut.

Det har faktiskt många fördelar. Det finns många vinn-vinnfördelar här. Man kan titta ekonomiskt på detta och se det utifrån ett landsbygds-perspektiv: Det är mycket mer önskvärt att skogen får vara kvar och att man kan dela ytor, nyttor och glädje med andra områden. Vi har pratat om friluftslivet. Vi har pratat om kulturen och rekreationen. Alla de kan rymmas i en skog där man som markägare väljer att plocka enstaka träd utan att ta ned allt.

Utifrån ett ekonomiskt perspektiv är det annars väldigt riskabelt. Man kan jämföra med en ekonomisk rådgivare som säger: Lagg alla dina besparingar i en och samma aktie, och plocka ut den aktien om 70 år. Det är den rådgivning som är gällande för skogsbruket, där man har ett och samma trädslag, i samma ålder, och kommer att få intäkten om 70 år.

I stället skulle man kunna se till att plocka skogens för stunden mest lönsamma träd, de enstaka individer av träd som just nu är fördelaktiga att plocka och som passar ens önskemål och prioriteringar som markägare. Man skulle då få en kontinuerlig inkomst och slippa behöva välja mellan

inkomst eller de andra nyttor som jag har pratat om. När det gäller detta behöver vi i Sverige ta stora steg.

Jag skulle också vilja uttrycka tacksamhet gentemot EU och EU:s skogsstrategi. Den har pekat ut exakt denna riktning. När det gäller detta har Sveriges regering varit en av de mest motsträviga krafterna inom hela EU-samarbetet. Jag kan bara beklaga det.

Jag vill ändå belysa vilken stor skillnad det är mellan vad en del ledamöter från regeringspartierna säger i den här debatten och vad man faktiskt väljer att göra. Våra ministrar åker till Bryssel för att motverka lagförslag efter lagförslag som handlar om att bevara, värna och restaurera naturen i hela EU.

Herr talman! Vi har också pratat en hel del om den natur vi är så många som älskar att vara i. Vi njuter av att den får finnas där. Det kommer dock att krävas en stor satsning och en stor politisk enighet när det gäller detta.

Det finns också många ingångar i det här. När det gäller friluftslivet kan man enkelt räkna ut och själv föreställa sig vilken väg man skulle välja att ta: den som går genom ett kalhygge eller den som går genom en befintlig skog?

Tidigare i debatten har det också gjorts poänger kring kulturen. Jag tycker att kulturens värden ibland underskattas. De är också så integrerade med våra naturvärden. Mycket av våra fornlämningar, kulturlämningar och gamla gravplatser finns i den skog vi inte alls skyddar med lagstiftning så som den skulle behöva och så som den förtjänar. Med detta väldigt våldsamma och intensiva skogsbruk vänder vi upp och ned på dessa platser som har betytt – och egentligen betyder – så mycket både för vår kultur och för vår historia.

Det står helt enkelt klart att vi behöver jobba med skötsel av det som behöver skötas och att vi behöver ta stora krafttag för att skydda inte bara några naturreservat och någon nationalpark utan 30 procent.

Jag tror att det ligger en stor utmaning som vi alla behöver beakta i att hitta alternativ för att ersätta de markägare som är inblandade. När det gäller vems mark som ska användas behöver vi ta en funderare kring hur staten, kommuner, olika företag, bolag och markägare kan bidra mer. Jag tror mycket på det som kommit från EU-kommissionens ordförande om att använda sig av biokrediter och kolkrediter och att se till att det finns lönsamhet för dem som vill bidra till att uppnå de här miljöambitionerna.

Jag ska inte glömma bort att yrka bifall till reservation 4. Jag tackar för debatten.

Anf. 151 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack, Rebecka Le Moine, för föredraget! Det var positivt i många stycken.

Jag har inte desto mindre en fråga. Rebecka Le Moine nämnde att hon gärna vill se hyggesfritt skogsbruk. Hon beskrev vad jag tänker är plockhuggning, alltså att man bara tar ut ett par träd och låter resten stå kvar så att man fortsatt har en skogstäckning av ytan. Med metoden hyggesfri plockhuggning finns det dock naturliga begränsningar.

En av begränsningarna är ekonomi. Det är svårt att få ekonomi i ett sådant skogsbruk. Från Sverigedemokraternas sida är vi, precis som Kristdemokraterna sa, väldigt positiva till detta. Om någon vill göra detta får de göra det, och det bidrar positivt till helheten. Man får lite mer hyggesfritt

i vår natur. Det tror jag är positivt. Vi tror dock inte att man kan tvinga folk att göra detta, och vi tror inte att det vore bra för svensk ekonomi om alla gjorde det. Det finns också andra begränsningar.

Jag tror att den hyggesfria arealen i dag är cirka 3 procent. Jag kan ha lite fel där. Hur stor areal tänker sig Rebecka Le Moine att vi ska bruka hyggesfritt och med plockhuggning?

Anf. 152 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Naturliga begränsningar ska det ju finnas i alla naturliga system. Det finns absolut naturliga begränsningar i normen – det vill säga kalavverkning. Det finns många exempel där föryngring inte har kommit, och många markägare vittnar om att kalavverkning är en ekonomisk återvårdsgränd.

Det finns många som brukar sin skog och som har brukat sin skog med hyggesfria naturnära metoder och som har en väldigt bra lönsamhet i detta. Jag tror inte att det handlar om att det inte finns lönsamhet, utan jag tror att det handlar om vad själva normen är, vad som lärs ut och vad rådgivningen ger råd kring. Kalhyggen har varit en norm, och den här normen behöver utmanas. Man behöver visa på goda exempel.

För att försöka besvara frågan: Jag tror att det vore väldigt lämpligt om staten gick före i detta. Vi har ett väldigt stort innehav, inte minst inom Sveaskog, att kunna visa på stora ytor och i storskaligt skogsbruk att det faktiskt går att bruka skogen utan att förbruka den. Det finns flera sådana här exempel redan i dag. Jag kan till exempel rekommendera alla riksdagskollegor som har intresse av den här frågan att åka till Tiveden och prata med de som bedriver detta skogsbruk.

Jag tycker att det vore helt rimligt om man skulle börja med att se till att till exempel statens skogar används för det allmännas bästa.

Anf. 153 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack, Rebecka Le Moine, för svaret!

Rebecka Le Moine pekade på någon som har fått lönsamhet. Jag tror faktiskt att lönsamheten har ökat den senaste tiden med hjälp av digitala metoder och AI vid beräkning av vilka träd man ska ta. Det blir väldigt känsligt för lönsamheten vilka träd man tar.

Men det här gäller ju om man redan har en fullskiktad skog. Det är förutsättningen för att kunna bedriva plockhuggning. En fullskiktad skog har träd i alla åldersklasser med en jämn fördelning av åldersklasserna. Annars kan man bara avverka en gång, och sedan får man ingen återväxt. Man måste ju ha återväxt underifrån.

Sveaskog har faktiskt länge försökt få lönsamhet i plockhuggning, men såvitt jag vet har man inte lyckats ännu. Man har försökt väldigt länge. Men vi kanske går framåt, och det är i så fall positivt.

Det finns även andra begränsningar som gör att vi inte bör ha plockhuggning och hyggesfritt på all areal – kanske inte ens på majoriteten av arealen eller kanske inte på mer än 10 procent. Det handlar om miljöeffekter. En fullskiktad skog, som behövs, kan bara uppstå med tre arter. Det är gran, bok och troligen almen, men almen håller ju på att dö ut. Den skulle ha dött ut om det inte hade varit för Sverigedemokraternas räddningsprogram.

Man kommer därför att få en väldigt enahanda artsammansättning i de här skogarna. Det blir dessutom mer eller mindre monokulturer – det blir bara gran, gran och gran. Det gör att man som helhet får en fattigare natur även om den lokalt är rikare. Alla de här naturkatastrofernas arter, som de kallas, får ingen plats. Det gäller också alla andra arter som lever på andra träd än gran och bok. De får inte heller plats. Biologisk mångfald är variation, och det här ser jag som ett hot mot biologisk mångfald.

Anf. 154 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Jag blir lite ställd av det här inlägget, för den metod jag ställer detta emot är kalhyggesmetoden. I den planterar man ett enda trädslag. Man får en monokultur, man avverkar en monokultur och så går det runt. Om man är rädd för att hyggesfritt skulle ge någon typ av monokultur ska man alltså veta att detta är en garanterad monokultur, att ställa mot en potentiellt variationsrik skog med mycket högre nytta för både klimat, människor, rekreation och biologisk mångfald – för att inte prata om vattnet och alla de andra värden jag har varit inne på.

Jag tror att ledamoten är lite väl skeptisk. Jag skulle vilja påminna om det inlägg han gjorde tidigare. Han mer eller mindre kallade tajgan ett väldigt ungt ekosystem, med bara 10 000 år på nacken. Samtidigt tycker han att vi inte har förutsättningar att få till en fullskiktad skog. Det handlar om tidsperspektiv. Vi kanske talar om några decennier, men det är fullt möjligt. Någonstans måste vi börja. Det vore dystert och nästan dystopiskt att tänka att vi nu är fast i ett system med bara monokulturer och att det inte finns något sätt att bryta sig ur det.

Det finns väldigt mycket forskning på just tusenåriga tajgaskogar med precis samma förutsättningar som vi har. De innehåller många fler trädarter än dem som ledamoten nämnde. Det finns alltså redan kvitto, bevis och vetenskap som motsäger ledamotens dystopiska bild.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 mars.)

§ 11 Stöd till personer med funktionsnedsättning

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU15
Stöd till personer med funktionsnedsättning
föredrogs.

Anf. 155 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 15, som handlar om stöd till personer med funktionsnedsättning. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Sverige ska vara ett land där alla har rätt att leva ett självständigt och värdigt liv, oavsett funktionsförmåga. Det ska vara ett samhälle där ingen lämnas utanför och där alla har möjlighet att delta, bidra och leva sitt liv på sina egna villkor. Men vi vet att verkligheten ofta ser annorlunda ut. Många möter fortfarande hinder i vardagen. De får inte det

stöd de behöver, de kämpar med att hitta arbete och de stöter på otillgängliga miljöer.

Herr talman! Förra året läste jag upp vad statsministern sa i regeringsförklaringen den 18 oktober 2022. Det var så bra att jag väljer att läsa upp det igen. ”Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga i samhället utan att utsättas för diskriminering. Att integrera funktionsrättsperspektivet i fler politik- och samhällsområden fortsätter att vara i fokus.”

Dessa ord är inte bara ett löfte; de är en skyldighet. Det är en skyldighet att se till att ingen exkluderas på grund av sin funktionsnedsättning, och det är en skyldighet att bryta ned barriärer och bygga ett Sverige där alla har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Herr talman! Vi vet att utmaningarna är stora. Vi ser de långa handläggningstiderna för LSS och assistansersättning. Vi ser en rättsosäkerhet i bedömningarna. Vi ser svårigheter att få arbete och egen försörjning, och vi ser ett samhälle som fortfarande är otillgängligt för alldeles för många.

Herr talman! Regeringen har genomfört viktiga reformer för att förbättra situationen för personer med funktionsnedsättning. Vi har bland annat återställt och stärkt rätten till assistans, särskilt för barn och personer med omfattande vårdbehov. Vi har höjt statsbidragen till kommunerna för att fler ska få tillgång till LSS-insatser, ledsagning och stöd i vardagen. Vi har utökat arbetsmarknadsstödet för att fler ska kunna gå från daglig verksamhet till riktiga jobb och få en egen försörjning.

Vi har vidare gjort det lättare att få hjälpmedel och bostadsanpassning så att fler kan bo kvar hemma och leva självständigt. Och vi har investerat i digitalisering och ny teknik för att skapa fler hjälpmedel och bättre tillgång till välfärdstjänster.

Dessa satsningar gör skillnad, men vi ser fortfarande att kommuner gör olika bedömningar. Vissa personer får hjälp medan andra får avslag, trots samma behov. Vägen till arbete är fortfarande för svår, och tillgängligheten i samhället är fortfarande bristfällig.

Herr talman! Vi moderater vill gå längre. Vi vill se ännu snabbare reformer och fler långsiktiga lösningar. Vi anser att ingen ska tvingas in i en vardag av beroende och exkludering. Alla ska få rätt stöd i tid, ha möjlighet att arbeta och försörja sig själva och leva ett självständigt liv.

Vi vill ha kortare och mer rättssäkra handläggningstider för LSS och assistansersättning. Vi vill se fler anpassade jobb och enklare vägar från daglig verksamhet till arbete där företag och offentliga verksamheter inte bara ser funktionsnedsättningen utan ser kompetens och potential. Vi vill stärka tillgängligheten i hela samhället vad gäller såväl bostäder som transporter och digitala tjänster.

Herr talman! Vi vill sätta människan i centrum. I dag är tillgången till hjälpmedel lite som ett postkodlotteri; var du bor avgör vilken hjälp du kan få och om du får ta med dig dina hjälpmedel vid en eventuell flytt. Det är orimligt. Tillgången till hjälpmedel ska styras av behov, inte av var du råkar bo. Det behövs en ökning av tillgången till hjälpmedel, och forskning och utveckling av nya tekniska lösningar måste fortsätta.

Herr talman! Vi vet att vi ännu inte är i ett läge att allting fungerar. Människor kämpar fortfarande med att få sin vardag att fungera. De tvingas överklaga beslut för att få det stöd de har rätt till. De får inte möjlighet

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

att försörja sig själva, och de möter hinder i sin egen stad, på sin egen arbetsplats och i sin egen vardag. Det här måste vi förändra.

Om vi inte fortsätter arbetet med att förbättra stödet och rätten till assistans och om vi inte säkerställer att människor kan arbeta och försörja sig själva riskerar vi att få ett samhälle där fler lämnas utanför. Det skulle bli ett samhälle där otrygghet, isolering och beroende blir vardag för många, och det får inte ske.

Herr talman! Vi moderater och regeringen kommer att fortsätta driva på för förändring. Vi vill ha ett samhälle där alla kan delta, där alla får stöd utifrån sina behov och där funktionsnedsättning aldrig får vara ett hinder för att leva ett självständigt liv.

Jag vill avsluta där jag började, det vill säga med citatet från regeringsförklaringen den 18 oktober 2022: ”Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga i samhället utan att utsättas för diskriminering. Att integrera funktionsrättsperspektivet i fler politik- och samhällsområden fortsätter att vara i fokus.”

Det är ett sådant Sverige vi ska ha. Det är ett sådant Sverige vi ska bygga tillsammans.

Anf. 156 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Malin Höglund för anförandet.

Till att börja med är det uppenbart att Vänsterpartiet tycker att regeringen och Sverigedemokraterna behöver prioritera upp och prioritera om sin funktionsrättspolitik och den politik som rör personer med funktionsnedsättningar. De borde leva upp till det som LSS och funktionsrättskonventionen slår fast och säkerställa att kommuner och förvaltningsrätter gör likadant.

Ledamoten lyfte upp en rad olika problem som vi kan bevittna i samhället och som direkt träffar personer med funktionsnedsättningar. Men man kan nästan tro att ledamotens parti inte hör till regeringen och inte är med och budgeterar eller påverkar hela landets ekonomi.

Assistansberättigade behöver i dag för att kunna få assistans gå igenom integritetsberövande prövningar när de ska beskriva vilka behov av assistans de har. Om varken stat eller kommun undersöker hur många minuter jag eller någon annan person med normerande funktionalitet behöver för att duscha, klä på oss eller gå på toa, varför ska då personer med funktionsnedsättning gå igenom en sådan integritetsberövande prövning? Det är en av de fundamentala frågor som jag verkligen vill ställa till den här regeringen. Varför rättar man inte till behovsbedömningarna vad gäller rätten till assistans, så att man ser till helheten i stället för att som i dag stycka upp det och minuträkna grundläggande behov?

Anf. 157 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Awad för frågan. Jag tycker att den här regeringen verkligen tar saker på allvar. Vi hade en tidigare regering som satt i åtta år då det inte hände särskilt mycket. Ledamoten hörde också vad jag sa i mitt citat – man ser att funktionsrättsfrågor är otroligt viktiga.

Den 1 juli kommer det en ny socialtjänstlag. Med den kommer flera saker att bli betydligt bättre jämfört med hur det är i dag. Jag ser med stor tillförsikt fram mot den nya lagen.

Anf. 158 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Jag fick inte svar på min fråga. När det gäller hur jag som har en normerande funktionalitet ska kunna delta ute i samhället, gå på friluftaktiviteter, umgås med vänner eller tillgodose grundläggande behov som att gå på toa, duscha mig eller klä på mig är det ju inte någon stat eller kommun som kontrollerar hur många minuter jag behöver för att kunna göra de här sakerna. Men varför ska vi utsätta personer med funktionsnedsättning för en sådan integritetsberövande process för att de ska få rätt till assistans? Man kan bedöma assistansen utifrån att behoven ses i sin helhet i stället för att man styckar upp behoven och minuträknar dem på det sätt som görs.

Jag kan ta ett annat konstigt exempel som jag tycker visar att regeringen borde göra en förändring. Ledamoten nämnde att personer med funktionsnedsättning är överrepresenterade bland fattiga i Sverige. Ändå går den här regeringen fram med att Försäkringskassan ska fortsätta att leverera återkrav på miljoner till assistansberättigade. Vi hörde ju för bara några veckor sedan om 34-åriga Maria, som har en cp-skada och som har fått ett återkrav på över 1 miljon kronor. Maria har rätt till assistans, och hennes behov har uppenbarligen inte förändrats på många år. Varför tillåter Malin Höglunds regering att personer med funktionsnedsättning behandlas på det här sättet?

Det är mycket som behöver göras. Prioritera upp och prioritera om! Tycker ledamoten att de här sakerna behöver göras?

Anf. 159 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Nadja Awad för frågan.

Jag tycker att regeringen tar frågorna på allvar. Däremot tycker jag inte att det är bra att kommunerna gör olika bedömningar. Om en person i kommun A har samma behov som en person i kommun B men de får olika bedömningar trots att det är samma lagstiftning som ska tillämpas har det inte gått rätt till. Det får över huvud taget inte vara något postkodlotteri där bedömningen beror på var man bor, utan det ska vara likvärdiga bedömningar. Det tycker vi absolut.

Anf. 160 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Malin Höglund för ett fint anförande.

Jag instämmer i väldigt mycket av det som ledamoten sa i talarstolen, även i de citat som kommer från statsministern. Regeringen har uppenbarligen ambitioner inom funktionshinderspolitiken vad gäller människors rätt till delaktighet och att leva ett fullgott liv. Det här är inte bara ett löfte utan också en skyldighet.

Likväl uppfattar jag att leveransen inte är lika positiv som ledamoten framhöll. För att inte överdriva det hela kan jag säga att leveransen inom det funktionshinderspolitiska området har varit rätt skral under den här mandatperioden.

Ett av de områden där jag har saknat leverans är det här med ledsagning, herr talman. Det kom en rapport i juni 2023 som visade att rätten till ledsagning hade kringskurits ordentligt under de senaste tio åren. Gällande personer i personkrets 3 inom LSS som haft rätt till ledsagning var minskningen 68 procent på tio år. Rapporten, som kom som något av ett bomb-

nedslag, hade skrivits av Socialstyrelsen. Det förespråkades att man skulle stifta en ny lag för insatsen ledsagning för att komma till rätta med det här, eftersom den juridiska praxis som utvecklats förefaller göra att det inte går att få till någon förändring med befintlig lagstiftning.

Förra sommaren gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med en lag. Min fråga till ledamoten är: Stöder Moderaterna arbetet med att få till en ny lag för ledsagning?

Anf. 161 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Bergenblock för frågan.

Jag tycker att den här regeringen levererar. 78 procent av det som vi gick till val på är avcheckat eller påbörjat. Det tycker jag är leverans.

Jag är glad att ledamoten lyfter frågan om ledsagningen. I dag har vi haft några som varit och demonstrerat om detta ute mellan Östra och Västra riksdagshuset. Jag hann inte träffa dem, men vi har alla tagit del av mejlkorrespondens från dem.

Frågan om ledsagningen bereds just nu i Regeringskansliet. Jag har varit i kontakt med statsrådet Camilla Waltersson Grönvall, som säger att området prioriteras.

Anf. 162 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Rapporten kom i juni 2023, det vill säga för två år sedan. Under de två åren har det inte skett någon förändring. Nu bereds detta förhoppningsvis i Regeringskansliet. Men det togs inte något initiativ från regeringens sida för att beredningen skulle sätta igång, utan det krävdes ett tillkännagivande från oppositionen tillsammans med Sverigedemokraterna. Till och med Sverigedemokraterna tyckte att regeringen skött detta så illa att de ställde sig bakom ett tillkännagivande för att visa hur frågan bör hanteras.

Nu pågår det alltså förhoppningsvis en beredning på Socialdepartementet kring ledsagningen. Men det är sorgligt att det krävdes ett tillkännagivande för det här. Jag förstår att de som har stått här utanför och demonstrerat i dag är missnöjda över tidsutdräkten.

Då är min återstående fråga till ledamoten, herr talman, eftersom hon precis sa att hon varit i kontakt med det statsråd som har ansvar för det här: När kan vi förvänta oss att det kommer ett förslag från regeringens sida om en ny lagstiftning kring insatsen ledsagning?

Anf. 163 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Bergenblock så mycket för frågan. Men som ledamoten vet kan jag inte svara på när förslaget kommer. Jag hade naturligtvis önskat att jag kunnat säga var och när det ska presenteras.

Ledsagningen är ju inte någon ny fråga. Den har funnits med i alliansregeringen, i den förra regeringen och nu även i den här regeringen, så det tar tid. Jag håller med ledamoten Bergenblock om att man skulle vilja forcera vissa saker. Det är vi som sitter här i kammaren i dag som brinner för de här frågorna.

Herr talman! Den här debatten handlar om jämlikhet, rättvisa och mänskliga rättigheter. Precis som det står i betänkandet är det nationella målet för funktionshinderspolitiken jämlika levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Det är ett bra mål att sträva efter. Men det går ärligt talat inte särskilt bra. Tvärtom går utvecklingen på vissa områden åt helt fel håll. Det blir för många allt svårare att leva med en eller flera funktionsnedsättningar i Sverige i dag.

Det har gått nio månader sedan vi diskuterade de där frågorna i kam-maren senast. Vi debatterade och beslutade om förra årets betänkande den 12 juni. Mycket har hänt på nio månader. Stödet till personer med funk-tionsnedsättning har fortsatt att krympa genom beslut som fattats av svens-ka myndigheter och kommuner, och beslut som begränsar rätten till stöd för enskilda har bekräftats i domstol.

Det är genom en oändlig rad av domar i domstol som dagens snäva svenska funktionshinderspolitik i stor utsträckning har utformats. För-skjutningen av rättspraxis har bland annat lett till att människor helt nekas eller får betydligt färre timmar personlig assistans beviljade än tidigare. Det har lett till, som vi hörde nyss, att synskadade och dövblinda inte läng-re anses vara i behov av stöd. De anses inte längre tillhöra personkretsen enligt lagen om stöd och service, och då har de inte rätt till insats.

Under de senaste nio månaderna har vi också hört och sett hur enskilda personer har blivit skyldiga att betala tillbaka för personlig assistans som har varit beviljad, som redan har blivit utförd och som därmed redan är betalad. Så skapar samhället oöverstigliga skuldberg för personer som le-ver på väldigt små inkomster.

Herr talman! En del av det som har hänt under de senaste nio måna-derna har vi mött i mediernas rapportering om hur enskilda personer drab-bas av svensk funktionshinderspolitik. Evelina i Piteå, Mathias i Vårgårda och Maria i Karlsborg är kött och blod i en utveckling som i praktiken krymper människors frihet, jämlikhet och delaktighet. Betydligt fler blir till en siffra i en kolumn eller i en tabell. De får sina avslag utan någon större uppmärksamhet. De blir berövade sin frihet och möjligheten till ett jämlikt liv under offentlig tystnad.

För personer med behov av samhällets stöd har alltså mycket hänt på nio månader. Jag håller med de ledamöter som tidigare lyfte fram att det i Regeringskansliet inte verkar hända så särskilt mycket.

Tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet har länge haft allvarliga brister. Det gäller inte minst när det kommer till möjligheten att studera och arbeta. Därför tillsattes en tolktjänstutredning. Den lämnade sitt slutbetänkande i mars 2022. Den är utredd och remiss-behandlad. Det har gått tre år. I Regeringskansliet pågår det fortfarande beredning, och i övrigt är det tyst.

Inte heller i frågan om hur den personliga assistansen ska vara utfor-mad tycks det hända särskilt mycket. Det finns en bred politisk enighet om att dagens system, där vi har delat hanteringen av den personliga assistan-sen mellan kommunala beslutsfattare och Försäkringskassans beslutsfatta-re, inte är något bra system. Det vore bättre att samla det under en huvud-man. Frågan är ordentligt utredd och remissbehandlad. I Regeringskansliet pågår beredning, och i övrigt är det tyst.

Inte heller händer det någonting när det gäller hur bedömningarna görs av de grundläggande behov som ligger till grund för rätten till personlig assistans. Det hölls ett möte, som riksdagens funktionshinderpolitiska nätverk ordnade, med företrädare för funktionsrättsrörelsen och ansvarig minister om hur man gör behovsbedömningarna. Budskapet var glasklart: Man måste se över hur behovsbedömningarna görs innan man kan gå vidare i processen mot ett statligt huvudmannaskap. Det var strax före jul, men ingenting har hänt.

Regeringen tycks resonera som så att om man inte kan göra det ena utan det andra är det bättre att inte göra någonting alls. Men regeringen har gett besked på ett område: I budgeten för 2025 skriver regeringen att man har för avsikt att undersöka införandet av en indexering av schablonbeloppet i syfte att öka förutsägbarheten för assistansmottagare och assistansordnare. Det är bra. Det ligger helt i linje med den uppmaning, eller det tillkännagivande, som riksdagen riktade till regeringen i juni förra året.

Då krävde Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet tillsammans med Sverigedemokraterna en mer transparent och förutsägbar finansieringsmodell för den personliga assistansen. Vi väntar med spänning på vad regeringens undersökning ska leda fram till, om den nu leder fram till något. Men det är bra att man har sagt att man har en ambition.

Herr talman! Det finns mycket att säga om regeringens passivitet och tystnad och hur det påverkar förutsättningarna för ett mer jämlikt samhälle för personer med funktionsnedsättning. Det sista området jag vill lyfta fram är rätten till ledsagning.

Precis som vi hörde här tidigare har Riksorganisationen Unga med Synnedsättning i dag stått utanför riksdagen och delat ut flygblad med rubriken: Hur skulle du må om du inte kunde gå ut? Det är en bra fråga som jag tänker att många skulle behöva ställa sig. Det gäller inte minst de ledamöter som ska rösta om det betänkande vi behandlar i dag.

Det borde vara den mest självklara insatsen att den som inte själv kan se, eller kanske varken ser eller hör, får stöd för att vara delaktig i samhället. Det är vad ledsagning handlar om – att den som inte kan se får en seende följeslagare för att kunna delta i exempelvis fritidsaktiviteter eller i kulturlivet.

Men ledsagning enligt lagen om stöd och service har minskat kraftigt de senaste åren. I stället hänvisas man till bistånd enligt socialtjänstlagen. Det innebär en sämre service men också väldigt kostsamma avgifter. Det är avgifter som många helt enkelt inte har råd att betala.

Riksorganisationen Unga med Synnedsättning skriver: Tänk att inte själv kunna styra när du vill träna, träffa vänner, köpa kläder eller att gå på festival. Tänk att leva sin ungdom så! Eller tänk att leva hela sitt liv så!

För mig är det obegripligt att regeringen inte har agerat tydligare för att bromsa utvecklingen och att den inte har agerat utifrån det tillkännagivande som riktades till den under förra året. Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna talar vackert i regeringsställning om att ta ansvar för Sverige. Men i den här frågan är de inte särskilt stressade. Beredning pågår.

För mig är det obegripligt att det tycks som att Sverigedemokraterna har ändrat ståndpunkt. För nio månader sedan såg Sverigedemokraterna problemet och gjorde gemensam sak för att åstadkomma förändring. För

nio månader sedan stod man bakom ett tillkännagivande. I dag gör man det inte. Vi har inte kommit närmare målet om jämlika levnadsvillkor för den som lever med en synnedsättning i dag jämfört med för nio månader sedan.

Vi socialdemokrater menar fortfarande att det behövs en lag. Därför behövs en utredning om att reglera insatsen ledsagning. Det gäller att göra den tillgänglig för alla som behöver den – så snart som möjligt. Det brådskar. Det är ingen stor grupp vi talar om. Att se till att den som är synskadad, blind eller dövblind får den ledsagning hen behöver skulle inte gräva några stora djupa hål i statskassan. Men det skulle föra Sverige en bit närmare målet om ett mer jämlikt samhälle för personer med funktionsnedsättning.

Herr talman! Jag står bakom alla Socialdemokraternas reservationer. Men jag vill särskilt yrka bifall till reservation 15, som gäller just förutsättningarna för och rätten till ledsagning.
(Applåder)

Anf. 165 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag ersätter i dag Dan Hovskär, som har blivit sjuk, och jag ska försöka beskriva KD:s politik på detta viktiga område så gott jag kan.

Den kristdemokratiska politiken är förankrad i en människosyn som utgår från människans okränkbara värde och att alla människor är olika. Utifrån sina egna villkor ska alla ha rätt till full delaktighet i samhället – något som jag tror att vi alla här håller med om.

Målet för funktionshinderspolitiken är att personer med funktionsnedsättning ska ha förutsättningar som är likvärdiga med andras. Politiken ska fokusera på att förbättra tillgänglighet, utbildningsmöjligheter och förankring på arbetsmarknaden.

Kristdemokraterna vill ha ett samhälle som ser, bejakar och inkluderar alla människor. Därför måste även kunskapen om dolda funktionsnedsättningar öka och situationen för personer med neuropsykiatrisk eller intellektuell funktionsnedsättning stärkas.

Herr talman! Vi kristdemokrater har flera förslag för att utveckla assistansen. Ett av våra prioriterade förslag har varit att staten bör vara ensam huvudman för den personliga assistansen. Ett första steg i den riktningen togs 2020, då vi tillsammans med Moderaterna och Vänsterpartiet lade fram ett utskottsinitiativ i riksdagen. Utskottsinitiativet vann majoritet, vilket ledde till den utredning som nu bereds inom Regeringskansliet.

Ett annat prioriterat område är att motverka den organiserade brottslighet som råder inom assistansen. Den behöver hanteras kraftfullt och effektivt utan att man inskränker rätten till assistans för dem med verkliga behov.

Kristdemokraterna har i regeringen drivit på för höjd timschablon för assistansersättning med 3 procent för 2025. Det är den högsta uppräkningsen sedan 2021. Vi vill att en indexering av schablonbeloppet ska införas, och vi avsätter 20 miljoner per år under tre år i ökat statsbidrag till funktionshindersorganisationerna.

Kartläggning visar att det finns ett behov av att öka kunskapen i kommunerna när det gäller ledsagning, som vi hörde här i anförandet alldeles nyss. Socialstyrelsen har därför aviserat att myndigheten ska ta fram ett stödmaterial till kommunerna, och man bedömer att stödmaterialen kommer att bidra till ökad likvärdighet mellan kommunerna.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser som sagt att staten borde ha ett ensamt huvudansvar för den personliga assistansen. Då skulle förutsättningarna för likvärdiga och rättssäkra bedömningar i hela landet öka. Vi är glada för utredningen om statligt huvudmannaskap, som har många bra förslag och som nu bereds inom Regeringskansliet.

Herr talman! Malin Höglund radade upp aktiviteter som regeringen håller på med, så en hel del är nu på gång.
(Applåder)

Anf. 166 MONA OLIN (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi SoU15 *Stöd till personer med funktionsnedsättning*. Det är ett område med många viktiga frågor som är avgörande för det dagliga livet för många människor i vårt land. Vissa frågor är mer avgörande än andra, men alla påverkar vardagen på ett eller annat sätt för alla som lever med någon form av funktionsnedsättning.

Jag börjar med att yrka bifall till vår reservation 9.

Avsikten med LSS är att alla människor ska ha möjlighet att leva sitt liv som vem som helst, oavsett funktionsnedsättning. Familjer med barn som har funktionsnedsättning ska känna trygghet i sin vardag. Unga ska ha möjlighet att bli självständiga vuxna och leva ett fritt liv. Vuxna ska kunna umgås med sin familj på samma villkor som andra.

För nio månader sedan riktade riksdagen här i kammaren flera tillkännagivanden till regeringen. Det var glädjande att Sverigedemokraterna och övriga oppositionspartier enades i dessa viktiga frågor. Det handlade om schablonbeloppet, om att årligen redovisa hur det räknats fram och om att göra en översyn av modellen för uppräkningsavvikelsen. Det riktades också tillkännagivanden om att regeringen bör se över förutsättningarna för en avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning och om att reglera insatsen i en särskild lag.

Herr talman! När det gäller indexering av schablonbeloppet är nog alla som sitter här i kammaren just nu väl medvetna om problemen som skapas för både anordnare och mottagare av assistans så länge som det nuvarande systemet utan indexering fortsätter. Det innebär att assistansbolagen inte får någon som helst möjlighet att planera långsiktigt. Det är svårt för dem att utlova någon form av löneförhöjning, att rekrytera ny personal och att erbjuda personalen kompetensutveckling. Det är därmed svårt att behålla befintlig personal och dessutom svårt att kvalitetsutveckla verksamheten.

För personalen innebär det problem när långsiktigheten saknas. Vad händer nästa år? Jobbar jag kvar? Hur ska jag kunna bilda familj, köpa hus och bygga min framtid med dessa premisser? Brukarnas vardag och framtid är helt beroende av assistansen och att den är tillräcklig för att de ska kunna leva ett självständigt liv med vardag, framtidsplaner och drömmar.

Det här gör det helt enkelt omöjligt för alla inblandade parter att planera framåt och att bygga sin framtid. Det gäller både företag, anställda och brukare.

Detta är den enskilt viktigaste frågan för hela branschen, och jag är därför mycket glad att regeringen och Sverigedemokraterna i budgeten för 2025 aviserar att man avser att undersöka om en indexering av schablonbeloppet kan införas i syfte att öka förutsägbarheten för assistansmottagare och assistansanordnare. Utskottet ser fram emot att regeringen snarast återkommer i frågan.

En indexreglerad assistansersättning skapar långsiktiga förutsättningar för dem som tar emot assistans, för dem som bedriver assistans och för dem som arbetar inom branschen.

Herr talman! Nu vill jag tala lite om ledsagning. En välfungerande ledsagarservice är helt avgörande för att synskadade ska kunna leva ett aktivt och självständigt liv – ett liv som många av oss tar för givet. Det handlar om sådana självklara saker som att kunna ta sig till jobbet, handla mat och umgås med vänner. Att vara ofrivilligt isolerad i sitt hem påverkar människors välmående negativt, oavsett om man har en synnedsättning eller inte.

Tyvärr är detta precis vad som sker nu. Rätten till ledsagning har gradvis försämrats på grund av förändrade tolkningar av lagen. Återigen ser vi hur en lag som en gång var tydlig i sin avsikt nu tillämpas på ett sätt som avviker från den ursprungliga tanken. Människor som i många år har haft rätt till ledsagning får plötsligt sina insatser indragna, trots att deras behov är oförändrade. Det enda som har ändrats är hur lagen tolkas.

Allt färre synskadade beviljas ledsagning enligt LSS och hänvisas i stället till insatser via socialtjänstlagen. Detta innebär ofta färre timmar och fler begränsningar kring vad ledsagningen får användas till. Dessutom är det vanligt att kommuner tar ut höga avgifter, ibland flera hundra kronor per timme, medan ledsagning enligt LSS är avgiftsfri.

Som jag sa tidigare riktades i juni 2024 ett tillkännagivande till regeringen om att den bör se över förutsättningarna för en avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning och för att reglera insatsen i en särskild lag. Vi hade kunnat ställa oss bakom ett tillkännagivande även i den här diskussionen, men att lägga ett tillkännagivande på ett tillkännagivande är kanske inte lika konstruktivt som att diskutera med de andra Tidöpartierna och driva frågan i mål.

Riksdagen lämnade alltså ett tillkännagivande för nio månader sedan. Tyvärr har det inte hänt så mycket, men vi ser fram emot de slutsatser och förslag som läggs fram när den pågående beredningen på Socialdepartementet är klar. Jag och många med mig hoppas att detta kommer väldigt snart.

Herr talman! Den 1 januari 2023 infördes ett schablonavdrag, det så kallade föräldraavdraget, vid bedömning av barns behov av personlig assistans enligt LSS. Syftet var att fler barn skulle få assistans, men ökningen har uteblivit. Det som gäller nu är att avdraget halveras för att fler ska beviljas stöd. Problemet kvarstår dock, eftersom avdrag fortfarande görs på ett sätt som inte var avsett. Försäkringskassan tillämpar nämligen dubbla avdrag: Först dras timmar som anses vara utanför funktionsnedsättningen, och sedan görs schablonavdraget. Detta i sin tur leder till att barn kan få mindre assistans än före lagändringen.

Herr talman! Förhöjd assistansersättning är en annan fråga som behöver adresseras. Detta är något som assistansberättigade kan ansöka om när schablonersättningen inte räcker. Det inträffar i regel när en stor del av arbetstiden för assistansen ligger på oönskad arbetstid.

Fram till sommaren 2023 godkändes i princip alla ansökningar om mer än 50 procent av assistanstiden var förlagd på oönskvärd arbetstid. Sedan hösten 2023 har det blivit allt svårare att få ansökningarna godkända, och under hösten 2024 tog det så gott som fullständigt stopp. Handläggnings-tiden var tidigare en till två månader. Efter hösten 2024 är den hela sex till åtta månader, vilket är fullständigt orimligt. Det måste presenteras en förklaring till vad som ligger bakom, och en lösning måste tas fram.

Herr talman! Personlig assistans är en grundläggande mänsklig rättighet och en avgörande förutsättning för personer med omfattande funktionsnedsättningar. Den möjliggör delaktighet, självbestämmande och jämlika villkor. Trots detta har utvecklingen under lång tid varit negativ. Sverigedemokraterna vill därför stärka assistansen med ett långsiktigt perspektiv och menar att alla hjälpmoment för grundläggande behov bör ge rätt till personlig assistans. Det är dags att se hela människans behov i stället för att dela upp det i mindre bitar.

Sverigedemokraterna värnar tanken bakom LSS, att personer med funktionsnedsättning och omfattande behov av stöd och service ska kunna vara inkluderade i samhällsgemenskapen och leva ett självständigt liv. Lagens ursprungliga intentioner måste värnas och upprätthållas.

Anf. 167 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Mona Olin för inlägget.

Ledamoten konstaterar att ledsagning är en nödvändighet för att kunna leva ett självständigt liv och lägger ut texten rätt mycket om ledsagning. Det behövs för att kunna gå och handla om man har en synnedsättning. Det behövs för att kunna gå på konsert, träffa kompisar, gå till biblioteket, delta i fritidslivet och så vidare. Det är helt enkelt en väldigt viktig insats.

Samtidigt säger ledamoten att riksdagen lämnade ett tillkännagivande för nio månader sedan och att inte särskilt mycket har hänt sedan dess. Precis så lät det, och det är precis på det viset. Jag utgår från att det också var därför som Sverigedemokraterna i sin kommittémotion inom funktionshindersområdet skrev ett yrkande som löd så här: "Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt omhänderta tillkännagivandet om att se över förutsättningarna för att reglera insatsen ledsagning i en särskild lag samt att snarast återkomma till riksdagen med förslag."

Den enda tolkning som går att göra av att Sverigedemokraterna därefter drog tillbaka sitt yrkande och inte längre står bakom detta är att man inte längre tycker att det här behöver ske skyndsamt. Vi har ju redan hört från ledamoten själv att det inte går skyndsamt. Detta tar alldeles för lång tid.

Då blir min fråga till ledamoten och till Sverigedemokraterna: Varför är det inte längre så bråttom att få till den här lagen om avgiftsfri ledsagning?

Anf. 168 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Tack så mycket, ledamoten Bergenblock, för din fråga! Den är viktig.

Ledsagning är också viktigt. Det är jätteviktigt för Sverigedemokraterna att detta adresseras och blir löst så fort som möjligt. Jag kan inte nog poängtera att alla måste ha möjlighet att delta i samhällslivet på samma

villkor, oavsett om man har en synnedsättning eller andra funktionsnedsättningar.

Jag har poängterat att Sverigedemokraterna driver denna fråga. När vi lade fram vår kommittémotion var det ett knappt halvår efter tillkännagivandet. Vi har därefter fått information om att beredning pågår på departementet, och enligt vad som sägs i utskottets betänkande kan vi se fram emot ett svar inom kort. Därför väljer vi att fortsätta diskussionerna med ansvarig minister och lägga press från det hållet.

Anf. 169 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! En välvillig tolkning av det Sverigedemokraterna säger är väl att de har blivit lurade av de andra partierna i regeringssamarbetet. Uppenbarligen sker ju detta inte skyndsamt.

Jag ställde i höstas en muntlig fråga till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall om ledsagning. Hon sa då att hon skulle påbörja en beredning. När den här kommittémotionen lades fram var alltså knappast någon beredning påbörjad.

Jag ställde samma fråga till socialtjänstministern bara för en vecka sedan vid riksdagens frågestund och fick då svaret att en beredning nu i alla fall var påbörjad. Hur lång tid den skulle ta gick dock inte att få någon klarhet i. Vi hörde också tidigare i ett anförande från den moderata ledamoten att någon tidsplan inte går att beskriva eller visa upp.

Då undrar man ju ändå: Varför är det inte längre viktigt att trycka på regeringen? Jag är väldigt tacksam att Sverigedemokraterna stod bakom det tillkännagivande riksdagen lämnade i juni förra året så att den påtryckningen kunde ske, men varför är det inte längre lika viktigt att trycka på regeringen för att få ett förslag till lagstiftning som gör att detta kan komma på plats? Uppenbarligen går det ju inte särskilt snabbt på Socialdepartementet. De kvarnarna verkar mala väldigt långsamt. Jämfört med andra departement är det kanske där de mal långsammast av alla.

Men varför är detta inte längre så viktigt och så bråttom? Jag tycker att den frågan till Sverigedemokraterna alltjämt kvarstår.

Anf. 170 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Bergenblock för frågan.

Vi stod inte bara bakom tillkännagivandet i fjol, utan det var faktiskt vårt yrkande som oppositionen valde att stödja. Det är värt att poängtera i denna församling. Vi har drivit frågan i många år, och vi fortsätter att driva den. Frågan är viktig, och vi vill att det ska hända saker fort. Men jag är inte säker på att ytterligare ett tillkännagivande hade gjort att det hade blivit en snabbare hantering.

Som jag sa har Tidöpartierna möten, och vi hedrar samarbetet med varandra. Då måste man förlita sig på vad som sägs mellan partierna. Om jag får besked om att det pågår en beredning, då pågår en beredning. Det finns ingen tidsplan, och det kan inte jag kontrollera i deras böcker. Men jag kan fortsätta att driva frågan och ligga på tidsmässigt.

(Applåder)

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Anf. 171 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag påminna ledamoten Mona Olin om vad Sverigedemokraterna alltid har pratat om innan valet 2022, vilket är att ta hand om sina egna före en ökad invandring.

Asylinvandringen är nu lägst på 40 år. Hur har det blivit bättre för Sveriges invånare, speciellt med tanke på den målgrupp vi pratar om i dag – personer med funktionsnedsättning? Hur har det blivit bättre för den gruppen när Tidöregeringens största underlag, vilket är Sverigedemokraterna, är med och styr landet?

Jag skulle inte säga att det har blivit så mycket bättre för dem. Troligen har det blivit sämre på många olika håll. De får inte ens rätt till assistans. Får de det riskerar de att få återkrav på miljoner kronor eller att få gå igenom integritetskränkande bedömningar där de får uppge hur många minuter de behöver för att gå på toa, duscha eller gå på promenad.

Personliga assistenter runt om i landet sägs upp. Går man i daglig verksamhet får man i vissa kommuner en habiliteringsersättning på 30 kronor per dag. Funktionsnedsatta isoleras mer och mer för att de helt enkelt inte får rätt till ledsagning, vilket gör dem beroende av anhöriga eller tvingar dem till isolering i hemmet.

Hur blev det bättre för personer med funktionsnedsättningar tack vare Sverigedemokraterna?

Anf. 172 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågorna från ledamoten Awad.

Vi jobbar ständigt, och har jobbat ända sedan den dag vi kom in i riksdagen, med att göra det bättre för människor med funktionsnedsättning. Carina Herrstedt har sedan dag ett kämpat för deras rättigheter, och hon har också fått igenom många olika saker på vägen hit. Det var inte särskilt mycket medvind från något annat parti i början, men så småningom har vi ändå lyckats driva igenom flera saker.

Under denna mandatperiod har vi bland annat inrättat ett nationellt kompetenscentrum för frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism. Vi har tagit ett nytt steg för att implementera nationella mål för funktionshinderspolitiken.

Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att förbättra förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att komma i arbete. Jag tycker att vi har kommit fram med flera olika saker som gör det bättre för människor med funktionsnedsättning. Alla de saker som ledamoten Awad staplade på varandra om indragna assistanstimmar är ingenting som startade i september 2022. Detta har pågått under en lång tid, och nu sitter vi här med stora problem i samhället och med problem inom assistans och ledsagning och så vidare. Detta är saker som har pågått under en lång tid. Vi i Sverigedemokraterna driver dessa frågor, precis som ni har hört under mitt tidigare anförande.

Anf. 173 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Här rabblas upp ett antal saker som man har gjort för att möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att vara lika delaktiga i samhället som alla andra. Jag säger inte att Sverigedemokraterna och regeringen inte har gjort någonting, utan jag menar att man inte har gjort tillräckligt mycket. Man behöver prioritera upp och om i de frågorna.

Genom åren har man gjort till sin retoriska och politiska agenda att beskylla en hel grupp av människor, alltså personer med invandrarbakgrund, för att de skulle vara orsaken till en rad olika samhällsproblem. Sedan visar det sig att när det nu är den lägsta asylinvandringen på 40 år har det ändå inte blivit bättre för dem som man anser är sina egna, till exempel personer med funktionsnedsättning. Det har ju blivit sämre för dem under Sverigedemokraternas ledning tillsammans med regeringen.

Jag har gett ett antal exempel som rör rätten till assistans, integritetskränkande bedömningar av assistansen, att personliga assistenter sägs upp runt om i landet, habiliteringsersättningens låga nivåer som blir slavliknande och att funktionsnedsatta isoleras mer och mer. De är också överrepresenterade bland fattiga och bland dem som utsätts för våld ute i samhället. Det har inte blivit bättre med Sverigedemokraterna.

Vilka är de största förändringarna man vill göra för den gruppen?

Anf. 174 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Awad för hennes frågor.

Det lät lite annorlunda nu, att vi ändå har åstadkommit någonting under mandatperioden. Det är trevligt att ledamoten Awad faktiskt ser att det händer saker och att det inte står helt stilla.

Jag får återkomma till att problemen med att bedöma assistansbehov har funnits långt tidigare. Det startade inte med något nytt regleringsbrev när Tidöpartierna kom till makten. Det är något som har utvecklats under en lång tid. I stället för att fatta beslut som följer LSS väljer man att pröva lagen i domstol. Det är ett felaktigt sätt att använda lagen. Lagen är en rättighetslag, och den ska inte prövas på så sätt att man ska bevisa sina behov. Lagen ska erbjuda assistans. Den är en rättighetslag. Man ska inte behöva kämpa och överklaga beslut. Det är helt felaktigt.

Om man hade slopat alla prejudicerande domar och gått tillbaka till LSS som den ser ut precis nu hade man kommit ifrån många av problemen. Det är inte sittande regering som har skapat problemen.

Vad gäller ledamoten Awads påstående att vi ser till de våra först, ser vi inte till någon först när det gäller de med funktionsnedsättning. Vi ser till alla, och det kvittar om man råkar ha svensk bakgrund eller annan bakgrund. Alla som har funktionsnedsättningar ska få den hjälp de behöver. (Applåder)

Anf. 175 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Olin, för anförandet! Det var mycket klagörande när det gäller Sverigedemokraternas hållning i förra årets diskussion och de beslut som fattades då.

De ställningstagandena ledde fram till tillkännagivanden om bland annat ledsagningarna och att regeringen borde se över förutsättningarna för avgiftsfri ledsagning för personer med synnedsättning och för att reglera den insatsen i en särskild lag. Då stod Sverigedemokraterna bakom det. Det gjorde också mitt parti. Det gjorde även Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet.

I det betänkande vi debatterar i dag står Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet fortfarande bakom att ledsagning behöver regleras i särskild lag och vara avgiftsfri. Det behöver ske skyndsamt.

Sverigedemokraterna står inte bakom det i år. Ledamoten Olin sa i debatten att man hade kunnat göra det men att det inte vore konstruktivt. Ledamoten sa också att det tyvärr inte har hänt så mycket men att man hoppas att det kommer att hända någonting snart.

När jag lyssnar till diskussionen undrar jag varför Sverigedemokraterna helt plötsligt har lagt sig platt i den här frågan. Vi här i kammaren vet ju att det är ett faktum att den regering vi har i dag kan gå till Rosenbad varje dag helt och hållet beroende av att Sverigedemokraterna ger dem tillåtelse att göra det. Det är Sverigedemokraterna som legitimerar den politik som bedrivs av den här regeringen.

Frågan är därför varför det här inte längre är av betydelse för Sverigedemokraterna.

Anf. 176 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Sundin, för dina frågor!

Jag förstår att det kan kännas frustrerande att det inte blir ett tillkännagivande även denna gång, och jag förstår att oppositionspartierna står bakom sina reservationer.

Som jag redan har förklarat är detta frågor som vi inte på något sätt släpper eller inte tycker är viktiga. Vi tycker att de är jätteviktiga, och vi vill se en lösning när det gäller både ledsagning och indexering av schablonersättningar.

Precis som ni säger har det kanske inte hänt mycket. Men varför skulle det hända mer för att det blir ett tillkännagivande till? Det är som att läraren ställer samma fråga en gång till när eleven ändå inte svarar. Då får vi försöka med andra vägar, och det gör vi nu genom att diskutera med våra Tidökollegor och försöka driva det på det sättet.

Det är jätteviktiga frågor. Ingen vill mer än jag se att det fattas beslut om både ledsagningen och schablonfrågorna.

Anf. 177 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Ledamoten! Jag vill betona att det inte är ett tillkännagivande i sig som är av betydelse här, även om det är en kraftfull signal.

Det jag tror att många hör i den här diskussionen är precis motsatsen till det ledamoten Olin säger. Det låter precis som att man har släppt frågan om ledsagning. Man säger att den är viktig, men man säger att man vill ta den diskussionen direkt med regeringen. Frågan är då på vilket sätt man gör det. Signalen i den här kammaren, att man inte ställer sig bakom samma beslut som man gjorde förra året, är ju att man inte driver frågan.

Vad, mer specifikt, har Sverigedemokraterna för avsikt att göra för att se till att vi får till en utredning som syftar till att ledsagning ska regleras i en särskild lag och att den kan vara avgiftsfri och därmed tillgänglig för dem som behöver ledsagning? Vad tänker Sverigedemokraterna göra?

Anf. 178 MONA OLIN (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Sundin, för dina frågor!

Vi vill att dessa fyra frågor ska lösas så fort det någonsin går. Men vi vet alla att det kan ta tid på departementen. Det är många saker som har legat och malt under tidigare regeringar. Det kan ta tid även under den här regeringstiden. Vi har drivit igenom fler beslut under denna mandatperiod

än många regeringar har gjort under flera mandatperioder. Det jobbas stenhårt på att lösa frågor.

Vi tycker att ledsagningen är jätteviktig. Och jag tycker att det har framgått med all önskvärd tydlighet var Sverigedemokraterna står i frågan. Och det är precis likadant med schablonersättningen. Vi vill att det ska drivas, och vi vill att det ska komma framåt så fort som möjligt.

Hur vi sköter våra diskussioner inom Tidöpartierna är definitivt ingenting som jag kommer att stå och redogöra för här i kammaren. Det är något som görs på vår kammare.

Vi står bakom att dessa frågor ska drivas och att de ska komma i hamn. Det förväntar vi oss också att de gör.

Anf. 179 MALIN DANIELSSON (L):

Herr talman! En nyhet som knappast uppmärksammades alls förra året var 2022 års granskning av hur Sverige lever upp till funktionsrättskonventionen. I rapporten riktas en hel del kritik mot Sveriges arbete med att uppfylla funktionsrättskonventionen de senaste tio åren, sedan den förra granskningen gjordes.

Rapporten är tyvärr ingen munter läsning för den som bryr sig om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Några områden som uppmärksammades i rapporten var till exempel den gradvisa återgången inom många områden till den medicinska modellen av funktionshinder, särskilt inom socialförsäkringen och stödsystemen för personer med funktionsnedsättning.

Vidare uppmärksammades att det råder en ojämlikhet i fråga om vilket stöd man får beroende på var man bor samt att tvångs- och begränsningsåtgärder används i olika former av boendemiljöer.

Man kan fortsatt säga att Sverige är bra jämfört med många andra länder. Exempelvis var vi först med att införa en rättighetsbaserad lag för stöd och service, LSS. Men vi lever också på gamla meriter. Trots att vi 2008 ratificerade funktionsrättskonventionen och antar funktionshinderspolitiska mål i den här riksdagen varje år är vi nog lite bättre på ord än på handling. Och det har vi varit under lång tid.

Herr talman! Det är därför mycket välkommet att Myndigheten för delaktighet i år har fått i uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken. Där ska de observationer och rekommendationer som FN lämnat till Sverige beaktas. Jag ser med stor förväntan fram emot den 1 december, då uppdraget ska vara klart.

Vi behöver verkligen öka takten i att ge människor med funktionsnedsättningar möjlighet att leva ett liv som andra. Det finns mycket som fungerar bra i Sverige. Exempelvis kunde man häromdagen höra om Daniel Belge, en 43-åring i Huskvarna som är helt blind. Han berättade att han ska springa ett lopp på Svalbard. Han har till och med fått loppet uppkallat efter sig. Tidigare har han även bestigit Kebnekaise, cyklat Vätternrundan och sprungit maraton. Daniel verkar kunna få leva sin dröm, vilket är helt fantastiskt och precis som det ska vara.

Dock står det i hjärt kontrast till en annan mans öde som skildrades bara någon dag tidigare i samma P4-kanal. Det reportaget handlade om Johan Nyström, en tidigare aktiv tennisspelare, som på grund av cancer blivit blind i vuxen ålder. Han har inte erbjudits stöd och hjälp för att kunna fortsätta sitt aktiva liv. I stället har han erbjudits en plats på ett äldrebo-

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

ende. Denna 55-åring spenderar nu nästan all sin tid på sitt rum och kommer bara ut varannan dag på en halvtimmes promenad. Det är rent ut sagt skamligt och ett bevis på just den ojämlikhet som FN noterade och som vi verkligen behöver se till inte förekommer i Sverige.

Herr talman! En annan fråga som uppmärksammades i FN:s rapport var användandet av tvångsåtgärder på exempelvis LSS-boenden. Även Ivo kom fram till samma slutsats när de granskade 90 gruppboendestäder enligt LSS och fann att 64 procent av verksamheterna hade otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder, exempelvis påtvingade kroppsliga ingrepp, begränsningar i rörelsefrihet och övervakning av de boende. Detta är ett av skälen till att Liberalerna driver på för en LSS-inspektion som kan stärka individens rättigheter, säkerställa hög kvalitet och förebygga denna typ av missförhållanden.

Men det behövs mer än en inspektion. Vi behöver även arbeta förebyggande, och därför är vi riktigt glada över att det nu kommer att inrättas ett nationellt kompetenscentrum för intellektuell funktionsnedsättning och autism. Detta kommer att höja kompetensen hos personal som arbetar på LSS-boenden och öka förståelsen för och kunskapen om funktionsnedsättningar. Därmed kan de boende bemötas på ett bra sätt, och användning av otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder kan förebyggas. Kompetenscentrumet kan även ge kommuner och regioner värdefull kunskap som kan användas i det fortlöpande utbildningsarbetet på arbetsplatserna.

Herr talman! En annan viktig fråga för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får rätt till ett liv som andras är den personliga assistansen. Med personlig assistans kan man själv bestämma över var, när och på vilket sätt man ska få assistans.

LSS och personlig assistans har alltid varit och kommer alltid att vara en prioriterad fråga för oss liberaler. Vi har under åren drivit på för att lappa och laga den reform som vi tog initiativ till en gång i tiden. När andning och sondmatning inte längre räknades som ett grundläggande behov drev vi fram förändring. När omprövningarna gjorde att flera tusen förlorade sin assistans drev vi på för ett omprövningsstopp. Och när personer nu inte längre vågar flytta från kommunen där de har fått ett beslut eftersom de riskerar att bli av med beslutet i en annan kommun har vi drivit fram en utredning om ett statligt huvudmannaskap. En sådan utredning finns nu klar och bereds i Regeringskansliet – detta underbara uttryck!

Vi hör dock en stor oro hos assistansberättigade när det gäller att i dagsläget flytta över huvudmannaskapet från kommunerna till Försäkringskassan. Oron beror inte på att det skulle bli ett statligt huvudmannaskap utan på tillämpningen av lagen, som har blivit allt snävare när det gäller grundläggande behov, som är kvalificeringsgrunden för att få personlig assistans. Detta är en del av den gradvisa återgången till den medicinska modellen, som FN:s rapport vittnade om. Därför är det viktigt för oss att när denna utredning nu bereds även titta på hur grundläggande behov ska bedömas framöver.

Slutligen, herr talman, ett par ord om ledsagning. Här utanför mötte jag i dag, som flera andra här, Unga med synnedsättning. De hade en helt fantastisk skylt med sig, där det stod: Vi skulle varit fler, men ingen annan fick ledsagning. De hade häromveckan en liknande skylt där det stod: Vi skulle varit fler, men ingen annan fick färdtjänst. De ville såklart uppmärk-

samma oss på de dramatiska förändringar som sker i kommunerna när det gäller tillämpningen av ledsagning enligt LSS.

Liberalerna drev redan från början att fler personer med synnedsättningar borde omfattas av LSS, men nu ser vi i stället motsatsen: De som tidigare omfattades blir av med sin ledsagning. Därför utesluter jag inte att vi kanske nu behöver en särlagstiftning – trots att vi skulle vilja ha en sammanhållen LSS-lagstiftning och en sammanhållen utredning som ser över LSS i stort – för att få bukt med de ganska akuta problem med ledsagning som vi ser i dag. Vi kommer definitivt att titta närmare på det förslag som Socialstyrelsen har lagt fram när detta nu bereds i Regeringskansliet.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 180 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! I detta replikskifte tänkte jag inte debattera så som jag gjort tidigare, utan jag ska vara lite mer frågande och lite mer nyfiken på vad ledamoten Malin Danielsson har för uppfattning om regeringens arbete när det gäller att leva upp till LSS och funktionsrättskonventionen. Jag tycker att det i anförandet redogjordes väldigt bra för hur ledamoten ser på Sveriges efterlevnad av funktionsrättskonventionen och hur olika regeringar levt upp till sina skyldigheter enligt den konventionen. Det är inte bara den här regeringen som har fått kritik för detta utan även tidigare regeringar – så har det faktiskt sett ut.

Jag vet att ledamoten både i riksdagsdebatterna och i medier har nämnt vikten av att förändra behovsbedömningarna och att man behöver se de bedömningarna i sin helhet. Min fråga är om Malin Danielsson från Liberalerna är nöjd med hur regeringen i det här läget prioriterar när det gäller denna fråga eller om man skulle vilja prioritera om och prioritera upp frågan.

Det andra jag skulle vilja fråga om är LSS-inspektionen, ett förslag som ledamoten har nämnt flera gånger. Från Vänsterpartiets håll kan vi definitivt se att detta skulle kunna bli verklighet eller att Ivo skulle kunna få mer av spetskompetens i olika frågor när det gäller LSS. Jag undrar om ledamoten kan nämna något om hur arbetet på Regeringskansliet ser ut när det gäller detta.

Anf. 181 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Awad, för frågorna!

Prioriteringar är alltid spännande. Jag skulle allra helst vilja se att de myndigheter som fattar beslut om personlig assistans och LSS-insatser i dag faktiskt följde intentionerna i lagen; det hade varit det allra bästa. Då hade vi inte behövt driva på för en ny utredning om grundläggande behov eller det som Liberalerna tycker, att vi behöver en helhetsöversyn av LSS. Hade man gått tillbaka till intentionerna i stället för att driva rättsprocesser hade vi inte varit i den sits vi i dag är i.

I de rättsprocesser som drivs av kommuner, Försäkringskassan med flera handlar det nämligen inte om att se till individens bästa, utan det handlar om att få ett kvitto på vad det är man måste göra – inte vad man kan eller får göra utan vad som är det minsta man måste göra för att ändå hålla sig inom lagens ram. Ingenting i LSS-lagstiftningen i dag säger att man inte får ge mer. Detta är min önskedröm och min prioritering.

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Men eftersom vi inte ser att utvecklingen går åt rätt håll driver vi såklart på för att vi när vi ska införa ett nytt huvudmannaskap också ska titta på det här med grundläggande behov. Därför är det kanske lite frustrerande att detta fortfarande bereds i Regeringskansliet och att det ännu inte kommit fram något vad gäller huvudmannaskapsutredningen. Det är för att vi behöver göra rätt från början. Vi vill inte göra fel för att sedan behöva göra om, vilket vi tyvärr har gjort gång på gång när det gäller LSS.

Anf. 182 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Jag skulle vilja börja med att återkomma till den första frågan – den gällde behovsbedömningarna och att detta fortfarande bereds för att det ska göras rätt så att man slipper gå vidare med ett förslag som man senare tycker är felaktigt eller blir konstigt på något sätt. Kan man se att detta skulle kunna bli verklighet, att man förändrar behovsbedömningarna, före valet 2026? Kan ledamoten säga något om det?

Sedan undrar jag fortfarande om det här med LSS-inspektionen, men jag förstår att Malin Danielsson inte hade tillräckligt med tid för att svara på den frågan.

Anf. 183 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Nadja Awad, för frågan och för påminnelsen om LSS-inspektionen – jag missade den frågan där på slutet.

Vad gäller tidsplaner och så vidare är det alltid svårt att ge besked. Det kommer så småningom i propositionslistan, precis som vanligt.

Jag tänker så här: Huvudmannaskapsutredningen pekade tydligt på att man behövde göra en vidare utredning av grundläggande behov. Det innebär i så fall att man behöver tillsätta en sådan och titta på de delarna innan man kan lägga fram någonting. Hur den tidsplanen blir och om det blir före 2026 vågar jag inte utlova, men för mig är det viktigt att titta på frågorna parallellt, precis som också funktionsrättsorganisationerna har sagt.

Det viktigaste är det som sker här och nu. I Västerås, där jag var på besök för ett tag sedan, har väldigt många personer blivit av med sin kontaktperson med hänvisning till att de har ett boende eller en daglig verksamhet. Nadja Awad kan väl göra en hemläxa själv och tala med den vänsterpartist som är ordförande i nämnden där och säga att detta faktiskt inte är okej. Man får enligt lag ge en kontaktperson. Det är en väldigt liten besparing man gör genom att dra in detta.

Detta med LSS-inspektion är också en fråga som vi fortsatt kommer att driva. Jag nämnde rapporten från Ivo där man har granskat gruppboendena. Ivo gör mycket bra på området, men jag tror att man behöver ytterligare muskler, och vi behöver sätta fokus på de här frågorna. Det är alltför många som lever under missförhållanden i dag med en del LSS-insatser. Detta måste vi fånga upp på ett mycket bättre sätt än i dag.

Anf. 184 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, Malin Danielsson, för anförandet! Som alltid är det ett bra anförande när det gäller funktionshinderspolitiken, men jag får också alltid känslan av att ledamoten snarare befinner sig i opposition än i majoritet. Det är väldigt mycket vilja och väldigt mycket som borde bli

bättre, men i ärlighetens namn är det ju väldigt lite som sker från regeringens sida inom funktionshinderspolitiken.

Ledamoten sa själv att vi nog är lite bättre på ord än på handling. Jag vet inte om hon menade alla i riksdagen, men själv ser jag det främst som en beskrivning av regeringen: Det är väldigt mycket ord men inte lika mycket handling.

Då kommer vi till den fråga jag tänkte diskutera, nämligen statligt huvudmannaskap för den personliga assistansen. Huvudmannaskapsutredningen kom ju i mars 2023. Därefter var den på remiss i ett halvår, och den har nu legat rätt länge på regeringens bord för genomförande. Propositionen har dröjt. Det har varit svårt att få reda på hur arbetet går. När vi hade ett möte med socialtjänstministern den 11 december, där både riksdagspartierna och funktionsrättsrörelsen var representerade, konstaterades att vi behöver se på behovsbedömningarna, alltså bedömningarna av grundläggande behov, för att vi ska våga gå vidare med ett förstatligande av den personliga assistansen. Detta var framför allt ett önskemål från funktionsrättsrörelsen.

Min fråga nu efter att ha lyssnat på ledamoten är: Kommer det att bli en utredning om de grundläggande behoven innan vi går vidare med ett förstatligande?

Anf. 185 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Herr talman! Jag tror inte att vare sig jag själv eller ledamoten Bergenblock någonsin kommer att vara nöjda. Vi är engagerade i de här frågorna och vill väldigt mycket, så vi kommer nog aldrig att framstå som nöjda, oavsett regering.

Det jag refererade till var de senaste tio åren. Där är vi nog alla lika goda kålsupare när det gäller att vi inte gör tillräckligt mycket. Vi har varit nöjda i och med att vi har varit världsledande i de här frågorna, men nu börjar vi tappa mark, och då är det dags att höja ambitionsnivån igen.

Jag vill invända en del mot Christofer Bergenblocks beskrivning att ingenting sker. Några saker som har skett i närtid är till exempel ett nationellt kompetenscentrum när det gäller autism och IF, och vi kommer nu äntligen att få en nationell handlingsplan när det gäller funktionshinderspolitiken och inte bara mål. Vi tar fram bättre underlag när det gäller elever med funktionsnedsättning i skolan. Vi har utökat stödet till elever med funktionsnedsättning i skolan.

Vi har en tydligare prioritering inom arbetsmarknadspolitiken när det gäller personer med funktionsnedsättning, med ett flertal uppdrag till Arbetsförmedlingen om till exempel en kampanj för att anställa personer med funktionsnedsättning och också att man snabbare ska kunna få en kodning för att kunna få stöd. Vi utreder Samhall. Häromdagen fick Myndigheten för delaktighet ett nytt uppdrag om att titta på våld mot barn och unga med funktionsnedsättning.

Det händer alltså en hel del på området med den här regeringen.

När det gäller huvudmannaskapet lyssnar jag, precis som ledamoten, in funktionsrättsrörelsens oro. Detta är något som vi nu diskuterar vidare i hanteringen av huvudmannaskapsutredningen.

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Anf. 186 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! I utredningen om det statliga huvudmannaskapet angavs målsättningen att kunna införa detta med start den 1 januari 2026 för att sedan under ett års tid implementera det. När jag lyssnade på socialtjänstministern i höstas konstaterade hon helt krasst att det inte fanns någon möjlighet att genomföra det till den 1 januari 2026 och att det tåget hade gått men att den 1 januari 2027 skulle kunna vara en möjlig tidpunkt.

Därefter kom inspelet om att vi behöver se över behovsbedömningarna också. Det borde för all del inte ha varit en nyhet för socialtjänstministern, men på något vis framstod det så. Svaret blev att det kanske dröjer ytterligare något.

Det man förväntade sig efter mötet den 11 december var att socialtjänstministern skulle sätta igång en departementsutredning eller tillsätta en enskild utredare för att titta på grundläggande behov i behovsbedömningarna när det gäller personlig assistans. Nu är det den 13 mars, och ingenting har hänt.

Det kan säkert hända att man bereder detta i Regeringskansliet, alltså att man sitter och pratar med varandra där, men jag är rätt övertygad om att det behöver göras en formell utredning om grundläggande behov för att få ett underlag – antingen en departementsutredning, som kan gå relativt snabbt, eller en utredning av en enskild utredare, vilket tar betydligt längre tid.

Min fråga till Liberalerna är: Kommer Liberalerna att stödja ett förstatligande av den personliga assistansen även om frågan om behovsbedömningar inte är löst? Som det ser ut nu verkar det ju inte vara någon lösning på gång.

Anf. 187 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, Christofer Bergenblock, för den frågan! Jag tror att jag har sagt det flera gånger under den här debatten och under liknande debatter: Det får hellre ta lite längre tid och bli rätt än att vi gör det fort och fel. Då behöver vi ibland bereda saker, prata med varandra och hitta rätt väg fram i frågan.

Det allra bästa som kan göras i det här läget är att alla vi här hemma – alla våra kommunpolitiker och alla myndigheter som jobbar med LSS-beslut dagligen – går tillbaka och läser lagstiftningen och tittar på intentionerna i den, i stället för att hela tiden pröva gränsen för hur lite man kan ge. Lagen ger i dag utrymme för grundläggande behov. Den ger utrymme för att ge mer. Det är ingen som kommer att överklaga någon annans timmar, utan bara de myndigheter som själva ger dem. Där behöver vi gå tillbaka. Detta är den lösning som vi kan åstadkomma här och nu och väldigt fort.

Det hade kunnat hjälpa Mattias i Vårgårda. Det hade kunnat hjälpa Evelina i Piteå, som nu har fått ett bra beslut igen, vilket är riktigt trevligt. Det hade kunnat hjälpa exempelvis Wandi i Tynnered, som efter 30 år har blivit av med den ledsagning enligt LSS som han har haft under 30 år.

Jag tror att det bästa vi alla kan göra är att gå tillbaka och påminna våra egna kollegor om att göra rätt här och nu och läsa intentionen i lagstiftningen igen.

Sedan kommer vi fortsatt att driva på, precis som jag har sagt flera gånger tidigare. Om den här rättsutvecklingen fortsätter, och det ser vi att den gör, behöver vi nog en ny lagstiftning i grunden för att nollställa praxis. Det är ett besked från Liberalerna: Vi kommer att driva detta hela vägen in i kaklet.
(Applåder)

Anf. 188 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Regeringen har ansvar för att följa LSS-lagstiftningen, som utlovar att man ska ha ett liv som alla andra med goda levnadsvillkor, och för att följa FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som i artikel 28 erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att ha en tillfredsställande levnadsstandard, som alla andra. Regeringen måste även se till att kommuner, regioner och förvaltningsrätter inte feltolkar LSS.

Men det är väldigt uppenbart att regeringen inte tar ansvaret för att leva upp till LSS eller funktionsrättskonventionen och att regeringen inte arbetar tillräckligt skyndsamt för att man ska kunna leva upp till LSS eller funktionsrättskonventionen. Det är Vänsterpartiet övertygat om.

Det sker nedskärningar när det gäller LSS-insatser runt om i landet som stoppar personer med funktionsnedsättning från full delaktighet i samhällslivet. Det gäller assistans, ledsagning och rätt till kontaktperson. Daglig verksamhet är i dag inte utformad så att alla utvecklas utifrån sin egen förmåga, oavsett grad av funktionsnedsättning. Personaltätheten har minskat i daglig verksamhet. Logopeder och arbetsterapeuter – viktiga yrken – blir alltmer sällsynta i dagliga verksamheter trots att deras kunskap är nödvändig för att upprätthålla en bra kvalitet i insatsen.

Många kommuner sätter stopp för möjligheten att kombinera daglig verksamhet med studier eller praktik. Det är inte heller alla som deltar där som får habiliteringsersättning. Och ersättningen skiljer sig mellan kommunerna, från 30 till 150 kronor per dag, vilket är rent nedvärderande summor.

Den statliga assistansersättningen ligger långt efter den kollektivavtalade löneutvecklingen och den allmänna kostnadsutvecklingen. Det påverkar lönerna till de personliga assistenterna. Det gör att de får sämre löner, sämre arbetsvillkor och sämre arbetsmiljö. Det är färre som söker sig till yrket, men det är också många som man har tvingats säga upp på grund av kommuners dåliga ekonomi.

Kostnadsperspektivet på LSS-insatser fortsätter att dominera. Det sker nedskärningar och bortprioriteringar på grund av att regeringar i omgångar har gett för lite statsbidrag och budgeterat för lite. Försäkringskassan och kommuner gör då restriktivare bedömningar, där färre och färre behov och diagnoser berättigar till LSS-insatser. Grundläggande behov styckas upp och minusträknas i stället för att ses i en helhet. Denna fragmentering är ett centralt verktyg för att genomföra åtstramningar i den personliga assistansen. Tidöregeringen är inget undantag i fråga om att låta kostnadsperspektivet på LSS-insatser få dominera.

Nedskärningar i LSS-insatser innebär också att ansvaret tvingas föras över mer och mer på redan utarbetade anhöriga, många gånger kvinnor. Så är det trots att man har rätt att få den här insatsen från samhället.

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

I dag får allt fler avslag på sin ansökan om en LSS-insats, vilket leder till att antalet överklaganden hela tiden ökar. Om den enskilde skulle vilja överklaga beslut om LSS-insatser och kunna få rätt i högre instans måste den enskilde ofta driva en väldigt komplicerad rättsprocess som ställer krav på särskild juridisk kompetens, och många har inte råd att anlita jurist.

Statistik från Domstolsverket visar att den enskilde bara vinner i cirka 10 procent av fallen när det gäller överklagade beslut. Det är en kritik från FN att regeringen inte stärker individens möjlighet att hävda sina rättigheter genom att införa rättshjälp.

Principen om kontinuitet ska prägla ett beslut om beviljad LSS-insats. Det innebär alltså att den enskilde måste kunna lita på och känna trygghet i att insatsen ges så länge behoven finns och inte plötsligt upphör eller förändras. En omprövning ska endast ske om behovet av insatsen väsentligt förändras. Men vad Försäkringskassan eller kommunerna anser är väsentligt har visat sig vara ganska oklart och svårt att förutse.

Förändringar, exempelvis byte av skola eller flytt till en annan ort, har bedömts på olika sätt. Omprövningar är också allmänt väldigt märkliga och oftast helt onödiga, då personer som tillhör LSS-personkretsar har livslånga funktionsnedsättningar och behov av stöd som inte förändras på några få år.

Kommunernas omprövningar har blivit ett jätteproblem då de används av kommunerna för att kunna ge avslag i ett senare skede när de har upptäckt att någon av förvaltningsrätterna har dömt till nackdel för en sökande i en annan kommun. Det är också alltid ett maktmissbruk att tvinga marginaliserade personer att ansöka om sina LSS-insatser varje år eller vartannat år. Det skapar onödig oro för den enskilde och onödigt extraarbete för anhörig eller god man.

Försäkringskassans återkrav, på miljoner, har börjat öka igen. Detta försätter assistansberättigade i skuld. Det är nog väldigt många som har hört om DN-rapporteringen den 19 februari, om 34-åriga Maria som har en cp-skada och som därför har personlig assistans. Efter att Försäkringskassan bedömt att hon fått för mycket assistans i tio år har man nu skickat ett betalningskrav på 1,1 miljoner kronor.

Aktivitetsersättning är en av de ersättningar där återkraven har ökat kraftigt. Det är en allvarlig utveckling. Personer med funktionsnedsättning blir alltmer skuldsatta, och de har redan sämre ekonomiska förutsättningar än övriga befolkningen. En av fyra lever i risk för fattigdom. Samtidigt har de ekonomiska klyftorna i samhället ökat och kommer sannolikt att fortsätta öka, vilket innebär att personer med funktionsnedsättning, särskilt de som är kvinnor, löper större risk att leva i fattigdom.

De är också mer oroliga för och mer utsatta för våld. För att säkerställa att allvarliga kvalitetsbrister, vanvård, övergrepp och andra missförhållanden inom LSS-verksamheter granskas fyller tillsyn en viktig funktion. Behovet av tillsyn visar sig även i att antalet lex Sarah-anmälningar ökar. Tillsynsbehovet när det gäller LSS-verksamheter är långt större än vad Ivo klarar av att möta.

Ivos tillsyn och kunskap om LSS måste utvecklas för att stärka individens rättigheter, säkerställa kvaliteten och förebygga missförhållanden. Det blir allt viktigare när personer med funktionsnedsättning tvingas till vissa boende- och levnadsarrangemang och därmed lever i institutionsliknande miljöer. Det kan innebära att man måste dela personer som ger stöd

och service med andra och att man saknar kontroll över vem som ger stödet, när det ges, var det ges och på vilket sätt det ges. Det är en väldigt sorglig utveckling, fru talman.

Detta sker i ett samhälle där ett bristande funktionshindersperspektiv exkluderar gruppen från socialförsäkringssystemet, arbetsmarknaden och utbildningsmarknaden, vilket försätter dessa personer i fattigdom. Personer med funktionsnedsättning skattar också sin hälsa som sämre i större utsträckning än övriga befolkningen.

Nu måste regeringen och Sverigedemokraterna prioritera upp och prioritera om arbetet för att leva upp till LSS och funktionsrättskonventionen. Det handlar både om hur de budgeterar och om att tillse att kommuner, myndigheter och förvaltningsrätter inte feltolkar LSS.

Slutligen vill jag i den här debatten yrka bifall till reservation 15, som handlar om att regeringen måste stärka rätten till en avgiftsfri ledsagning för personer med funktionsnedsättning och att insatsen ska regleras i en särskild lag. Ledsagarservice har minskat med mer än 30 procent på 13 år. Det ökar isoleringen och stoppar gruppen från att delta i samhällslivet som alla andra. Det är fullständigt oacceptabelt att de utestängs från samhället på det här sättet, vilket sker när de inte beviljas ledsagning för att gå på promenader, besöka vänner eller delta i aktiviteter. De tvingas bli beroende av en anhörig när de egentligen har den här rättigheten. Jag hoppas att regeringen bereder förslaget väldigt fort.

Anf. 189 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 15, om rätten till ledsagning, under punkt 9 i betänkandet om stöd till personer med funktionsnedsättning.

Det här är tredje året i rad som jag står här och håller ett anförande om den svenska funktionshinderspolitiken. Jag måste erkänna att man känner sig lite som en gramfon som går på upprepning år efter år. Man kan fråga sig varför, och det är för att jag lyfter samma frågor ideligen eftersom alltför lite händer. Det lilla som görs är inte tillräckligt.

Dagens debatt handlar ju om politiken kring personer med funktionsnedsättning, men det vi verkligen borde debattera är kanske regeringens prestationsnedsättning. Om det är någonting som brister är det prestationerna inom funktionshindersområdet.

Låt oss titta på listan i år igen. I mars 2023 lades Huvudmannaskapsutredningens betänkande om personlig assistans på regeringens bord. Utredningen pekar på behovet av ett statligt huvudmannaskap inom den personliga assistansen och föreslår att Försäkringskassan ska ta över ansvaret för att vi ska få en mer jämlik och sammanhållen assistans över hela landet.

Nu har det gått två år sedan utredningen presenterades, och det finns fortfarande ingen proposition. Vad värre är: Man har fortfarande inte heller utrett frågan om hur behovsbedömningarna ska göras. Tidigare här i dag har vi pratat om att en förutsättning är att titta på hur man bedömer grundläggande behov, för att sedan eventuellt kunna gå vidare med ett förstatligande av assistansen.

Personlig assistans behöver ett statligt huvudmannaskap, men detta behöver också ske på ett rättssäkert sätt, och då måste vi först ha kommit fram till hur de grundläggande behoven ska bedömas.

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Fler förändringar behöver dock göras inom assistansen. Rätten till assistans behöver stärkas exempelvis i samband med sjukhusvistelse eller skolvistelse. Det schabloniserade föräldraavdraget behöver nollställas i väntan på att regeringen ser över den nuvarande lagstiftningen – något man såvitt känt ännu inte ens har påbörjat. Ersättningen för assistansen behöver indexeras, vilket riksdagen gjort ett tillkännagivande om. Jag förutsätter att detta kommer att bli verklighet nu i höstbudgeten.

Ytterligare en problematik som blivit allt tydligare är Försäkringskassans återkravsverksamhet, som riktar sig både till assistansanordnare och assistansmottagare. Detta förefaller vara ett rättsligt gungfly. Metoden är att man tittar tio år tillbaka i tiden och konstaterar att den bedömning av assistansbehovet som gjordes vid den tiden var för generös. Man meddelar att den enskilde eller dennes assistansanordnare borde ha insett detta och meddelat Försäkringskassan, och avslutningsvis skickar man en räkning som ofta uppgår till miljonbelopp. Så kan det naturligtvis inte fungera. Ansvaret för att styra upp de egna myndigheterna – med lagstiftning, förordningar eller regleringsbrev – ligger på regeringen.

I juni 2023 presenterade Socialstyrelsen en rapport om rätten till ledsagning för personer med synnedsättning. Man konstaterade att denna rättighet urholkats nästan fullständigt under de senaste tio åren. Nya bedömningar gjorde att två av tre som fått rätt till ledsagning utifrån att de ingick i personkrets 3 enligt LSS blev av med rättigheten. I stället hänvisades de till insatser enligt socialtjänstlagen, som ofta är avgiftsbelagda.

Riksdagen tvingades av den anledningen även här att göra ett tillkännagivande till regeringen förra sommaren om en ny lagstiftning för avgiftsfri ledsagning. Enligt socialtjänstministern bereds detta just nu, men det är oklart vilka ingångar man har. Någon officiell tidsplan existerar inte.

Fru talman! I mars 2023 presenterade Trafikanalys en rapport om tillståndet hos den svenska färdtjänsten. Man konstaterade att allt färre får rätt till färdtjänst och att färdtjänsten inte är utformad efter den enskildes behov. Även här pekas gruppen med synnedsättning ut som särskilt utsatt eftersom det i dag inte finns något dörr-till-dörr-perspektiv och många helt enkelt nekas färdtjänst. Frågan är vad regeringen gjort av denna utredning. Det var faktiskt en debatt om detta i trafikutskottet häromveckan, och svaret vid den debatten gav ingenting.

I mars 2022 landade tolktjänstutredningen på regeringens bord, och ett halvår senare var den remissbehandlad. I utredningen föreslogs stärkta rättigheter för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Det handlade inte minst om att göra det lättare att komma ut på arbetsmarknaden genom att flytta ansvaret för arbetslivstolkningen till Arbetsförmedlingen och att utöka rätten till arbetslivstolkning till 20 timmar i månaden.

Detta förutsatte en ny lag och därefter ett tillskott i storleksordningen 430 miljoner kronor. Nu har regeringen visserligen tillsatt 30 miljoner kronor i budgeten för 2025 för att stötta arbetslivstolkningen, men det är mindre än 10 procent av det faktiska behovet enligt utredningen. Det som skulle bli en stor reform blev i stället en tummetott.

Utredning staplas på utredning utan att regeringen gör någonting – eller i alla fall utan att regeringen gör tillräckligt mycket. Att saker utreds i Regeringskansliet är inte till någon större hjälp för den som är i behov av personlig assistans för att gå på toaletten, för den som behöver ledsagning för att gå och handla, för den som behöver färdtjänst från dörr till dörr när

det är snö och is ute eller för den som kunde ha fått ett arbete om man bara hade haft rätt till tolktjänst.

Nyligen tog regeringen emot en ny utredning som handlade om aktivitetskrav på den som står utanför arbetsmarknaden. Nu står ju knappast regeringens ministrar, statssekreterare eller politiskt sakkunniga utan arbete, men ett aktivitetskrav hade väl ändå varit ett minimikrav på dem som ingår i regeringen – åtminstone inom funktionshindersområdet.

Anf. 190 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 11 under punkt 7, om rätt till personlig assistans vid sjukhusvistelse. Vi står givetvis bakom våra andra motioner och reservationer – även de vi har gemensamt med bland annat Centern, Socialdemokraterna och Vänstern, vilket är reservationerna 15 och 16 – men vi yrkar bifall enbart till reservation 11.

Stöd till personer med funktionsnedsättning är en fråga som ligger mig personligen väldigt varmt om hjärtat. Jag vill börja med att säga att jag är väldigt glad och stolt över att vara en del av vårt svenska samhälle där jag som funktionsnedsatt, med hjälpbehov och personlig assistans, ändå har möjligheten att vara med här, delta i debatten och vara med och rösta och besluta på samma villkor som ni andra.

Men jag har också sett hur det har blivit tuffare. Vi pratar om en marginaliserad grupp personer med både fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. Det är grupper som ofta är överrepresenterade när det gäller psykisk ohälsa, ekonomisk marginalisering och utanförskap i samhället eller i arbetslivet. Det är mycket som skulle behöva göras, och jag tänkte att jag skulle börja med personlig assistans.

Jag minns själv när jag som nyskadad på sjukhuset fick träffa en handläggare från Försäkringskassan som skulle bedöma om jag hade rätt till personlig assistans. Det var svårt för mig att då veta vilka behov jag hade i mitt liv som funktionsnedsatt. Handläggaren hade fått läkarutlåtanden och träffade mig för att prata och se vad jag behövde. Hon sa: Nils, jag tror att du säkert behöver en timme för att få hjälp av assistenter med avklädning, dusch, schamponering och sådant. Vi sätter det som grundläggande behov.

Sedan räknade hon fram ett beslut, och det blev klart. Det var det som gjorde att jag kunde lägga fullt fokus på att ta mig tillbaka i livet. Assistan- sen är helt avgörande för mig. Det är tack vare den jag kan verka här i dag.

Jag har dock sett hur det har förändrats. Successivt har det blivit hårdare bedömningar. Det har kommit nya vägledningar. Fler och fler fall har gått till domstol och blivit prejudicerande. Successivt har bedömningen förskjutits från den ursprungliga intentionen i lagstiftningen.

År 2011 var det dags för mig att få en omprövning. Då var det plötsligt en jakt på minuter. Hur många minuter tog det för min assistent att klä av mig? När jag satt i duschen och vattnet rann handlade det inte längre om grundläggande behov. Men sedan frågade man hur många minuter det tog för assistenterna att tvåla in mig och schamponera mitt hår.

Det var på håret att jag fick behålla min personliga assistans. Ärligt talat kändes minuträkningen lite kränkande. Det kom så nära inpå en.

År 2017 var det dags för en ny omprövning. Den pausades, vilket var tur eftersom vägledningarna hade skärpts ytterligare.

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

Som jag ser det är detta oroväckande. Vi behöver göra ett omtag. Vi måste titta på behovsbedömningarna igen för att återgå till den ursprungliga intentionen. Vi måste börja se framför allt de grundläggande behoven i sin helhet. Detta måste göras innan vi går över till frågan om ett huvudmannaskap. Jag delar bilden av att vi behöver ett samlat statligt huvudmannaskap för personlig assistans.

Det har talats en del om återkraven. Det är klart att även jag som brukare, precis som så många andra brukare men även anordnare, är orolig. Det här kan röra saker som förändrar livet – det kan till exempel ha med arbete att göra och inte med själva hjälpbehovet. Det finns kvar, men bara för att man inte har meddelat förändringar som rör annat finns en risk för återkrav och betalning. Det försätter både brukare och anordnare i en skör situation.

Assistans vid sjukhusvistelse är också något vi behöver förändra. När man är personlig assistent jobbar man väldigt nära en brukare, och man blir såklart personligt engagerad. Dessutom känner man till brukarens hjälpbehov väldigt väl. Men plötsligt kanske brukaren blir svårt sjuk och hamnar på sjukhus. Förutom att man som medmänniska oroar sig över hur det går för brukaren står man plötsligt utan jobb. Det är som om jobbet har sjukskrivit sig. Det här skulle ha varit fullständigt oacceptabelt i vilken annan arbetssituation som helst.

Lägg därtill situationen för föräldrar, som av olika skäl tvingas pausa det de höll på med tidigare för att i stället vara personlig assistent åt sitt eget svårt funktionsnedsatta barn som hamnat på sjukhus. Att som förälder sitta med en sådan oro det skapar samtidigt som jobbet har sjukskrivit sig och man själv inte får ansöka om vård av barn är oacceptabelt. Assistenterna hade dessutom varit en stor avlastning; de är ju där. Här handlar det ju om personer som är i stort behov av hjälp även när de är på sjukhus. Vi skulle vilja ändra på detta system.

När det gäller föräldraavdraget kan vi konstatera att den lagändring som har gjorts inte har lett till de förändringar vi hoppades på utifrån den intention som fanns. Det görs fortfarande för snäva bedömningar. Vi ska komma ihåg att när man söker personlig assistans för ett barn söker man för den hjälp barnet behöver på grund av funktionsnedsättningen, det vill säga sådant som går utöver ett vanligt barns hjälpbehov. Sedan drar man av ett föräldraavdrag på det. Vi tycker att det är märkligt, och det är något som behöver ändras.

När det gäller assistans vill jag slutligen lyfta upp indexuppräknings av assistansersättningen. Jag är glad över att regeringen nu utreder detta, men schablonersättningen måste höjas innan vi ens kan göra en indexuppräknings. Den har varit på tok för låg på tok för länge. Den gör att det nästan är omöjligt att ge goda och rimliga arbetsvillkor för personliga assistenter under en längre tid. Här behöver vi se en rejäl uppräknings.

Jag vill också säga något om ledsagning för personer med synnedsättning och framför allt det som har hänt för dem. Det är ytterligare ett exempel på hur bedömningen av lagar har förändrats. I LSS-lagen, som kom 1993, var grav synnedsättning ett skäl för stöd. Denna rätt har successivt urholkats, precis som för assistansen, genom bedömningar, prejudicerande rättsfall etcetera. Det har gjorts att det i dag nästan är omöjligt för många med synnedsättning som inte har andra funktionsnedsättningar att få rätt till en sådan viktig insats som ledsagning.

Ledsagningen är viktig för dem för att de ska kunna vara delaktiga och kunna göra vanliga saker som att gå och handla, ta en promenad, vara med i fritidsaktiviteter eller, som i det kända fallet, regelbundet gå till sin mans grav för att ta hand om den. Det här är ju saker som för oss andra är självklara.

Dessa personer får många gånger i stället socialtjänstlagens väldigt bristande ledsagning, som ofta också är kostsam. Detta kan vara en förklaring till att väldigt många personer med personnedsättning mår psykiskt sämre, är mer isolerade och lever ensamma i sina hem.

Vi vill nu se till – vi hoppas och kräver – att förslaget om tillkännagivande nu bifalls. Vi måste få till en ny lag om möjlighet till avgiftsfri ledsagning. Sedan finns det annat att göra i fråga om färdtjänsten, men den debatten överlåter jag åt trafikutskottet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 mars.)

Prot. 2024/25:83
13 mars

*Stöd till personer med
funktionsnedsättning*

§ 12 Äldreomsorg

Äldreomsorg

Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU21
Äldreomsorg
föredrogs.

Anf. 191 MALIN HÖGLUND (M):

Fru talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 21, som handlar om äldreomsorg. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Fru talman! Många äldre har byggt vårt land. De har arbetat, betalat skatt och bidragit till den välfärd vi har i dag. De förtjänar en äldreomsorg präglad av trygghet, kvalitet och respekt. Men vi måste vara ärliga med att äldreomsorgen i Sverige har problem. Vi ser brist på personal, långa väntetider till äldreboenden och en hemtjänst som inte alltid räcker till. Det är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige.

Därför har regeringen och vi moderater vidtagit viktiga åtgärder för att stärka äldreomsorgen. Men vi är inte i mål. Moderaterna och regeringen driver på för en politik som syftar till att ge våra äldre bättre valfrihet, högre kvalitet och en tryggare omsorg. Vi vill skapa en äldreomsorg i världsklass. Men för att nå dit krävs reformer och handlingskraft.

Fru talman! Vi står inför en demografisk förändring. Vi lever längre, och andelen äldre i befolkningen ökar. Det är positivt, men det innebär också ökade krav på äldreomsorgen. Vi står inför utmaningar som personalbrist. Tusentals undersköterskor och vårdbiträden saknas. Det behövs fler utbildningsplatser och snabbare vägar in i yrket.

Vi står inför underbemanning. Stressen kan vara enorm, och omsorgstiden för varje äldre minskar. Det finns även en brist på äldreboenden. Äldre nekas i vissa kommuner en plats trots att de har behov av den.

Vi ser också en otrygghet. Många äldre känner sig ensamma och får inte det stöd de behöver. Vi hör om larm som ingen hinner svara på och

om äldre som lämnas ensamma. Sedan har vi också det här med näringsbrist. Många äldre som bor hemma och äter i ensamhet får undermålig mat.

Allt detta måste förändras. Vi moderater har en tydlig plan för att förbättra äldreomsorgen, och den bygger på mer valfrihet och en modernare äldreomsorg.

Fru talman! Detta är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige. Därför vill vi moderater bygga vidare på regeringens arbete och göra mer för att skapa en äldreomsorg i världsklass.

De senaste åren har avgörande reformer genomförts för att förbättra äldreomsorgen. Äldreomsorgslyftet är en historisk satsning som gjort det möjligt för tusentals att utbilda sig och få fasta tjänster i äldreomsorgen. Genom höjda statsbidrag till äldreomsorgen har vi gett mer resurser till kommunerna för att förbättra arbetsvillkoren och höja kvaliteten. Nationella initiativ för att minska ensamhet har tagits för att fler äldre ska få möjlighet till social samvaro och ett aktivt liv. Ökad samverkan mellan vård, omsorg och civilsamhälle skapar en tryggare och mer sammanhållen äldreomsorg. Detta är viktiga insatser, men vi fortsätter att driva på.

Fru talman! Det som skiljer Moderaternas äldreomsorgspolitik från andra partiers är vår syn på valfrihet, kvalitet och ansvar. Vi tror på valfrihet. Äldre ska ha rätt att välja vem som ska ge dem den vård och omsorg de behöver. Det ska inte vara kommunen som bestämmer allting. Vi prioriterar kvalitet framför kvantitet. Äldreomsorgen ska inte bara handla om fler platser och fler händer. Den ska handla om bättre omsorg och högre kvalitet. Vi tar ansvar för ekonomin. Välfärden måste finansieras långsiktigt. Vi kan inte bygga ett system som i framtiden riskerar att kollapsa. Våra äldre förtjänar bättre än stelbenta system och byråkrati.

Fru talman! Utan en stark personalstyrka finns ingen äldreomsorg. Vi behöver fler utbildningsplatser och snabbare vägar in i yrket. Men det är också viktigt att behålla kompetensen. Det behövs även mindre administration. Låt personalen göra det den är bäst på: att ta hand om människor!

Fru talman! Kommunerna måste ta sitt ansvar för att bygga fler äldreboenden. Inga äldre som inte vill bo kvar hemma ska tvingas göra det, och de äldre som har behov av särskilt boende ska få det tillgodosett. Hemtjänsten måste bli mer flexibel och individanpassad. Den äldre ska ha rätt att påverka sin egen vård och omsorg. En digital tillsyn kan aldrig ersätta mänsklig omsorg även om det kan vara ett komplement.

Fru talman! Ingen äldreomsorg fungerar utan engagerad och kunnig personal. Arbetsmiljön är en av de största utmaningar vi har i dag. Tunga lyft, stress och utmattning leder till hög sjukfrånvaro. Brist på resurser och stöd skapar en arbetsmiljö som gör att många lämnar yrket. Vi moderater och regeringen vill förbättra arbetsmiljön genom att öka bemanningen, så att personalen har tid att ge omsorg, och ge bättre arbetsvillkor genom arbetsförhållanden som gör att fler stannar i yrket. Vi vill också stärka ledarskapet och arbetsledningen för att skapa bättre organisation och mindre stress. Det är inte rimligt att en chef har 78 personer under sig. Om vi inte förbättrar arbetsmiljön kommer vi inte att kunna lösa personalbristen, och då står hela äldreomsorgen inför en kris.

Fru talman! Regeringen har tagit viktiga steg, men vi ser också tydliga problem i kommunerna. Kommunerna larmar om resursbristen, samtidigt som kommunerna har ett ansvar och äldre nekas plats på boenden.

Fru talman! Vi lever längre, och fler behöver stöd och omsorg på äldre dagar. Men det är inte bara äldre som berörs utan också deras anhöriga. I Sverige är över 1 miljon människor anhängigvårdare. De hjälper en förälder, en make eller en vän med vård och omsorg, ofta på bekostnad av sin egen hälsa och ekonomi. Detta måste vi ta på allvar. Därför driver Moderaterna en politik som stärker äldreomsorgen och ger bättre stöd till anhöriga.

Fru talman! Tusentals tvingas gå ned i arbetstid eller sluta jobba helt för att ta hand om en äldre anhörig. Stress och utmattning är vanligt. Många riskerar att bli sjuka själva av den höga belastningen. Det blir en ekonomisk otrygghet – anhöriga som slutar arbeta får lägre pension och svårare att försörja sig själva. Det råder också brist på information och stöd. Många vet inte vilka insatser de har rätt till eller hur de kan få hjälp. Det finns många kommuner i Sverige som gör ett fantastiskt bra arbete när det gäller anhängigvårdning, men fler kan bli bättre.

Fru talman! Regeringen gör satsningar genom att höja statsbidrag till äldreomsorgen. Kommunerna har fått mer pengar för att förbättra anhängigvårdning och avlösning, vilket är väldigt viktigt. Genom utveckling av nationella riktlinjer får kommunerna bättre vägledning i hur anhängigvårdning ska erbjudas och kvalitetssäkras.

Fru talman! Moderaternas utgångspunkt är att varje människa är unik och har egna önskemål och intressen. Rätten att bestämma själv är viktig oavsett ålder. På ålderns höst förtjänar man bättre. Äldre förtjänar en äldreomsorg där de själva får välja sin vård. Valfrihet och kvalitet i äldreomsorgen är viktigt för oss i Moderaterna. Ingen äldre ska tvingas in i en viss vårdform. Rätten att välja ska vara självklar. Trygghet och kvalitet går före byråkrati och politiska kompromisser.

Anf. 192 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförelset.

Äldreomsorgens kvalitet är den sämsta på tio år, enligt Socialstyrelsens senaste rapport som släpptes efter årsskiftet. Det hänger ihop med de rekordstora nedskärningar vi ser runt om i landets kommuner under regeringens och Sverigedemokraternas ledning av det här landet.

Undersköterskor är mer sjuka än någon annan yrkesgrupp. De har inte råd att betala räkningar och sätta mat på bordet, och de sägs upp. Personal säger i Kommunals medlemsundersökning att den otillräckliga bemanningen utgör en risk för de äldre minst någon gång i veckan. De här nedskärningarna drabbar alltså inte bara personalens arbetsvillkor och arbetsmiljö utan även de äldres rätt till vård och omsorg.

Vad gör då regeringen och Sverigedemokraterna? Jo, de prioriterar skattesänkningar för de allra rikaste. Statsminister Ulf Kristersson har gett sig själv en skattesänkning på 4 000 kronor i månaden, medan undersköterskan bara får en skattesänkning på 150 kronor per månad. Ofta vill den här regeringen och Sverigedemokraterna avsäga sig finansieringsansvaret och säga att kommunerna har allt ansvar. Men det innebär i praktiken att man måste höja kommunalskatten, den platta skatten, för pensionären, undersköterskan och den ensamstående mamman.

Min fråga till ledamoten är: Hur mycket tycker ledamoten att kommuner borde höja kommunalskatten med? Hur mycket mer skatt ska invånare i olika kommuner tvingas betala för att få en bra äldreomsorg?

Anf. 193 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Nadja Awad för frågan.

Sist jag tittade i alla fall – och jag har tidigare varit kommunalråd i Mora kommun – var det så att en kommun ansvarar för sin egen skattesats. Om en kommun behöver höja skatten har man inte ekonomin i ordning i kommunen. Det är kommunen som är ansvarig för ekonomin och för invånarna som bor i kommunen. Sist jag kollade var det så i alla fall.

Sedan har kommunen även ansvar för skola, förskola och äldreomsorg. Kommunen är ansvarig för sina medborgare i kommunen – i alla fall sist jag tittade. Det som staten gör och det som regeringen gör är att skapa ytterligare satsningar, såsom Äldreomsorgslyftet och andra saker. För att höja kompetensen i kommunerna kan staten gå in och göra sådana saker. Men det är kommunen som är ansvarig.

Anf. 194 NADJA AWAD (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret. Det stämmer att kommunerna har ansvar för att bestämma sina egna skattesatser och bestämma vilka prioriteringar man ska göra i de olika kommunala verksamheterna. Men på grund av hur lagar och regler i dag är utformade används äldreomsorgen väldigt mycket som budgetregulator eftersom andra typer av kommunala verksamheter är mer regelstyrda, exempelvis skolan. Många gånger prioriterar kommunerna där ute, oavsett färg, att resurser främst riktas till skolornas verksamhet – kanske med fokus på förskolan – och då hamnar äldreomsorgen efter.

Det handlar absolut om hur kommunala verksamheter prioriteras i de enskilda kommunerna. Men där anser Vänsterpartiet att vi behöver mer av en regelstyrning inom äldreomsorgen så att vi kan säkerställa att allt fler får rätt till heltid och tillsvidareanställning och så att man begränsar antalet medarbetare per chef.

Det hänger också ihop med hur mycket resurser som staten ska tilldela kommunerna för att kommunerna ska kunna satsa på att höja de lägsta lönerna för exempelvis undersköterskorna. Det handlar om att kunna anställa fler och satsa på arbetsvillkoren och arbetsmiljön med hjälp av resurser och med hjälp av ökad regelstyrning.

Alternativet är att höja kommunalskatten. Ledamoten tycker uppenbarligen att det är det enda alternativet. Man vill inte ge kommunerna de ökade resurser som de behöver.

Anf. 195 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Awad för frågorna!

Moderaterna är knappast ett parti som vill höja skatten. Men det är kommunerna som är ansvariga för sina medborgare och för att ta hand om dem. Det gäller oavsett om de går i förskola eller skola eller befinner sig inom äldreomsorgen.

Ledamoten nämnde lite grann om heltid. Heltidsresan är någonting som är igång. Här är kommunerna oerhört olika. Det är inte 290 kommuner i balans. De har inte kommit lika långt, utan här finns det kommuner som är bättre och kommuner som är sämre. Det är jättebra med heltid inom äldreomsorgen. Det är det bästa som har kommit, tycker jag.

Att en kommun använder äldreomsorgen som en budgetregulator låter för mig väldigt konstigt. I en sådan kommun skulle jag inte vilja bo eller verka – och definitivt inte vara politiker.

Prot. 2024/25:83
13 mars

Äldreomsorg

Anf. 196 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Ledamoten sa i sitt anförande att för Moderaterna är valfrihet, kvalitet och ansvar viktiga parametrar i äldrepolitiken. Låt oss stanna vid biten som handlar om valfrihet.

Våra äldre efterfrågar valfrihet precis som alla vi andra i samhället gör. Vi vill kunna välja vilken vårdcentral vi ska gå till och vilken skola vi skickar barnen till. Vi vill naturligtvis kunna välja vilka företag vi anlitar och var vi bor någonstans.

Det gjordes en undersökning av Vårdföretagarna och SPF Seniorerna förra våren. Den presenterades i mars för ett år sedan. Det var en rätt stor undersökning. Man hade frågat 1 227 pensionärer i åldern 85–109 år, för att verkligen träffa målgruppen, om hur de såg på detta med valfrihet. Nio av tio tyckte att valfrihet var oerhört viktigt. Man ville ha rätten att välja hemtjänstföretag och vilket äldreboende man bor på.

Samtidigt konstateras i rapporten att över 1 miljon pensionärer inte har den valfriheten, inte ens vad gäller hemtjänstföretag. I hälften av kommunerna saknas möjlighet att välja hemtjänstföretag därför att man inte har beslutat om lagen om valfrihetssystem.

Ledamoten sa att valfrihet är en av de viktigaste parametrarna för Moderaterna men också att det kräver reformer. Låt mig därför fråga ledamoten om hon kan ge något enda exempel på en reform som regeringen har initierat för att öka äldres rätt till valfrihet.

Anf. 197 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Bergenblock, för frågan!

Som jag sa i ett tidigare replikskifte är det kommunerna som är ansvariga för att se till att det finns valfrihet för de äldre i kommunen. Kommunen är ansvarig för sina medborgare.

Precis som ledamoten Bergenblock sa var valfrihet en väldigt viktig fråga. Nio av tio vill ha valfrihet. Varför ska det vara så att vi får välja allt hela livet men att vi så fort vi blir äldre inte längre får chansen att välja? Då ska i stället kommunen välja. Det är någon annan som ska välja var jag ska bo och vilken mat jag ska äta.

Man kan tala med de äldre. Min mamma är 81 år. Hon vill fortsätta att välja. Hon bor visserligen hemma fortfarande. Men hon vill fortsätta att välja vilken mat hon ska äta. När den dagen kommer då hon ska flytta till ett äldreboende vill hon bestämma. Ibland säger hon: Ni kan också bestämma åt mig. Men då är det familjen som bestämmer. Den rätten vill jag inte ta ifrån de äldre.

Anf. 198 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Det är lite olika delar i detta. När det gäller den stora valfriheten – vilket äldreboende eller trygghetsboende man väljer att bo på, eller vilket hemtjänstföretag man väljer – är den viktig.

Sedan är den lilla valfriheten också viktig om du bor på ett äldreboende eller får hjälp därhemma. Det handlar om att kunna välja om man ska ha vin till maten i stället för mjölk, välja vilken tid man går upp på dagen och

vilken tid som man går och lägger sig samt välja när man vill ta en dusch och när man inte vill göra det. Det är sådant som är självklarheter för oss.

Nu är det kanske mer den stora valfriheten som gäller hemtjänstföretag eller äldreboende som jag tänkte att vi skulle tala särskilt om här, även om båda delarna är väldigt viktiga. Även om kommunerna nu sitter med det stora ansvaret befinner vi oss i kammaren i Sveriges riksdag. Frågan är väl vad man kan göra från riksdagens och regeringens sida för att öka de äldres rätt vill valfrihet. Uppenbarligen är det väldigt många som inte får den möjligheten till valfrihet i dag. Det beror på att lagstiftaren inte trycker på som man faktiskt kan göra.

Från Centerpartiet vill vi lagstifta om att man måste erbjuda LOV i kommunerna. Om det sedan finns företag som etablerar sig är en annan fråga. Men det är inte kommunen som ska vara hindret. Vi vill också se en större utredning om hur man över huvud taget kan stärka äldres valfrihet inom äldreomsorgen.

Min avslutande fråga till Moderaterna är: Är Moderaterna beredda att stödja oss i att lagstifta om att införa LOV i kommunerna?

Anf. 199 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Bergenblock, för frågorna!

I dag finns det väldigt mycket valfrihet i kommunerna, men det finns inte i alla. Det är skillnad på stora och små kommuner, och det är skillnad på styrena i kommunerna. Jag har besökt ganska många särskilda boenden i Dalarna men också i andra län. Där finns valfriheten. Vill jag gå upp klockan sex på morgonen, vill jag gå upp klockan nio eller är jag en sådan som vill sova till klockan elva? Man kan anpassa frukost och de olika måltiderna utifrån individen.

Sedan finns det andra kommuner som är väldigt stelbenta och ska rycka upp de äldre när klockan är sju på morgonen därför att det alltid har varit så. Då finns det ingen valfrihet. Men det finns kommuner som är bra föredömen.

Ledamoten Bergenblock lyfter också fram frågan om LOV i kommunerna. Centerpartiet vill att det ska finnas. Hur ser det då ut i de kommuner där Centerpartiet är med och styr? Det är nästa fråga. Nu kan inte ledamoten svara på den här. Men det är en jätteintressant fråga. I de kommuner där jag vet att Centerpartiet är med och styr är det nämligen ingenting som man trycker särskilt mycket på.

Sedan är nästa fråga: Finns det företag som vill komma in? Där kan det bli svårt i små kommuner och naturligtvis också i glesbygd.

Jag tycker att frågan är intressant. I den kommun som jag kommer ifrån, Mora, har vi diskuterat det. Vi styr också tillsammans med Centerpartiet där. Det ska bli spännande att följa den här frågan. Men vi behöver ha mer av valfrihet för de äldre.

Anf. 200 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Malin Höglund, för anförandet!

Jag vill prata om att ökningen av antalet sysselsatta de kommande åren – de som kommer ut på arbetsmarknaden de kommande tio åren – inte räcker till för att täcka de växande behoven i äldreomsorgen och hälso- och sjukvården.

Det finns också väldigt mycket att göra för att förbättra arbetsmiljö och arbetsvillkor. Det handlar om kompetensutveckling för att fler ska vilja och orka stanna i äldreomsorgen, som flera talare har talat om här tidigare.

Men det kan också behövas andra statliga åtgärder för att anställda ska kunna utbilda sig och gå från en annan bransch till äldreomsorgen, till exempel inom kommunerna. Det kan finnas övertalighet inom vissa områden, och det kan tänkas att det finns ett intresse för att byta men att man i vuxen ålder inte har möjlighet att leva utan lön på det sättet.

Vi lyckades påverka regeringen att behålla Äldreomsorgslyftet, som vi införde. Det är bra. Men regeringen behöver göra mer för att klara situationen när det gäller kompetensförsörjningen i framtiden.

De varsel som skett och som sker inom vård och omsorg – 6 098 förra året och 659 i år till och med februari – är mot bakgrund av att det samtidigt finns väldigt stora rekryteringsbehov helt orimliga. Det gäller inte minst den långsiktiga kompetensförsörjningen och hur den påverkas. Många av dem som har sagts upp finns inom kommunerna.

Vad gör Moderaterna och regeringen för att stoppa varslen inom äldreomsorgen?

Anf. 201 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten Vikström, för frågorna!

Kompetensförsörjningen är den största utmaningen; det vet nog alla vi som sitter här i kammaren i kväll. Heltidsresan har varit viktig för att fler ska kunna leva på hela sin lön och kunna stanna kvar i yrket. Ledarskapet är otroligt viktigt. Inom förskolan har man en rektorsutbildning för dem som ska vara ledare och rektorer. Men det finns ingenting sådant i äldreomsorgen trots att man där ofta har enormt många anställda under sig. Det är inte rimligt, och det är en arbetsmiljöfråga i sig.

Utbildningar är otroligt viktiga. Kommunerna ansvarar för utbildningarna, både de gymnasiala och de eftergymnasiala. I en grannkommun till min i Dalarna var det tre personer som ansökte till undersköterskeprogrammet – tre personer! Det här var i Älvdalens kommun, och det gäller tre olika kommuner. Det kommer inte att kunna hjälpa och bidra till den kompetens som behövs där.

Äldreomsorgslyftet är och har varit otroligt viktigt. Det gör att fler har stannat kvar i yrket.

De varsel som har skett har till stor del berott på att man har tagit bort dem som inte har varit utbildade, säger de som jag har pratat med. Man ger dem i stället en chans att utbilda sig och komma tillbaka till yrket. Vi behöver snabba vägar in i äldreomsorgen, om det så är en treårig gymnasial utbildning eller kortare eftergymnasiala vuxenutbildningar. Men flera av dem som jag har pratat med har alltså varslat dem som inte har haft utbildningar.

Anf. 202 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Malin Höglund, för svaret!

Heltid och ledarskap är viktiga områden. Men när det gäller just omställningen från ett yrke till ett annat kommer inte Äldreomsorgslyftet att räcka. Här pratar vi om en helt annan typ av stöd från staten för att kunna klara av en förändring när det gäller arbetskraft som vill byta jobb.

Jag skulle vilja vara tydlig och säga: Vi vet vad regeringen prioriterar, och det är inte äldreomsorgen. Jag måste säga att jag är förfärad över de stora varsel och det antal uppsägningar som sker inom den kommunala äldreomsorgen. Jag trodde faktiskt inte att det var så mycket som det är.

Jag hoppas verkligen att ledamoten känner till att det ser ut på det här sättet. Det ser ut som att det är de borgerliga kommunerna som har lättast att göra de här neddragningarna, i alla fall vad jag har sett. Det är inte uteslutande så, men det är i hög grad på det viset.

Jag ser också framöver att ni har neddragningar i budgeten för 2027 med ungefär 2 miljarder, Malin Höglund. Det kanske är Äldreomsorgslyftet som lyfts bort, och då står vi i en ganska problematisk situation när det gäller kompetensförsörjningen.

De generella statsbidragen till kommunerna var alldeles för små. Vi lade 6 miljarder mer. Ni pratar om att ni vill göra vissa förändringar, men det finns inga pengar. Det ni lägger är småpengar på anhörigstöd. Anhörigstöd är väldigt viktigt, men det är ju ingenting som förändrar situationen och stoppar uppsägningarna.

Vad vill regeringen göra rent konkret för att stoppa de allvarliga varsel och neddragningar som finns inom äldreomsorgen?

Anf. 203 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Vikström, för frågorna!

Jag tycker att den här regeringen tar äldreomsorgsfrågorna på största allvar. Vi har en äldreminister. Det är klart att vi tar frågorna på allvar.

Vi behöver dock göra arbetet mer attraktivt så att människor väljer att stanna kvar i yrket och så att fler väljer att gå in i yrket. De ska se att det är flexibelt och att de får göra olika saker. Här har kommunerna en jätteviktig roll i att se till att fler söker sig till vård- och omsorgsprogrammet. Man kan kanske låta årskurs 7 och 8 göra praktik inom äldreomsorgen. I min hemkommun har vi haft sommarpraktikanter från årskurs 9 och årskurs 1. Vi sänkte åldern till årskurs 8 för att kunna ge eleverna en inblick. Nu kan de komma ut och titta och göra praktik för att sedan kanske söka till ett vård- och omsorgsprogram.

Äldreomsorgslyftet ska inte tas bort de närmaste åren, vad jag vet i alla fall. Ledamoten Vikström kanske vet något annat, men så är det definitivt inte. Äldreomsorgslyftet är en viktig reform för att utbilda fler i och med att man bygger på. Om man har varit vårdbiträde kan man bygga på sin kunskap.

Ledamoten Vikström lyfter en viktig del: anhörigstöd. Det är otroligt viktigt för dem som vill stanna hemma längre. Man kanske har en man eller en fru som är dement men hittar ändå ett sätt att lösa det hela så att personen kan bo kvar hemma. Men då behöver man avlastning. Det behöver finnas någon verksamhet i kommunen där den ena parten kan vara så att den andra får lite ledig tid och kan göra saker som den vill göra och även återhämta sig. Anhörigstödet är otroligt viktigt.

Anf. 204 ANNA VIKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 9.

I september förra året kom filmen *Så länge hjärtat slår*, som är baserad på att vårdbiträdet Stine Christophersen visserblåste om pandemihanteringen på ett privat äldreboende. Det har också kommit ny forskning om

personalens egna erfarenheter av covid-19 på äldreboenden. Jag är verkligen glad för att konsekvenserna av pandemin inom äldreomsorgen har synliggjorts på senare tid utifrån de äldres, de anhörigas och de anställdas perspektiv. Vi behöver påminnas, för det finns fortfarande väldigt mycket att göra för att äldreomsorgen ska bli bättre.

Men jag vill också säga att jag i grunden är imponerad av hur äldreomsorgen i särskilda boenden har utvecklats till det den är i dag, med hemliknande miljöer och aktiviteter utifrån förmåga och vilja. Jag är imponerad av hur personalen, som ofta är undersköterskor, har byggt upp verksamheten med stor professionalitet och kompetens.

Ett exempel är Ekerö, där jag nyligen träffade äldre och personal inom äldreomsorgen. Mitt intryck var att de äldre som vi pratade med verkligen uppskattade verksamheten, att personalen var välutbildad och att det fanns sjuksköterskor och rehabiliteringsresurser samt bra processer för att utbilda om välfärdsteknik.

Det finns som sagt många äldreboenden och hemtjänstverksamheter i Sverige som erbjuder en sammanhållen vård och omsorg av hög kvalitet. Men kvaliteten är ojämn över landet, och det finns brister vad gäller medicinsk kompetens och samordning. För detta krävs reglering och resurser.

Det är i regel multisjuka äldre med komplexa vårdbehov som bor på särskilt boende. Det blir också fler personer som har de tillstånden. Tyvärr drabbas de av att den medicinska vården och behandlingen fortfarande visar omfattande brister. Det gäller bland annat läkemedelshantering, vård i livets slutskede och bedömning av patientens hälsotillstånd för att kanske tillkalla sjuksköterska eller läkare. Kommuner förväntas kunna ombesörja alltmer av den sjukvård som tidigare låg på regionernas ansvar.

Mot bakgrund av detta, fru talman, behöver nu en ny resa göras för att förbättra den kommunala hälso- och sjukvård som ges inom äldreomsorgen.

Den S-ledda regeringen tog initiativ till en utredning om en ny äldreomsorgslag. Den lämnade flera förslag på lagstiftning som syftar till att stärka hälso- och sjukvården för personer med äldreomsorg, bland annat om fast läkarkontakt, fast omsorgskontakt, dygnetrunttillgång till läkare och sjuksköterska, stärkt rehabiliteringsansvar och även ledning och samordning av den kommunala hälso- och sjukvården. Men SD och regeringen valde att stoppa införandet av en äldreomsorgslag, lade utredningen på hyllan och tillsatte i stället av oklar anledning en ny utredning.

Socialdemokraterna vill att regeringen lägger fram ett lagförslag om att stärka hälso- och sjukvården inom äldreomsorgen. Jag har dock inte så väldigt stora förhoppningar, eftersom det varit stiltje från regeringen när det gäller egna förslag inom äldreomsorgsområdet sedan mandatperiodens början.

Fru talman! Den förra S-ledda regeringen påbörjade det stora arbetet med att lyfta, trygga och modernisera den svenska äldreomsorgen. Vi tog initiativ till skyddad yrkestitel för undersköterska och en utredning om hållbar kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre. Vi tog initiativ till Äldreomsorgslyftet, ett statsbidrag för kompetensförsörjning av personalen, och till ett sektorsbidrag från staten som gick direkt till äldreomsorgen. Vi tog också fram ett centralt stöd för språkbedömning, införde fast omsorgskontakt med mera.

De anställdas arbetsmiljö och arbetsvillkor är dock inte tillräckligt bra, vilket gör det svårt att rekrytera och leder till att undersköterskor och vårdbiträden väljer att sluta trots att de säger att de egentligen älskar sitt jobb. Dessutom behövs fler anställda än det egentligen finns tillgång till. Situationen är än mer bekymmersam nu, då det trots att behoven att rekrytera är stora varslas och sägs upp personal inom vård och omsorg.

Förra året varslades 6 098 anställda inom vård och omsorg i hela Sverige, i år hittills, till och med februari, 659. I Rättviks kommun, till exempel, varslades i februari 60 omsorgsbiträden inom äldreomsorg och LSS. Trots att Region Stockholm inte varslat vårdpersonal var över 2 000 varslade i länet av andra arbetsgivare, privata och kommuner, till exempel Förnade Care i Österåker och Anooni i Sollentuna. Haninge kommun sa upp 17 vårdbiträden precis före jul. Detta säger att det finns en bristande statlig finansiering av välfärden i en tid av kris.

Fru talman! En verksamhet som skulle behöva byggas upp rustas i stället ned. Det är hög tid för fler reformer inom äldreomsorgen. Vi ser dock att regeringen prioriterar annat, till exempel sänkt skatt, före kvaliteten i äldreomsorgen och att det finns fog för oron som flera gett uttryck för: att äldreomsorgens behov hamnat i skymundan.

Vi vill att Äldreomsorgslyftet förlängs. Vi vill fortsatt stärka undersköterskans roll och den medicinska kompetensen och förbättra kompetensutvecklingen. Vi vill att språkkrav och språkträning kommer på plats snarast. Vi vill också att förslagen i den nationella planen för vårdens kompetensförsörjning tas vidare av regeringen.

En stark äldreomsorg är, liksom barnomsorgen, ett viktigt verktyg för ett jämställt och jämlikt samhälle där det går att kombinera lönearbete med omsorg om sina nära. Vi socialdemokrater vill att äldreomsorgen ska hålla hög kvalitet över hela landet, utgå från den äldres behov och självbestämmanderätt och bemannas av rätt utbildad personal med bra arbetsmiljö och trygga anställningsvillkor.

Anf. 205 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Jag ersätter i dag Dan Hovskär, som blivit sjuk. Jag ska försöka att på bästa sätt i några korta ordalag förklara vad Kristdemokraterna står för.

Vi kristdemokrater vill bygga ett samhälle där människor kan åldras i trygghet och värdighet. Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande över sin vardag, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg.

Jag tror att vi alla kan skriva under på den formuleringen. Det är i och för sig inget nytt. Äldreomsorgen är ett av våra viktigaste områden, helt enkelt.

Ett viktigt ord som möjligen skiljer oss från något eller några partier är ordet valfrihet. Vi tror på valfrihet för äldre. Vi tror att det är viktigt. Jag är inte alls förvånad över att nio av tio personer över 85 år vill kunna välja omsorg. Det finns ingen anledning att tro att äldre skulle skilja sig så mycket från befolkningen i övrigt. Det är klart att man vill kunna välja boende eller vem som kommer hem till en för att hjälpa till att städa eller laga mat.

Det råder arbetskraftsbrist inom äldreomsorgen, samtidigt som gruppen äldre över 80 år förväntas öka. Krafttag krävs för att förbättra villkoren för personalen inom äldreomsorgen och stärka möjligheten att rekrytera mer personal. Det är bråttom att minska förekomsten av delade turer.

En annan brist är språkförbistringen, som kan försämra säkerheten och tillvaron. Därför har Tidöpartierna infört språkrav för personalen. Äldre måste kunna förstå och göra sig förstådda. Det är viktigt för den medicinska säkerheten och för arbetsmiljön.

Regeringen satsar också på demensområdet och presenterade nyligen en nationell demensstrategi där det för första gången finns tydliga mål att följa upp – allt för att personer med demensdiagnos ska kunna leva ett värdigt och meningsfullt liv.

Regeringen vill motverka ofrivillig ensamhet hos äldre. Det är också ett område som är väldigt viktigt. OFrivillig ensamhet är en plågsam känsla som kan kopplas till både fysisk och psykisk ohälsa. När den stora fotbollslegenden Gunnar Gren dog 1991 minns jag löpsedeln: Han dog ensam och övergiven. Pokalerna saknade nog värde när ensamheten slog till i hans liv.

Vi vet att känslan av sammanhang och det att ha en uppgift är livets mening, mänskligt sett – allt enligt den kände psykologen Aaron Antonovsky.

Det finns ett uttryck som har etsat sig fast hos mig, och det är uttrycket direktare. Vad är då det? Jo, direktare är en form av begravningsprocess där den avlidnes kropp kremeras omedelbart efter dödsfallet utan någon form av ceremoni eller begravningsceremoni. Det blir ingen visning av den avlidne, ingen begravningsceremoni med gäster och ingen omedelbar gravsättning. Direktare – vilket fruktansvärt uttryck, och vilken fruktansvärd situation.

Låt mig avsluta min korta resumé som jag har framfört här. För oss kristdemokrater kommer äldres situation att även i fortsättningen ligga högt på agendan. Frågan är en central del av vårt partis politiska dna, och det ska den fortsätta att vara.

Anf. 206 MONA OLIN (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi SoU21 om äldreomsorg. För oss i Sverigedemokraterna är en trygg och värdig ålderdom en mycket viktig fråga. De som har byggt upp Sveriges välfärd förtjänar den bästa möjliga vården och omsorgen, oavsett var de bor. Äldre ska kunna leva ett självständigt liv under trygga förhållanden, med respekt för självbestämmande och integritet. De ska känna delaktighet och gemenskap och bemötas med värdighet.

Omsorgen ska präglas av trygghet, kontinuitet och tillgänglighet, med särskilda boenden som är bemannade dygnet runt. En individuell plan ska upprättas från dag ett för att säkerställa rätt insatser från början. Vi vill även att äldreomsorgen ska ha en stabil personalstyrka för att undvika att omsorgstagare möter alltför många olika medarbetare.

Runt om i landet finns många engagerade medarbetare som varje dag arbetar hårt och gör ett fantastiskt jobb för att ge den bästa möjliga vården och omsorgen till våra äldre. Men vi är alla medvetna om att det råder brist på yrkesutbildad personal inom området, och behovet väntas öka i takt med den demografiska utvecklingen. Staten, huvudmän och privata

utförare måste samverka för att stärka kompetensförsörjningen och höja omsorgens kvalitet.

För att göra yrket mer attraktivt måste personalens arbetsvillkor förbättras. Oflexibla scheman, delade turer och oönskat skiftarbete sliter på både kropp och sinne. Anställda inom vården bör ha större inflytande över sina arbetstider och rätt till både heltid och deltid, vilket gynnar både dem och verksamheten.

Fru talman! För de allra flesta människor är möjligheten att själv välja en grundläggande frihet, oavsett livssituation eller ålder. Detta gäller även äldre, där valfrihet spelar en avgörande roll. Genom att ge äldre och deras anhöriga större inflytande över vilken vård och omsorg de får stärks deras rätt att bestämma över sina egna liv och sin vardag.

Möjligheten att välja vårdgivare och tillgången till privata alternativ inom äldreomsorgen är en positiv utveckling som bidrar till bättre kvalitet och ökad anpassning efter individuella behov. Det är dock avgörande att alla vårdgivare upprätthåller en hög kvalitetsstandard oavsett om vården drivs i privat eller offentlig regi.

Sverigedemokraterna anser att kvalitet alltid ska gå före pris vid upphandling av äldreomsorg. När äldre själva får bestämma vem som ska bistå dem i vardagen och ge dem den omsorg och service de behöver ökar både självbestämmandet och nöjdheten. Därför anser vi att vad som framgår av LOV ska finnas tillgängligt i alla kommuner i hela Sverige. Rätten att välja sitt eget boende på äldre dar borde vara lika självklar som möjligheten att välja sin mataffär, sitt apotek eller sin vårdcentral. Att behålla kontrollen över sina livsval, även på ålderns höst, är en fråga om värdighet och respekt.

Fru talman! Språkravet i Tidöavtalet förväntas stärka äldreomsorgen genom ökad patientsäkerhet och en bättre arbetsmiljö för personalen. Sverigedemokraterna har varit en drivande kraft i denna fråga. Socialdepartementet fick i uppdrag att utreda och ta fram förslag på hur ett språkrav skulle kunna genomföras, och förslaget är nu ute på remiss.

Våld mot äldre är fullständigt oacceptabelt och måste tas på största allvar. Studier visar att förövaren ofta är någon i den äldres närhet såsom en partner, en släkting eller vård- och omsorgspersonal. Samtidigt underrapporterar äldre sin våldsutsatthet, vilket gör det svårt att upptäcka den. Underrapporteringen kan bero på att deras beroende av förövaren för till exempel vård och omsorg står i vägen och försvårar situationen.

Tyvärr förekommer det att personal inom äldreomsorgen utsätter vårdtagare för olika typer av våld. Vi har upprepade gånger fått läsa om vårdtagare som utsatts för våld eller övergrepp av vårdanställda, som trots tidigare domar fått anställning inom äldreomsorgen. Striktare kontroller av belastningsregistret hade kunnat skydda många äldre från dessa fruktansvärda övergrepp. Det är därför av största vikt att införa tydliga krav och regelbundna kontroller för alla som arbetar, praktiserar eller studerar inom äldreomsorgen – både vid nyanställning och löpande under anställningen. Målet måste vara att i största möjliga utsträckning förhindra att personer med våldsbrott i bagaget får arbeta med våra äldre.

Fru talman! En allt större del av den åldrande befolkningen drabbas av demens, och det är viktigt att metoder och arbetssätt anpassas för att passa målgruppen. Vi tycker att det är positivt att en ny demensstrategi presenterades i januari. Den innebär bland annat att socialtjänstens och hälso- och

sjukvårdens insatser för personer med demenssjukdom ska anpassas efter individens unika förutsättningar och behov. Insatserna ska vara samordnade för att främja hälsa och förebygga ohälsa. Personal inom både socialtjänst och hälso- och sjukvård ska arbeta utifrån evidens och beprövad erfarenhet. Dessutom ska anhöriga till personer med demens erbjudas stöd och kunskap för att kunna utföra frivillig anhörigvård på ett hållbart och effektivt sätt.

De fyra ledorden för palliativ vård är närhet, helhet, kunskap och empati. Därför är det avgörande att personalen inom äldreomsorgen har rätt kompetens och tillgång till nödvändiga resurser och verktyg för att kunna identifiera och tillgodose dessa behov – både i ett tidigt skede och i livets slutskede. En god palliativ vård ska vara tillgänglig för alla som behöver den, oavsett bostadsort eller diagnos. Majoriteten av dem som får vård inom äldreomsorgen har i större eller mindre utsträckning palliativa vårdbehov. Man behöver utreda möjligheten att införa ett nationellt ansvar för palliativ vård och säkerställa att verktyg och kunskapsstöd finns tillgängliga så att en relevant och personcentrerad palliativ vård kan integreras i äldreomsorgen på ett effektivt sätt.

Här vill jag också passa på att yrka bifall till vår reservation 8 under punkt 7 om just palliativ vård i äldreomsorgen.

Anf. 207 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Mona Olin, för anförandet!

Sverigedemokraterna försöker verkligen få det att låta som att äldreomsorgen är viktig för partiet. Det tyckte jag även i debatten förra året. Men vi vet att äldreomsorgen inte finns med i Tidöavtalet, vilket sänder en tydlig signal till alla som läser det att den inte är prioriterad.

Tvärtom verkar Sverigedemokraterna inte ha några stora problem med att stora varsel och personalminskningar pågår inom äldreomsorgen även när SD är med och styr lokalt.

Jag kan inte se några förslag som styrker att Sverigedemokraterna tycker att äldreomsorgen är viktig. Då menar jag inte ord utan konkreta politiska förslag som leder till beslut. Det jag ser är att uppsägningar och varsel fortsätter inom äldreomsorgen, vilket är otroligt bekymmersamt.

Det sker väldigt mycket under radarn, även i medierna. Det har inte stått särskilt mycket om det, men jag hoppas att ledamoten är medveten om hur det ser ut.

Det leder till sämre arbetsmiljö och sämre arbetsvillkor, när vi tvärtom behöver vända på detta för att få fler som vill stanna att orka. De tycker faktiskt om sitt arbete väldigt mycket men klarar inte av det i praktiken.

Regeringen har nu kommit ganska långt ifrån att reformera och bygga upp äldreomsorgen, för att åtgärda de brister som uppdagades under pandemin. Vad vill Sverigedemokraterna göra för att stoppa varsel och uppsägningar inom äldreomsorgen?

Anf. 208 MONA OLIN (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Anna Vikström, för din fråga!

Ja, varsel och personalminskningar pågår inom äldreomsorgen. All den verksamheten sker i kommunal regi och ligger inte under regeringen. Regeringen har stöttat både regioner och kommuner genom Äldreomsorgslyftet. Det har lagts väldigt mycket pengar i det som kommunerna kan an-

vända för att säkra sin personalstyrka. Det är svårt för regeringen att gå in och styra om kommuner väljer att faktiskt minska sina personalstyrkor.

Däremot håller jag verkligen med ledamoten Vikström om att det är ytterst viktigt att vi försöker få människor att se det positiva med att jobba i äldreomsorgen. Vi glömmer ofta att lyfta fram de goda exemplen. Det finns många människor som har jobbat inom äldreomsorgen i både 30 och 40 år och som älskar det. Men de historierna får vi aldrig höra. De måste komma fram för att fler unga ska bli intresserade av att närma sig yrket. Det är viktigt att försöka lyfta fram dem så att vi får en tillströmning av arbetskraft till äldreomsorgen.

Anf. 209 ANNA VIKSTRÖM (S) replik:

Fru talman! Tack, Mona Olin, för svaret!

Jag kan hålla med om det sista som ledamoten sa; vi ska verkligen lyfta fram positiva exempel. Jag nämnde tidigare filmen som hade premiär förra året och som till och med fick pris på Guldbaggegalan, tror jag att det var. En annan fantastisk film heter *Det omätbara*, som jag rekommenderar alla att titta på. Den handlar just om omsorgen på golvet och vilket fantastiskt fint arbete anställda gör i kontakten med äldre, sjuka och barn och inom LSS. Vi ska verkligen lyssna på det. Det är helt rätt.

Men när det gäller det stora perspektivet och det som vi här och regeringen måste tänka på är om omsorgen har tillräcklig finansiering. Det har den inte. De generella statsbidrag som uteblev från regeringen och SD hade kunnat få väldigt stor effekt på de uppsägningar som vi nu ser breda ut sig över landet och som innebär att äldreomsorgen går åt fel håll i förhållande till vad vi sa under pandemin.

SD går alltså med på stora skattesänkningar för höginkomsttagare i stället för att satsa på äldreomsorgen. Det är också en tid av kris i befolkningen. Många har problem med att betala hyra, köpa mat och betala sina läkemedel. Det gäller inte minst pensionärer med låg pension. Det är alltså helt fel satsningar.

Jag skulle också vilja få svar på vad som hände med språksatsningarna. Vår regering lämnade två färdiga utredningar som handlade om språk inom äldreomsorgen. Men ingen av dem togs vidare. I stället tillsatte man en ny utredning. Jag vill veta varför.

Anf. 210 MONA OLIN (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten Vikström!

Det fanns färdiga utredningar om språkrav. Men på departementet ansågs det att det behövdes fler aspekter i utredningarna, om konsekvenser om man väljer att inte förbättra sina språkfärdigheter. Därav tillsattes en ny utredning.

Vi får se hur det ser ut när remissvaren kommer tillbaka. Men jag är övertygad om att med alla aktiviteter och ansatser som görs för att personalen inom äldreomsorgen faktiskt ska förbättra och höja sina språkkunskaper – jag menar dock inte att alla måste ligga på en väldigt hög nivå – kommer vi en ganska bra bit på vägen mot att göra vården säkrare och arbetsplatsen till en bättre miljö.

Fru talman! Under lång tid har fördomar om äldre präglat vårt samhälle. Men forskning visar faktiskt att 70 är det nya 50. Den som är årsrik i dag lever ett helt annat liv än den som uppnådde pensionsåldern för 50 eller 60 år sedan. Men vår bild av att vara äldre är i mångt och mycket kvar i en förgången tid, trots att man ser tydliga tecken på att det är på väg att ändras. Bland annat arbetar fler långt efter att de har passerat 70, och det har blivit vanligare med företag som erbjuder tjänster som utförs av seniorer med mera.

Vår syn på äldreomsorg speglar tyvärr också ibland vår syn på att vara årsrik. Under första delen av 1900-talet låg fokus väldigt mycket på vård. När det på 60-talet i stället skiftade till omsorg i hemmen bars dåtidens hemtjänst upp av hemmafruar som arbetade för en symbolisk lön.

Vi har kommit ganska långt ifrån det. I dag ligger fokus på att leva livet hela livet och hur vi ska göra de friska åren fler och göra självbestämmandet större när vi behöver mer hjälp. Ändå lyser den lite gamla ålderismen igenom lite här och där när det gäller hur årsrika behandlas, och de behandlas då som ett kollektiv.

Fru talman! Ett område där årsrika människor har behandlats som ett kollektiv i ganska hög grad är inom det vi debatterar här i dag: äldreomsorgen. Samma lösningar erbjuds till alla, ofta med en lite nedlåtande klapp på huvudet.

En rapport från Institutet för mänskliga rättigheter som släpptes förra året hade titeln *Hemma är någon annanstans*. Där studerade MR-institutet äldreomsorgen utifrån ett rättighetsperspektiv.

Rätten till frihet och skydd mot frihetsberövande för den som bor på ett äldreboende är faktiskt en mänsklig rättighet. Men den mänskliga rättigheten tillgodoses inte alltid inom äldreomsorgen. En kvinna i rapporten berättar: ”Jag har bott här över ett år och de gånger jag kommit ut är lätt-räknade. Det är skittråkigt”.

En annan mänsklig rättighet som belyses i rapporten är rätten till värdighet. En tidigare egenföretagare som nu bor på ett äldreboende beskriver hur hennes rätt till värdighet tillgodoses: ”Om jag larmar för att jag är kiss-nödig så kan jag få vänta två timmar och då är det för sent.”

Det är en mänsklig rättighet att inte utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, vilket omsatt i rättigheter inom äldreomsorgen innebär att man inte ska bli försummad, till exempel med en våt blöja under natten.

Äldre människor ses alltför ofta mest som just sin ålder och inte som egenföretagare, kock, riksdagsledamot, frimärkssamlare eller någon av de andra saker som vi identifierar oss som. Vi reduceras till att vara äldre och inte människor med grundläggande rättigheter, och det är faktiskt diskriminering och ålderism.

Fru talman! Det är därför så viktigt med det kompetenslyft som nu sker inom äldreomsorgen tack vare Äldreomsorgslyftet. Likaså är det viktigt att den omställning som nu sker genom den nya socialtjänstlagen och som syftar till att omsorgen ska bli mer förebyggande, lättillgänglig och kunskapsbaserad även omfattar äldreomsorgen så att vi inte har en särlagstiftning för äldreomsorgen.

En annan viktig fråga för att öka årsrikas möjlighet att leva livet hela livet är att erbjuda bra välfärdsteknik. Med hjälp av tekniken kan man

återfå en del av självständigheten. Kameratekniken har utvecklats så pass att den som väljer att ha en kamera i sin lägenhet på det särskilda boendet kan få den inställd efter just sina önskemål och behov. Den kan till exempel ställas in så att den noterar när du går in på toaletten, och om du inte kommit ut inom ett givet antal minuter som du kommit överens om med personalen får personalen ett pling i mobilen och kan titta till dig så att allt är som det ska. Detta ger ökad självständighet och trygghet för den som är årsrik, och i stället för att vänta utanför dörren kan personalen lägga tid på att sitta ned och samtala med någon, spela spel eller ta med någon ut på en promenad.

Vissa kommuner, som till exempel Lund, har kommit väldigt långt när det gäller välfärdsteknik medan andra bara är i startgroparna. Därför är uppdraget till Socialstyrelsen om att kartlägga och analysera erfarenheter av välfärdsteknik inom äldreomsorgen otroligt viktigt så att goda exempel kan spridas till fler.

Slutligen, fru talman: Även om de friska åren blir fler ökar behovet av vård för många med stigande ålder. Inte minst för årsrika är det därför viktigt med den fastläkarreform som Liberalerna länge har drivit. Detta kommer att ge trygghet och kontinuitet för patienten och säkerställa läkarmedverkan i den kommunala vården och omsorgen.

Kommuners möjlighet att anställa läkare är en annan viktig fråga för oss, för att säkerställa en väl fungerande äldreomsorg. I dag finns det hinder för kommunerna att anställa läkare i äldreomsorgen, vilket innebär att mer än en fjärdedel av svensk sjukvård bedrivs som kommunal verksamhet utan medicinskt utbildade specialister. Geriatriker och allmänläkare borde kunna anställas på äldreboenden och av kommuner. Det finns många goda förslag i utredningsbetänkandet *Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård*, som kom strax före årsskiftet. Bland annat föreslås där en möjlighet för kommuner att anställa läkare. Vi ser fram emot att så småningom få behandla det förslaget här i riksdagen.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 212 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Nedskränkningarna inom den svenska välfärden fortsätter, och äldreomsorgen är inget undantag. Flera regeringar har inte tagit sitt finansieringsansvar gentemot kommunerna och tillfört de statsbidrag som kommunerna behöver. Men den här regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har levererat historiska nedskränningar av hela landets äldreomsorg, som innebär att äldreomsorgen befinner sig i en större kris än någonsin.

Äldreomsorgens kvalitet har fallit under tio år, enligt Socialstyrelsen. Knappt någon av observationerna, påpekandena eller förslagen i Coronakommissionens drygt 300 sidor långa rapport om äldreomsorgen under pandemin har lett till åtgärder från regeringen och Sverigedemokraterna. Det innebär att äldreomsorgen befinner sig i ett minst lika utsatt tillstånd som före pandemin och därför också är lika exponerad för nya kriser. Situationen inom äldreomsorgen har därigenom även påmint oss om den ojämlikhet och ojämställdhet som råder.

Just nu är det för lite personal som jobbar inom äldreomsorgen sett till behoven i dag men också inför framtiden. Givet att antalet personer över 80 år kommer att öka kraftigt är det av vikt att vidta åtgärder nu för att ha

en beredskap för kommande behov av såväl kompetens som ett tillräckligt antal anställda. Drygt 65 000 personer kommer att behöva anställas inom äldreomsorgen fram till 2033, visar en ny rapport från SKR, Sveriges Kommuner och Regioner.

Utan personal faller det på de anhörigas lott att ta ett ökat ansvar, och det är ett faktum att kvinnor är överrepresenterade både bland personal och bland dem som tar ett stort ansvar för äldre familjemedlemmar. En utbyggd och välfungerande äldreomsorg är därför en förutsättning för ett jämställt samhälle.

Det måste till resurser för att ny personal ska kunna anställas och både resurser och ökad regelstyrning för att förbättra personalens arbetsvillkor och arbetsmiljö så att omsorgspersonal lockas att arbeta inom äldreomsorgen runt om i landet. I dag är undersköterskor dubbelt så sjuka som någon annan yrkesgrupp i Sverige. Äldreomsorgen blir då knappast en arbetsplats att vilja vara på eller stanna kvar på under en längre tid.

Genom att grundbemanningen stärks kan personalen ge vård och omsorg av god kvalitet samtidigt som man får tid till kompetens- och yrkesutveckling på arbetstid utan att slita ut sig, bli sjuk eller tvingas gå i pension i förtid. Ökade resurser till kommuner kan även möjliggöra för dem att satsa på att höja de lägsta lönerna – som är överrepresenterade bland undersköterskor och vårdbiträden.

Dessutom handlar det om ett otillräckligt regelverk. Det finns en anledning till att nedskärningar går ut över bemanningen i äldreomsorgen. Mycket annan kommunal verksamhet är starkare lagstyrd. Bristen på reglering av äldreomsorgens förutsättningar kopplat till bemanning och kompetensnivå har skapat en situation där äldreomsorgen används som budgetregulator när intäkter inte räcker till.

Förslag till nationella bemanningsriktlinjer gäller antal heltidsanställda per äldre, antal medarbetare per chef, rätt till tillsvidareanställning och heltid samt att 100 procent av personalen ska vara yrkesutbildad inom vård och omsorg eller under utbildning. Vårdbiträdesutbildning ska vara den lägsta utbildningsnivån i äldreomsorgen, oavsett insats.

Delade turer inom hemtjänsten, med ett långt obetalt uppehåll mitt på dagen och stressframkallande minutstyrning, är något som är förlegat och måste bort.

Vänsterpartiet vill också ha en hållbar arbetsmarknad där människor orkar jobba till pensionsåldern utan att slitas ut i förtid. Kortare arbetstid – en generell arbetstidsförkortning – med bibehållen lön vore ett avgörande steg i en sådan progressiv och frihetsvidgande utveckling. Överklassens bidrag för villastädning kostar mer än en arbetstidsförkortning för alla. Detta är en obegriplig prioritering av regeringen och Sverigedemokraterna.

Genom att satsa på personalen satsar man även på att de äldre ska få en äldreomsorg efter behov. Då kan personalen och de äldre spendera mer kvalitativ tid med varandra. Genom att mer resurser tillförs till äldreomsorgen får fler äldre möjlighet till en plats på särskilt boende. I dag får äldre vänta relativt länge på att flytta till äldreboenden i förhållande till deras behov och återstående livslängd. Det innebär för många en lång väntan innan de kan få den vård och omsorg de behöver. Detta kan avgöra om de får leva längre eller inte.

Med mer resurser erbjuds också mer regelbundna aktiviteter, mer smakrika och näringsrika måltider, bättre lokaler och vackrare inredning. Detta skapar sociala sammanhang och bryter ensamheten.

Riktiga satsningar påverkar äldres rätt till omsorg och vård. Vi läser dagligen om vanvård runt om i landets kommuner, och så kan vi inte ha det.

Riktiga satsningar påverkar personalens arbetsvillkor och arbetsmiljö. Vi läser dagligen om hur undersköterskor inte har råd att betala sina räkningar eller sjukskriver sig.

Det måste gå att lita på äldreomsorgen, både för dem som behöver stöd, vård och omsorg och för deras anhöriga, och även för personal som behöver goda arbetsförhållanden.

Slutligen, fru talman, har privatiseringar och vinstjakt för att skapa ekonomisk effektivitet inom äldreomsorgen resulterat i många timvikarier, lägre personaltäthet, hög personalomsättning och sämre löner. Äldre ses inte som individer med egna behov utan som enheter i en redan underfinansierad välfärd eller i en välfärd som ska generera ekonomiskt överskott till aktieägarna i privata företag.

Även i de kommuner där moderater styr avskaffas LOV, lagen om valfrihet. Vänsterpartiet kritiserar inte rätten till valfrihet – Vänsterpartiet kritiserar vinstjakten inom välfärden. Det ska inte göras vinster på bekostnad av personalens hälsa, välbefinnande och plånbok. Det ska inte göras vinster på bekostnad av de äldres mående och livslängd.

Vänsterpartiet står förstas bakom alla sina reservationer, men jag vill här yrka bifall till reservation 9 om äldreomsorgens arbetsvillkor och arbetsmiljö.

Anf. 213 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 5 under punkt 3 om ökad valfrihet för äldre.

Jag tror att vi alla i den här kammaren är överens om att alla ska ha rätt till ett gott liv även på ålderns höst. Man ska kunna leva i god förvissning om att när ensamheten tränger på eller förmågorna börjar svikta finns det ett samhälle som ger den hjälp man behöver.

Det kan handla om att man kan få möjlighet till gemenskap genom aktiviteter hos våra studieförbund eller pensionärsorganisationer. Det kan handla om att få hjälp från hemtjänsten när man inte riktigt klarar av att ta hand om sig själv på samma sätt längre utan kanske behöver en hjälpande hand. Det kan handla om att hemsjukvården hjälper till med medicin och omvårdnad när man kommer hem från sjukhuset efter en höftledsfraktur.

Det kan handla om att det finns ett trygghetsboende att flytta till när man inte längre känner sig trygg i det egna hemmet eller att en plats på ett särskilt boende finns tillgänglig när demensen gör att man inte längre kan klara sig i en egen bostad. De flesta av oss förutsätter att allt detta fungerar, men det är långtifrån alltid på det viset.

Antalet äldre i samhället blir allt större, framför allt ser vi en stor ökning av dem som är 80-plus. Det kommer att ställa krav på hemtjänsten, hemsjukvården, anpassade bostäder och platser på särskilt boende framöver. Samtidigt innebär det att fler människor måste jobba inom omsorgen framöver, att ny teknik måste användas i mycket högre grad och att administration och byråkrati i stället måste minska.

Inte minst, fru talman, är det en stor utmaning vad gäller personalförsörjningen, en utmaning som har spåtts på ytterligare av regeringens stopp för arbetskraftsinvandring från tredje land.

En av de viktigaste åtgärderna för att få fler arbetade timmar inom äldreomsorgen är att minska sjukskrivningstalen, som i dag ligger på väldigt höga nivåer – inom vissa grupper till och med över 10 procent. Det finns flera åtgärder som är viktiga för att komma åt den här problematiken. Den kanske allra viktigaste handlar om ledarskapet inom äldreomsorgen.

Vi vet att brister i ledarskap ofta leder till en dålig arbetsmiljö. Samtidigt måste ledarskapet vara möjligt att utföra. Många chefer inom vård och omsorg kan ha upp till 40, 50, 60 eller 70 medarbetare. Då säger det sig självt att det blir väldigt svårt att se var och en av dem och att ge var och en av dem den hjälp och det stöd de kan behöva i sitt arbete.

Från Centerpartiets sida vill vi dessutom se en statlig chefsutbildning inom omsorgen, på motsvarande sätt som vi i dag har en rektorsutbildning inom skolans värld, detta för att ge alla chefer goda förutsättningar att klara sitt uppdrag. Men vi behöver få ned antalet medarbetare per chef inom omsorgen.

Det handlar också om att man som medarbetare ska ha möjlighet att välja mellan olika arbetsgivare. Som anställd inom omsorgen måste man kunna välja vem man vill jobba hos och om det är i privat regi eller i kommunal regi. Faktiskt är det så att de flesta undersökningar visar att arbetsmiljön ofta upplevs bättre hos privata aktörer. Men det är inte det som är det viktigaste, utan det viktigaste är mångfalden för den som arbetar inom våra omsorger. Inte minst är det också viktigt att själv ha möjligheten att gå vidare och starta ett eget företag inom exempelvis hemtjänst.

Fru talman! Från Centerpartiets sida vill vi även slå vakt om att stärka äldres möjligheter till valfrihet. Vi har hört flera partier tala sig varma för valfrihet under debatten i kammaren i dag. Det har varit Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Säkert tror jag att även Liberalerna tycker att det är viktigt med valfrihet. Men det kräver också politiska beslut. Det är det som saknas från regeringen.

Det har gjorts undersökningar som visar att äldre vill ha rätt att välja hemtjänstföretag och särskilt boende på samma sätt som man har rätt att välja vårdcentral. I dag går utvecklingen åt fel håll. Flera kommuner väljer i stället att inskränka äldres rätt till valfrihet.

Sedan tidigare vill Centerpartiet att LOV ska erbjudas inom hemtjänsten i hela landet i samtliga kommuner. Men nu vill vi också se en bredare utredning om rätten till valfrihet och hur den kan utvecklas från att inte bara handla om hemtjänsten utan även om särskilt boende och andra delar av omsorgsområdet.

För de flesta av oss är det ändå en självklarhet att vi kan välja vilket företag vi anlitar, vilken skola barnen går på och var vi vill bo, och det borde vara lika självklart när vi blir äldre. Men valfriheten handlar även om det liv man lever: att få duscha när man vill, att få välja när man vill gå upp eller när man vill gå och lägga sig och att själv få avgöra om man vill dricka vin eller mjölk till maten på kvällen. Människors rätt att utforma sina liv måste gälla hela livet.

För exakt fem år sedan, den 11 mars 2020, inträffade det första dödsfallet i covid-19 i Sverige. Samma dag slog WHO fast att vi var drabbade av en pandemi. Bara under 2020 dog över 9 000 svenskar i sviterna av

pandemin, varav väldigt många var just äldre. Många av dessa var boende på våra äldreboenden.

Trots att det var de äldre som skulle skyddas allra mest var det där som samhället misslyckades allra mest. Den kritik som kom från Coronakommissionen i dess slutbetänkande 2022 var svidande. Förutom resurs- och kompetensbrist konstaterade man att möjligheten att få avancerad vård på äldreboendena var i stort sett obefintlig.

Centerpartiet har sedan dess tryckt på för att detta ska åtgärdas. Dels måste det finnas tillgång till utrustning för exempelvis syresättning och intravenöst dropp på våra äldreboenden liksom kompetens att hantera utrustningen, dels måste det vara läkaren som beger sig till äldreboendet när behovet finns i stället för att man ska skjutsa den äldre till akutmottagningen. Kraven på att göra medicinska bedömningar måste stärkas.

Detta förstärks också av den utredning som presenterades i höstas om stärkt medicinsk kompetens i den kommunala hälso- och sjukvården. Den pekar på många viktiga förslag och åtgärder som behöver genomföras. Frågan nu är när det kommer skarpa lagförslag från regeringens sida. De borde ha kommit för länge sedan.

Fru talman! Visst står vi inför utmaningar framöver inom svensk äldreomsorg, men samtidigt finns det goda möjligheter att göra den bättre. Genom ett starkt ledarskap och bättre förutsättningar kan arbetsmiljön stärkas. Genom tekniska hjälpmedel kan tid läggas på omvårdnad i stället för på övervakning. Genom ökad valfrihet kan äldres välbefinnande öka. Genom rätt till trygghetsboende och möjlighet till aktiviteter kan isolering och ensamhet brytas. Genom en förstärkt medicinsk kompetens kan man få rätt vård i tid, direkt där man bor. På så sätt kan vi stärka rätten till att leva ett gott liv även på ålderns höst.

Anf. 214 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, under punkt 1, Framtidens äldreomsorg, från S, V och MP.

Jag är rätt ny inom riksdagspolitiken. Men är det någonting som jag kan som kommunpolitiker, som jag har varit under många år, är det just äldreomsorg. Det är någonting som är viktigt och som ofta diskuteras i kommuner.

Låt mig göra klart att våra äldre förtjänar en ålderdom med värdighet. Det är de som har byggt det välstånd som vi i dag lever i. Det är de som har lagt grunden för det Sverige vi har i dag. Men vi står inför stora utmaningar. De demografiska utmaningarna, med en åldrande befolkning, är sedan länge väl kända.

Här vill jag trycka på ojämlikheten när det gäller förutsättningarna för kommunerna runt om i Sverige. Jag ska beskriva lite kort. Jag är företrädare för ett av de fyra nordligaste länen i Sverige. De fyra nordligaste länen i Sverige står för en yta som motsvarar över hälften av landet. Där bor 8 procent av Sveriges invånare. Men om man plockar bort de största kommunerna är det en yta som är större än England. Där bor 140 000 invånare. Det är en halvering sedan 50-talet.

Det är en åldrande befolkning. Över hälften i många av dessa kommuner är 50-plus. Det är också kommuner där medianinkomsten är nästan 10 000 kronor lägre än i riket. Det är kommuner som har bland landets högsta kommunalskatter för att de ska kunna ha råd att finansiera välfär-

den. Det är kommuner som saknar medarbetare, folk som kan jobba. De har en betydligt lägre arbetslöshet än i riket. De står inför stora utmaningar.

Jag vill lyfta detta, för jag hör många gånger om vad man från regeringens sida vill göra för äldreomsorgen. Man pratar om kommunernas ansvar. Jag kan säga att kommuner är mycket väl medvetna om vad som behövs för en god äldreomsorg. Vi behöver fler medarbetare. Vi behöver en bättre arbetsmiljö. Vi behöver kunna erbjuda bättre anställningsvillkor för våra medarbetare. Vi behöver ha fler chefer, och vi behöver kunna satsa på kompetensutveckling.

Men allt detta bygger på att man får förutsättningarna. Det behövs mer resurser. Det var därför som vi i Miljöpartiet hade ett betydligt större anslag för generella statsbidrag till våra kommuner och regioner. Det är pengar som de hade behövt för att kunna göra någonting åt den tuffa situation som många av dessa kommuner sitter i.

Jag vill att man kommer ihåg detta. Det är inte så att kommuner duckar för sitt ansvar, men de sitter i en otroligt svår situation. Om den här utvecklingen fortsätter innebär det att äldreomsorgen och förutsättningarna för att kunna erbjuda en äldreomsorg till våra äldre, som förtjänar en god äldreomsorg, kommer att variera enormt i vårt rike. Detta är något som vi i Miljöpartiet ser med stor oro på.

Jag har ett litet fokus på en sak till. Jag har sett att det i debatter har pratats en hel del om detta med språkkrav. Det är någonting som vi också har mötts av uppe i Umeå.

Det är självklart viktigt att man ska kunna göra sig förstådd på sin arbetsplats, och det är viktigt att vi kan satsa på språkutveckling. Precis som när vi hade äldreministern på besök i socialutskottet är det trots allt nästan 70 procent av medarbetarna inom äldreomsorgen i Sverige som har utländsk bakgrund eller utländskt påbrå.

Men ibland kan jag tycka att det finns en ton i debatten – jag har inte hört den här, men jag har hört den på kommunal nivå – som saknar viss respekt. Jag kan ta Umeå som ett exempel. Hade vi inte haft de flyktingar som kom 2016 hade vi haft enormt svårt att klara situationen när covid slog till. Många av de här personerna gör ett fantastiskt jobb och brinner för att hjälpa våra äldre. De förtjänar vår respekt och vår uppskattning för att de finns där och gör detta jobb nu när vi saknar svenska medarbetare inom äldreomsorgen.

Självklart ska vi satsa på språkutveckling. Vi ska kunna ställa krav. Men vi ska komplettera det med utbildningsinsatser, för vi behöver våra medarbetare som har kommit hit och som vill göra sitt bästa för att hjälpa våra äldre och ge dem en värdig ålderdom.

Avslutningsvis är det en sak som oroar mig. Jag måste lyfta det. Det är det här med försörjningskraven och nu också avskaffandet av spårbytet. Det drabbar vår kommun. Här finns en tydlig diskrepans mellan den statistik vi har fått presenterad av Migrationsverket och den verklighet som till exempel vår äldreomsorg i Umeå sitter med. Det var också därför som till exempel Boden och flera andra kommuner var så kritiska till sättet man avskaffade spårbytet på, för de personer som redan har arbetstillstånd i Sverige.

Många av dem jobbar faktiskt inom vård och omsorg. Jag har en personlig assistent, till exempel, som nu kommer att utvisas på grund av detta. Umeå skrev faktiskt ett brev och vädjade till regeringen – det har man gjort

länge – om att man ska se över de här försörjningskraven. Det är nämligen lönekrav som ligger långt över det generella lönekravet för medarbetarna.

Hade man haft oändligt mycket pengar i kommunerna, om regeringen hade velat strössa en massa pengar, hade man kanske måktat med så pass höga lönenivåer. Förhoppningsvis kommer vi dit att vi kan höja lönenivåerna för de medarbetare som gör ett ovärderligt arbete inom äldreomsorgen, men vi är inte riktigt där.

Bara i äldreomsorgen i Umeå har man redan nu förlorat uppemot 50 medarbetare. Ytterligare 100 riskerar att gå förlorade. Vi har historiskt låg arbetslöshet. Vi har inte fler. Försvinner dessa hjälpande händer finns det inga andra som kan hoppa in.

Jag hoppas ändå att man kan se över detta med arbetstillstånd för de ovärderliga medarbetare som vi faktiskt har i äldreomsorgen.

Mycket behöver göras för att förstärka vår äldreomsorg. Vi behöver satsa. Jag tror verkligen på framtidens äldreomsorg och den motion som har skrivits av Socialdemokraterna. Jag tror också att vi behöver ta med oss till exempel det som vi i Miljöpartiet lyft om omställningsstödet. Det handlar om att titta på vad vi kan göra för särskilda satsningar för att förbättra arbetsmiljön för våra medarbetare. Det handlar om att titta på olika arbetstidsmodeller som gör att våra medarbetare faktiskt kan hålla arbetslivet ut.

Tack för debatten i dag!
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 mars.)

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg

2024/25:3348 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V)

2024/25:3349 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)

2024/25:3350 av Stina Larsson m.fl. (C)

2024/25:3351 av Emma Nohrén m.fl. (MP)

§ 14 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 12 mars

2024/25:516 Den kriminella ekonomin

av Ingela Nylund Watz (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 mars

2024/25:892 Nationell strategi för att bekämpa och förebygga våld mot barn

av Anna Wallentheim (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:893 Transportstyrelsens nya mätnivåer

av Isak From (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:894 Nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

av Sanna Backeskog (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:895 Frivilligorganisationernas planerings- och finansieringsförutsättningar

av Lena Johansson (S)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:896 Luftvägsregistrets fortsatta drift

av Ulrika Westerlund (MP)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2024/25:897 Livsmedelsstrategin och de blå näringarna

av Mikael Larsson (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:898 Tillstånd för att bedriva verksamheter inom vård och omsorg

av Martina Johansson (C)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 12 mars

2024/25:848 Avgasrening för mopedbilar

av Carina Ödebrink (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:850 Associeringsrådsmöte med Israel

av Jacob Risberg (MP)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2024/25:851 Tobaksfrågor på myndigheter

av Tobias Andersson (SD)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:852 Det globala havsavtalet

av Rebecka Le Moine (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:853 JO:s framställning om författningsändring avseende frågor kring överförmyndare

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:854 Ersättning för vaccination mot blåtunga

av *Sofia Skönnbrink* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:856 Ersättningshantering hos Trafikverket

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:855 Gula fackförbund

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:857 ILO 190 och insatser mot våld och trakasserier i arbetslivet

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:858 Åtgärder för att motverka sexuella trakasserier i arbetslivet

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2024/25:859 Vården för ätstörningar

av *Sanna Backeskog* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:860 Skattebefrielse för alla typer av biogas

av *Johan Löfstrand* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2024/25:861 Resor för värnpliktiga

av *Hanna Gunnarsson* (V)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:862 Informationsdelning till värnpliktiga

av *Hanna Gunnarsson* (V)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:863 Rättigheter för värnpliktiga

av *Hanna Gunnarsson* (V)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2024/25:864 Mobilitet och integration på Öresundsregionens arbetsmarknad

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)

2024/25:865 Referensvärde för varg

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:867 Reduktionsplikten

av *Katarina Luhr* (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:866 Sveriges roll för Bornholm vid extraordinär händelse

av *Adrian Magnusson* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:869 Dyra pensionärslån

av *Björn Wiechel* (S)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

2024/25:868 Drivmedelsinformation

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

Prot. 2024/25:83

13 mars

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 20.59.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.10

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 144 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 188 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsigelser.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	3
§ 6 Övergripande miljöfrågor	4
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU9	4
Anf. 1 HELENA STORCKENFELDT (M)	4
Anf. 2 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	5
Anf. 3 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	6
Anf. 4 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	6
Anf. 5 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	7
Anf. 6 EMMA NOHRÉN (MP) replik	7
Anf. 7 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	8
Anf. 8 EMMA NOHRÉN (MP) replik	8
Anf. 9 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	9
Anf. 10 EMMA NOHRÉN (MP)	10
Anf. 11 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	12
Anf. 12 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	14
Anf. 13 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	14
Anf. 14 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	15
Anf. 15 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	15
Anf. 16 JOAKIM JÄRREBRING (S)	15
Anf. 17 HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	17
Anf. 18 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	17
Anf. 19 HELENA STORCKENFELDT (M) replik.....	18
Anf. 20 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	18
Anf. 21 ELIN NILSSON (L).....	19
Anf. 22 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	20
Anf. 23 ELIN NILSSON (L) replik	20
Anf. 24 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	20
Anf. 25 ELIN NILSSON (L) replik	21
Anf. 26 EMMA NOHRÉN (MP) replik	21
Anf. 27 ELIN NILSSON (L) replik	22
Anf. 28 EMMA NOHRÉN (MP) replik	22
Anf. 29 ELIN NILSSON (L) replik	23
Anf. 30 MARTIN KINNUNEN (SD)	23
Anf. 31 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	25
Anf. 32 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	26
Anf. 33 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik.....	26
Anf. 34 MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	26
Anf. 35 KAJSA FREDHOLM (V).....	27
Anf. 36 STINA LARSSON (C)	28
(forts. § 9).....	31
Ajournering.....	31
Återupptaget sammanträde.....	31
§ 7 Frågestund	31

Anf. 37 ANDRE VICE TALMANNEN.....	31	Prot. 2024/25:83
<i>Arbetsförmedlingens närvaro</i>	31	13 mars
Anf. 38 ARDALAN SHEKARABI (S).....	31	
Anf. 39 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	32	
Anf. 40 ARDALAN SHEKARABI (S).....	32	
Anf. 41 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	32	
<i>Utvisning av utländska gängkriminella</i>	32	
Anf. 42 ANGELICA LUNDBERG (SD)	32	
Anf. 43 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	33	
Anf. 44 ANGELICA LUNDBERG (SD)	33	
Anf. 45 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	33	
<i>Arbetslösheten och välfärdens behov.....</i>	33	
Anf. 46 NADJA AWAD (V).....	33	
Anf. 47 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	34	
Anf. 48 NADJA AWAD (V).....	34	
Anf. 49 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	34	
<i>Natura 2000-områden och infrastrukturinvesteringar</i>	34	
Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	34	
Anf. 51 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	35	
Anf. 52 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	35	
Anf. 53 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	35	
<i>Antidiskrimineringsdirektivet.....</i>	36	
Anf. 54 LEILA ALI ELMI (MP).....	36	
Anf. 55 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	36	
Anf. 56 LEILA ALI ELMI (MP).....	36	
Anf. 57 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	36	
<i>Ett ökat kollektivt resande.....</i>	36	
Anf. 58 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	36	
Anf. 59 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	37	
Anf. 60 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M)	37	
Anf. 61 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	37	
<i>En statlig dagpenning.....</i>	38	
Anf. 62 HANS EKLIND (KD).....	38	
Anf. 63 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	38	
Anf. 64 HANS EKLIND (KD).....	38	
Anf. 65 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	38	
<i>Statligt stöd till Northvolts anställda</i>	39	
Anf. 66 JOHANNA HARALDSSON (S)	39	
Anf. 67 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	39	
<i>EU:s investeringsplattform för bostäder</i>	39	
Anf. 68 ROGER HEDLUND (SD)	39	

Anf. 69 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	40
<i>Arbetsförmedlingens resurser och Northvolts konkurs</i>	40
Anf. 70 ISABELL MIXTER (V)	40
Anf. 71 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	40
<i>Oberoende tidskrifters framtid</i>	40
Anf. 72 CATARINA DEREMAR (C)	40
Anf. 73 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	41
<i>Anslagen till Samiskt språkcentrum</i>	41
Anf. 74 JAN RIISE (MP)	41
Anf. 75 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	41
<i>Skärpta krav för svenskt medborgarskap</i>	42
Anf. 76 MAGNUS RESARE (M)	42
Anf. 77 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	42
<i>Nyanländas deltagande i språkutbildning</i>	42
Anf. 78 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	42
Anf. 79 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	43
<i>Infrastruktursatsningar och beredskap</i>	43
Anf. 80 FREDRIK STENBERG (S)	43
Anf. 81 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	43
<i>Arbetslösheten bland utrikes födda</i>	44
Anf. 82 ANN-CHRISTINE FROHM (SD)	44
Anf. 83 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	44
<i>Järnvägens underhållsskuld</i>	44
Anf. 84 ANDERS KARLSSON (C)	44
Anf. 85 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	45
<i>Framtiden för högutbildad utländsk arbetskraft</i>	45
Anf. 86 JACOB RISBERG (MP)	45
Anf. 87 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	45
<i>Regeringens filmpolitik</i>	46
Anf. 88 KRISTINA AXÉN OLIN (M)	46
Anf. 89 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	46
<i>Ett nordiskt transportministerråd</i>	46
Anf. 90 HELÉNE BJÖRKLUND (S)	46
Anf. 91 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	47
<i>Migration och värderingar</i>	47
Anf. 92 LUDVIG ASPLING (SD)	47
Anf. 93 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	47
<i>Laddinfrastruktur för fordon</i>	48
Anf. 94 ULRIKA LILJEBERG (C)	48
Anf. 95 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	48
<i>Fler bostäder för unga</i>	49
Anf. 96 DAVID JOSEFSSON (M)	49
Anf. 97 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	49
<i>Medel till Arbetsförmedlingen</i>	49
Anf. 98 SERKAN KÖSE (S)	49
Anf. 99 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	50

<i>Förändrade filmpolitiska mål</i>	50	Prot. 2024/25:83
Anf. 100 JONAS ANDERSSON (SD).....	50	13 mars
Anf. 101 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	50	
<i>Skydd av Ukrainas kulturarv</i>	51	
Anf. 102 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M).....	51	
Anf. 103 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	51	
<i>Översyn av nationell fysisk planering</i>	51	
Anf. 104 MARKUS KALLIFATIDES (S).....	51	
Anf. 105 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	51	
<i>Varsel i industrin</i>	52	
Anf. 106 ARBER GASHI (S).....	52	
Anf. 107 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	52	
<i>Arbetslösa med funktionsnedsättning</i>	52	
Anf. 108 JONATHAN SVENSSON (S)	52	
Anf. 109 Arbetsmarknads- och integrationsminister MATS PERSSON (L)	53	
Ajournering	53	
Återupptaget sammanträde	53	
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 mars	53	
UbU12 Gymnasieskolan.....	53	
NU12 Elmarknadsfrågor	55	
NU14 Forskning och innovation på energiområdet för försörjningstrygghet, konkurrenskraft och klimatomställning.....	57	
§ 9 (forts. från § 6) Övergripande miljöfrågor (forts. MJU9)	58	
Anf. 110 REBECKA LE MOINE (MP)	58	
(Beslut skulle fattas den 19 mars.).....	58	
§ 10 Riksrevisionens rapport om förvaltningen av skyddad natur	59	
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU11	59	
Anf. 111 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M).....	59	
Anf. 112 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	60	
Anf. 113 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	60	
Anf. 114 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	61	
Anf. 115 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	61	
Anf. 116 STINA LARSSON (C) replik	62	
Anf. 117 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	62	
Anf. 118 STINA LARSSON (C) replik	62	
Anf. 119 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	63	
Anf. 120 REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	63	
Anf. 121 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	64	
Anf. 122 REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	64	
Anf. 123 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	65	
Anf. 124 JOAKIM JÄRREBRING (S)	65	
Anf. 125 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	66	
Anf. 126 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	68	
Anf. 127 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	68	
Anf. 128 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	69	
Anf. 129 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	69	

Anf. 130	REBECKA LE MOINE (MP) replik	70
Anf. 131	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	70
Anf. 132	REBECKA LE MOINE (MP) replik	71
Anf. 133	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	71
Anf. 134	STAFFAN EKLÖF (SD)	72
Anf. 135	REBECKA LE MOINE (MP) replik	75
Anf. 136	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	75
Anf. 137	REBECKA LE MOINE (MP) replik	75
Anf. 138	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	76
Anf. 139	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	76
Anf. 140	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	77
Anf. 141	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	77
Anf. 142	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	78
Anf. 143	ELIN NILSSON (L).....	78
Anf. 144	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	79
Anf. 145	ELIN NILSSON (L) replik	79
Anf. 146	JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	79
Anf. 147	ELIN NILSSON (L) replik	80
Anf. 148	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	80
Anf. 149	STINA LARSSON (C)	81
Anf. 150	REBECKA LE MOINE (MP).....	82
Anf. 151	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	84
Anf. 152	REBECKA LE MOINE (MP) replik	85
Anf. 153	STAFFAN EKLÖF (SD) replik	85
Anf. 154	REBECKA LE MOINE (MP) replik	86
	(Beslut skulle fattas den 19 mars.)	86
§ 11	Stöd till personer med funktionsnedsättning	86
	Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU15	86
Anf. 155	MALIN HÖGLUND (M).....	86
Anf. 156	NADJA AWAD (V) replik	88
Anf. 157	MALIN HÖGLUND (M) replik	88
Anf. 158	NADJA AWAD (V) replik	89
Anf. 159	MALIN HÖGLUND (M) replik	89
Anf. 160	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	89
Anf. 161	MALIN HÖGLUND (M) replik	90
Anf. 162	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	90
Anf. 163	MALIN HÖGLUND (M) replik	90
Anf. 164	KARIN SUNDIN (S).....	91
Anf. 165	ROLAND UTBULT (KD).....	93
Anf. 166	MONA OLIN (SD)	94
Anf. 167	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	96
Anf. 168	MONA OLIN (SD) replik.....	96
Anf. 169	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	97
Anf. 170	MONA OLIN (SD) replik.....	97
Anf. 171	NADJA AWAD (V) replik	98
Anf. 172	MONA OLIN (SD) replik.....	98
Anf. 173	NADJA AWAD (V) replik	98
Anf. 174	MONA OLIN (SD) replik.....	99
Anf. 175	KARIN SUNDIN (S) replik.....	99
Anf. 176	MONA OLIN (SD) replik.....	100
Anf. 177	KARIN SUNDIN (S) replik.....	100

Anf. 178	MONA OLIN (SD) replik	100	Prot. 2024/25:83
Anf. 179	MALIN DANIELSSON (L).....	101	13 mars
Anf. 180	NADJA AWAD (V) replik.....	103	
Anf. 181	MALIN DANIELSSON (L) replik.....	103	
Anf. 182	NADJA AWAD (V) replik.....	104	
Anf. 183	MALIN DANIELSSON (L) replik.....	104	
Anf. 184	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	104	
Anf. 185	MALIN DANIELSSON (L) replik.....	105	
Anf. 186	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	106	
Anf. 187	MALIN DANIELSSON (L) replik.....	106	
Anf. 188	NADJA AWAD (V).....	107	
Anf. 189	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	109	
Anf. 190	NILS SEYE LARSEN (MP)	111	
	(Beslut skulle fattas den 19 mars.).....	113	
§ 12	Äldreomsorg.....	113	
	Socialutskottets betänkande 2024/25:SoU21	113	
Anf. 191	MALIN HÖGLUND (M).....	113	
Anf. 192	NADJA AWAD (V) replik.....	115	
Anf. 193	MALIN HÖGLUND (M) replik.....	116	
Anf. 194	NADJA AWAD (V) replik.....	116	
Anf. 195	MALIN HÖGLUND (M) replik.....	116	
Anf. 196	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	117	
Anf. 197	MALIN HÖGLUND (M) replik.....	117	
Anf. 198	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	117	
Anf. 199	MALIN HÖGLUND (M) replik.....	118	
Anf. 200	ANNA VIKSTRÖM (S) replik	118	
Anf. 201	MALIN HÖGLUND (M) replik.....	119	
Anf. 202	ANNA VIKSTRÖM (S) replik	119	
Anf. 203	MALIN HÖGLUND (M) replik.....	120	
Anf. 204	ANNA VIKSTRÖM (S).....	120	
Anf. 205	ROLAND UTBULT (KD)	122	
Anf. 206	MONA OLIN (SD)	123	
Anf. 207	ANNA VIKSTRÖM (S) replik	125	
Anf. 208	MONA OLIN (SD) replik	125	
Anf. 209	ANNA VIKSTRÖM (S) replik	126	
Anf. 210	MONA OLIN (SD) replik	126	
Anf. 211	MALIN DANIELSSON (L).....	127	
Anf. 212	NADJA AWAD (V).....	128	
Anf. 213	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	130	
Anf. 214	NILS SEYE LARSEN (MP)	132	
	(Beslut skulle fattas den 19 mars.).....	134	
§ 13	Bordläggning.....	134	
§ 14	Anmälan om interpellation	134	
§ 15	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	135	
§ 16	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	135	
§ 17	Kammaren åtskildes kl. 20.59.....	137	